

ACADEMIA DE POLIȚIE "ALEXANDRU IOAN CUZA", BUCUREȘTI, ROMÂNIA

RIGHTS LAB, UNIVERSITY OF NOTTINGHAM, UK

GHID EDUCAȚIONAL

COMBATEREA TRAFICULUI DE PERSOANE ÎN ROMÂNIA

 UK Government

British Embassy
Bucharest

University of
Nottingham
Rights Lab

Despre ghid

Acest ghid educațional a fost elaborat pentru a informa îndeosebi studenții de la Academia de Poliție despre traficul de persoane în România și pentru a sprijini cadrele didactice care predau această temă.¹ Educatorii din alte universități și școli de formare profesională interesați de subiectul traficului de persoane sunt încurajați să consulte ghidul și să adapteze resursele la nevoile și contextul studenților proprii.

Ghidul a fost conceput astfel încât să poată fi integrat și aplicat cel mai bine la modulele de drept, criminologie, crimă organizată și „abilități practice”, atât la nivel postuniversitar, cât și la nivel de licență.

Pentru utilizarea ghidului nu sunt necesare condiții prealabile, dar o înțelegere de bază a traficului de persoane este benefică; „Introducerea” servește parțial acestui scop, oferind un fundament general în acest subiect.

Ghidul începe cu o introducere generală a temei „traficul de persoane” (Unitatea 1) și apoi în detaliu, în contextul României, continuând cu șase alte unități: „Sclavia modernă și traficul de ființe umane. Aspecte teoretice și practice” (Unitatea 2), „Aspecte privind aplicarea legii penale române în timp și spațiu în cazul infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane” (Unitatea 3), „Elemente de cooperare polițienească internațională” (Unitatea 4), „Specificul factorilor criminogeni, făptuitorilor și victimelor în cazul sclaviei și traficului de ființe umane” (Unitatea 5), „Aspecte specifice privind combaterea sclaviei moderne și traficului de ființe umane în activitatea autorităților de aplicare a legii” (Unitatea 6), „Activități de prevenire și combatere a sclaviei moderne și a traficului de persoane la trecerea frontierei de stat” (Unitatea 7). În fiecare unitate se regăsesc trei secțiuni principale. Prima secțiune „Contextul”, plasează tema unității în context. A doua secțiune, „Activități didactice”, oferă o selecție de activități pedagogice care pot fi folosite în cursuri și/sau seminare, menite să dezvolte o gamă de aptitudini ale studenților. Ultima secțiune, „Resurse”, include materiale adiționale listei bibliografice, spre exemplu, documentare, cărți, clipuri, bloguri. Acestea pot fi consultate independent de către profesori sau studenți pentru a-și extinde cunoștințele în domeniul traficului de persoane. Abordarea pedagogică a fost bazată pe o recunoaștere a diversității stilurilor de învățare și stimulare a studenților, și pe necesitatea de a cultiva nu numai cunoștințe teoretice, dar și competente și abilități variate.

Această resursă didactică a fost concepută de o echipă de cadre didactice de la Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” din București, România, în colaborare cu Rights Lab de la Universitatea din Nottingham, Marea Britanie. Echipa a beneficiat, de asemenea, de contribuțiile primite de la International Justice Mission (IJM) România și Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane (ANITP).

Acest ghid a fost dezvoltat ca parte a unui proiect finanțat de către Guvernul Marii Britanii (Modern Slavery Fund), în perioada septembrie 2023 - februarie 2025, cu scopul de a întări capacitatea poliției și a procurorilor de a reduce numărul cazurilor infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de persoane și de a oferi sprijin victimelor acestora. Opiniile exprimate în acest ghid nu reprezintă în mod necesar opiniile finanțatorilor săi.

¹ De notat că acest ghid include modificări legislative aplicabile, publicate și intrate în vigoare până la data de 4 noiembrie 2024. Orice actualizări legislative ulterioare acestei date nu au fost incluse.

Autori

Oana Burcu, Cercetător senior și lider de proiect, Rights Lab, Universitatea din Nottingham, UK

Mihaela Rotaru, Lector universitar în cadrul Departamentului de Drept Public, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, România

Vlad Voicescu, Lector universitar, Director al Departamentului de Drept Public, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, România

Alexandru Măgureanu, Conferențiar universitar în cadrul Departamentului de Drept Public, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, România

Ionuț Barbu, Conferențiar universitar în cadrul Departamentului de Drept Public, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, România

Aurelian-Gabriel Bădiță, Instructor de poliție principal I dr., în cadrul Departamentului de Poliție de Frontieră, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, România

Emil-Răzvan Gâtej, Lector universitar dr. în cadrul Departamentului de Științe Comportamentale și Socioumaniste, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, România

Cătălin Golop, Lector universitar dr. în cadrul Departamentului de Poliție, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, România

Cuprins

Despre ghid.....	1
Cuprins.....	3
Capitolul 1: Introducere.....	5
1.1. Context.....	5
1.1.1. Traficul de persoane la nivel global.....	5
1.1.2. Traficul de persoane în contextul României.....	7
1.2. Activități didactice.....	10
1.2. Resurse.....	16
Capitolul 2: Sclavia modernă și traficul de ființe umane. Aspecte teoretice și practice.....	18
2.1. Context.....	18
2.1.1. Definirea sclaviei moderne și a traficului de ființe umane din punct de vedere legal.....	18
2.1.2. Identificarea cadrului legal existent.....	19
2.1.3. Aplicarea normelor în vigoare la diferite cazuri practice.....	21
2.2. Activități didactice.....	23
2.3. Resurse.....	24
Capitolul 3: Aspecte privind aplicarea legii penale române în timp și spațiu în cazul infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane.....	25
3.1. Context – aplicarea legii penale române în timp și spațiu.....	25
3.1.1. Specificul aplicării legii penale române în timp și spațiu în cazul infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane.....	25
3.1.2. Subiectul activ al infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane.....	28
3.2. Activități didactice.....	29
3.3. Resurse.....	30
Capitolul 4: Cooperarea polițienească internațională, România și Regatul Unit al Marii Britanii în lupta împotriva traficului de persoane și a sclaviei moderne.....	31
4.1. Context.....	31
4.1.1. Aspecte introductive privind cooperarea polițienească internațională în vederea combaterii sclaviei moderne și a traficului de persoane, România, UE și UK care în pofida ieșirii din UE, a rămas parte din aceste canale de cooperare.....	31
4.1.2. Canale de cooperare polițienească internațională.....	32
4.1.3. Cooperarea judiciară internațională în materie penală.....	33
4.1.4. Dificultăți în combaterea sclaviei moderne și a traficului de persoane.....	35
4.2. Activități didactice.....	37
4.3. Resurse.....	39
Capitolul 5: Specificul factorilor criminogeni, făptuitorilor și victimelor în cazul sclaviei și traficului de ființe umane.....	40

5.1. Context.....	40
5.1.1. Noțiuni introductive.....	40
5.1.2. Factori criminogeni specifici.....	41
5.1.3. Caracteristici generale ale făptuitorilor.....	42
5.1.4. Caracteristici generale ale victimelor.....	44
5.2. Activități didactice.....	46
5.3. Resurse.....	48
Capitolul 6: Aspecte psihologice și de analiză comportamentală implicate în fenomenul traficului de persoane.....	49
6.1. Context.....	49
6.1.1. Profilul psihologic al recrutorului.....	49
6.1.2. Analiza comportamentală a victimei.....	52
6.2. Activități didactice.....	55
6.3. Resurse.....	64
Capitolul 7: Aspecte specifice privind combaterea sclaviei moderne și traficului de ființe umane în activitatea autorităților de aplicare a legii	65
7.1. Context.....	65
7.1.1. Efectuarea de operațiuni/investigații sub acoperire.....	65
7.1.2. Gestionarea informațiilor sensibile în cadrul operațiunilor sub acoperire.....	67
7.1.3. Studiu de caz 2022.....	67
7.1.4. Clasificarea grupurilor infracționale.....	68
7.1.5. Mijloacele de probă aduse de către investigatorii sub acoperire.....	69
7.2. Activități didactice.....	71
7.3. Resurse.....	73
Capitolul 8: Activități de prevenire și combatere a sclaviei moderne și a traficului de persoane la trecerea frontierei de stat.....	74
8.1. Context.....	74
8.1.1. Trecerea frontierei de stat de către persoane.....	74
8.1.2. Aspecte teoretice și practice de diferențiere între traficul de persoane (TP) și traficul de migranți (TM).....	76
8.1.3. Noțiuni conceptuale de prevenire la nivel transfrontalier a sclaviei moderne și a traficului de persoane.....	77
8.1.4. Noțiuni conceptuale de combatere la nivel transfrontalier a sclaviei moderne și a traficului de persoane.....	79
8.2. Activități didactice.....	80
8.2. Resurse.....	81
Glosar.....	82
Lista de acronime și abrevieri.....	83

Introducere

Obiective de învățare:

- (1) Introducerea conceptului de trafic de persoane la nivel global.
- (2) Examinarea traficului de persoane în România.

1.1. Context

Traficul de persoane este o încălcare recunoscută a drepturilor omului. Traficul de persoane a fost definit de Protocolul de la Palermo al Organizației Națiunilor Unite ca fiind un proces care implică recrutarea și deplasarea de persoane prin forță, constrângere sau înșelăciune în scopul exploatarei. Ținta 8.7 din Obiectivele pentru Dezvoltare Durabilă 2030 solicită statelor să ia măsuri imediate și eficiente pentru a eradica traficul de persoane, munca forțată și sclavia modernă. În pofida acestor tratate internaționale și a standardelor existente, precum și a legislațiilor naționale anti-trafic², fenomenul traficului de persoane rămâne o problemă majoră la nivel global.

Acest material educațional își propune să ofere un cadru solid și comprehensiv pentru abordarea acestor infracțiuni grave. Este important să înțelegem atât contextul socio-economic și vulnerabilitățile individuale, cât și contextul legal și practicile instituționale la nivel național și internațional care contribuie la perpetuarea acestor practici inumane, în vederea stopării lor.

1.1.1. Traficul de persoane la nivel global

Traficul de ființe umane poate lua mai multe forme, dar este adesea întâlnit sub forma de exploatare prin muncă, exploatare sexuală, dar poate apărea și sub forma obligării la practicarea cerșetoriei, a prelevării de organe, celule sau țesuturi de origine umană, în mod ilegal, sclavia datoriei,³ servitutea domestică⁴ sau alte forme.⁵

² <https://antislaverylaw.ac.uk/>

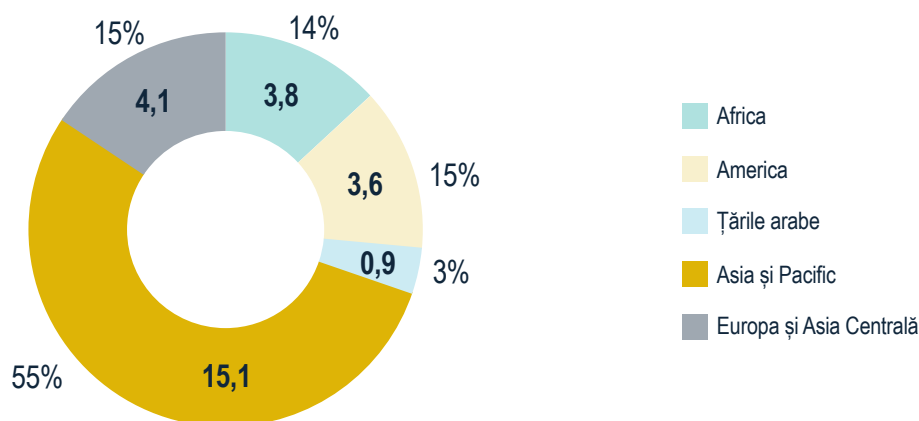
³ Sclavia datoriei sau munca de servitute este munca forțată indusă de datorii și cel mai des întâlnită în Asia de Sud, îndeosebi în India. În practică, acest lucru se referă la situațiile în care o persoană cere un împrumut sau un avans pentru un împrumut și oferă în schimb serviciile sale și/sau ale familiei (de muncă). Adesea, această datorie continuă să crească, nu este aproape niciodată acoperită, și uneori este indefinită și poate chiar fi moștenită de la o generație la alta. Oamenii cei mai afectați sunt cei mai vulnerabili și cei care operează în agricultură sau producția de cărămizi.

⁴ Servitutea domestică se referă la munca pe care o persoană o desfășoară într-o gospodărie privată, oferind servicii de îngrijire a gospodăriei sau a copiilor. Adesea, victimele acestei forme de muncă sunt "invizibile", deoarece sunt izolate în interiorul proprietății, au un minim de interacțiune cu exteriorul, iar în unele cazuri libertatea de mișcare le este interzisă. De asemenea, uneori le sunt confiscate actele, iar salariile sunt extrem de mici sau chiar inexistente.

⁵ Uneori, termenul de sclavie modernă este folosit pentru un înțeles similar, dar nu este neapărat mereu identic întrucât depinde de legislația națională a fiecărui stat. În UK, sclavia modernă este un termen umbrelă care include traficul de persoane dar care nu necesită neapărat acțiunea de recrutare, transport, transfer al victimei, care rămâne un criteriu esențial în definirea traficului. Asadar unele victime pot fi victime ale sclaviei moderne, dar nu ale traficului de persoane. În schimb, Departamentul de Stat al S.U.A. clarifică faptul că traficul de persoane nu necesită neapărat acțiunea de „mutare” a victimei, și folosește traficul de persoane și sclavia modernă drept sinonime, definite ca exploatare prin muncă și exploatare sexuală. Pentru scopul simplificării în acest ghid vom folosi cel mai adesea conceptul de „trafic de persoane” (a se vedea și Unitatea 1, 1.1 pentru o discuție în contextul României).

În 2021, se estimează că aproximativ 50 de milioane de persoane au fost victimele sclaviei moderne, cu 10 milioane mai mult decât în urmă cu cinci ani. Dintre acestea, 28 de milioane de persoane sunt exploatare sexual, prin muncă și prin munca impusă de stat, și 22 de milioane sunt în căsătorii forțate.⁶ Femeile, copiii și migranții sunt cei mai vulnerabili. Femeile și copiii reprezintă peste 50% din victimele sclaviei moderne, iar muncitorii migranți au un risc de trei ori mai crescut de a deveni victime ale muncii forțate.⁷

Traficul de ființe umane reprezintă o realitate cu care atât comunitățile din nordul global, cât și cele din sudul global vor continua să se confrunte. Regiunea Asia și Pacific are cel mai mare număr de persoane supuse muncii forțate (15,1 milioane), iar statele arabe cea mai mare prevalență (5,3 la mia de locuitori). Europa ocupă locul al doilea atât în ceea ce privește numărul de persoane supuse muncii forțate, cât și în ceea ce privește prevalența la mia de locuitori (4.4%).⁸

Figură 1. Număr de persoane (în milioane) în situații de muncă forțată și prevalență la mia de locuitori

Fenomenul traficului de persoane este alimentat de mulți factori, incluzând atât factori macro și meta, precum instabilitatea politică, războaie civile, probleme climatice, cât și factori micro, precum un nivel individual economic scăzut, lipsa educației sau probleme în cadrul familiei, care alimentează vulnerabilitatea victimelor.

Pentru infractori, spre deosebire de alte „mărfuri”, precum drogurile sau armele de foc, persoanele traficate pot fi „folosite” și vândute în mod repetat, ceea ce face această „afacere” atractivă din punct de vedere financiar. Această atracție se intensifică în țările în care legislația și aplicarea legii sunt mai puțin riguroase. Organizația Internațională a Muncii (ILO) estimează că profiturile globale anuale din munca forțată și exploatarea sexuală au crescut semnificativ în ultima decadă, la aproximativ 236 de miliarde de dolari, aproximativ 10.000 de dolari profit anual per victimă.⁹

Pe lângă profitul atractiv, trăind într-o lume dinamică, în care frontierele sunt ușor accesibile și tehnologia avansează rapid, fenomenul traficului de persoane devine tot mai sofisticat. Autoritățile se confruntă cu provocări complexe în identificarea, combaterea și prevenirea acestor forme de exploatare inumană. Acest fenomen global și transfrontalier necesită o abordare unitară și eficientă la nivel național și internațional.

⁶ <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/findings/global-findings/#:~:text=An%20estimated%2050%20million%20people,million%20were%20in%20forced%20marriages.>

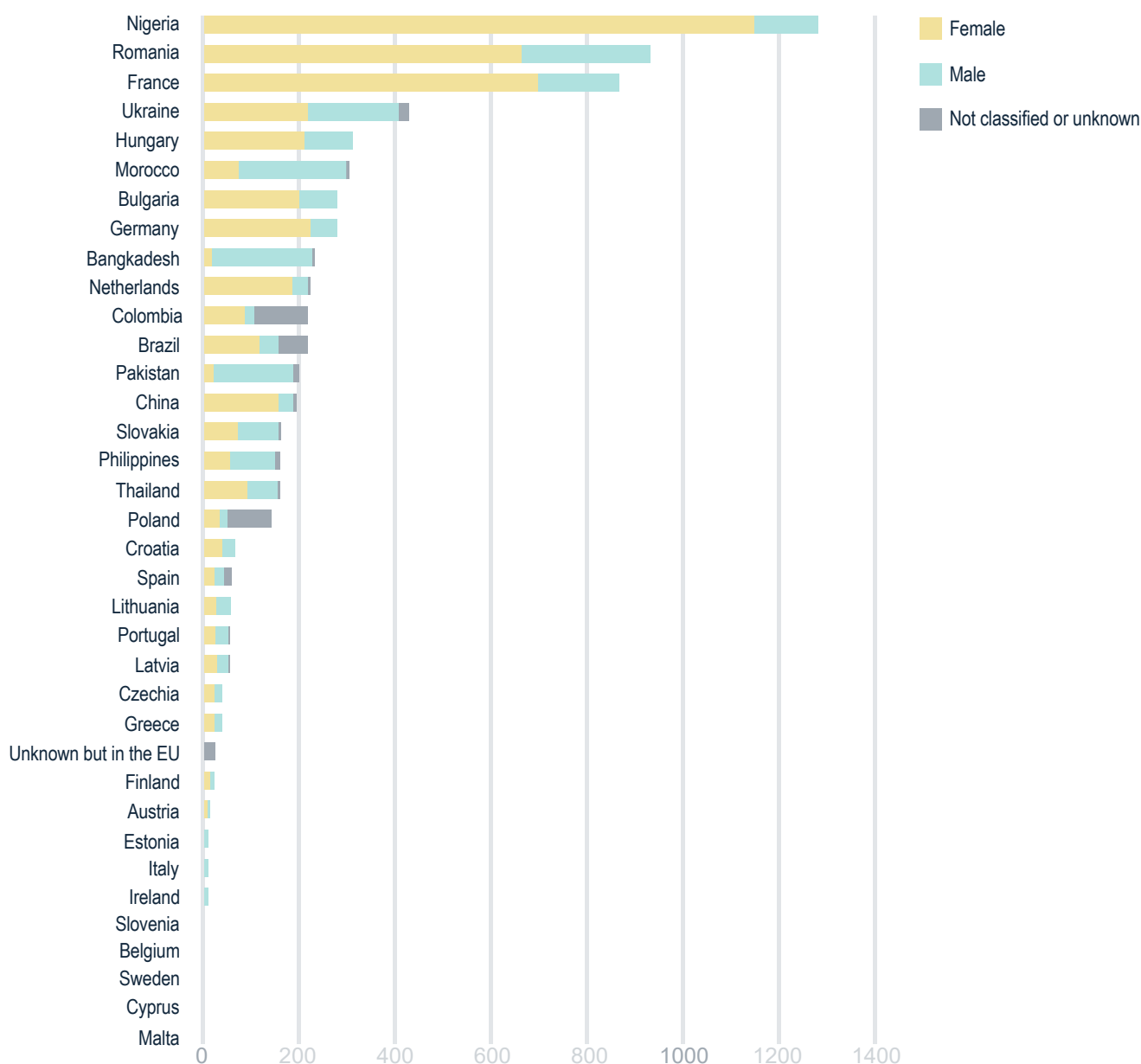
⁷ <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/findings/global-findings/#:~:text=An%20estimated%2050%20million%20people,million%20were%20in%20forced%20marriages.>

⁸ <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage>

⁹ ILO (2014) Profits and poverty: The economics of forced labour, <https://www.ilo.org/publications/major-publications/profits-and-poverty-economics-forced-labour>

1.1.2. Traficul de persoane în contextul României

România se numără printre principalele țări de origine pentru traficul de persoane la nivelul UE, înregistrând unul dintre cele mai mari numere de victime. Conform celor mai recente date Eurostat publicate în 2024 pentru 2022, dintre țările UE, cetățenii români reprezintă cel mai mare număr de victime ale traficului de persoane din UE (Fig.2 de mai jos).¹⁰ Conform unei defalcări a datelor disponibile pentru perioada 2019-2020, la nivelul UE, România a înregistrat cel mai mare număr de femei și copii victime ale exploatării sexuale (901, respectiv 477), iar românii au reprezentat cel mai mare număr de victime înregistrate ale exploatării prin muncă în țări membre (493).¹¹ Cu toate acestea, România este și țara cu cel mai mare număr de persoane raportate, suspectate sau arestate pentru trafic sexual (2.777 în 2020) și cel mai mare număr de urmăriri penale pentru trafic în 2018 (817).¹²

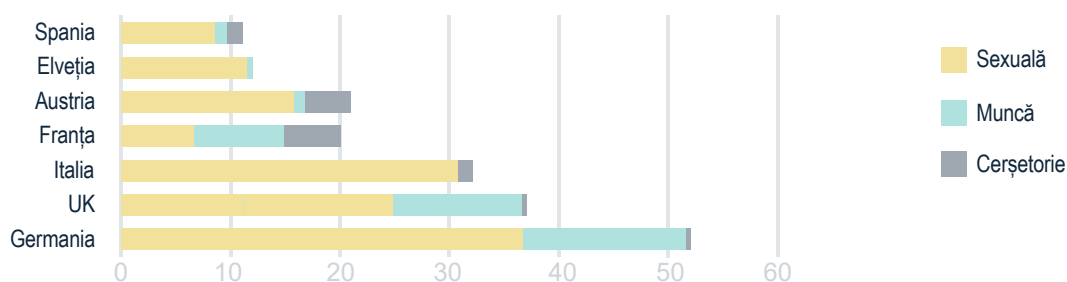
Figură 2. Numărul de victime per cetățenie a UE27 și top 10 non-UE27 în 2022

¹⁰ European Commission, (2024) Newly released data show an increase of trafficking in human beings
https://home-affairs.ec.europa.eu/news/newly-released-data-show-increase-trafficking-human-beings-2024-02-28_en

¹¹ European Commission (2022) Statistics and trends in trafficking in human being in the European Union in 2019-2020,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0429&from=EN>

¹² Tompea, R.C. (2023) Journal of Modern Slavery, 8(1),
https://slavefreetoday.org/journal_of_modern_slavery/v8i1a3-europes-migrant-human-trafficking-a-case-study-of-romanas-sexually-exploited-women.pdf

În 2023 au fost identificate 428 victime - 279 victime ale traficului de persoane în scopul exploatării sexuale, 50 în scopul exploatării prin muncă și 37 prin obligarea la practicarea cerșetoriei (restul cazurilor fiind forme nespecificate de exploatare). Din cele 428 de victime, 218 (51%) sau fost copii; 139 au fost fete, victime ale traficului de persoane în scopul exploatării sexuale. Marea majoritate a victimelor identificate sunt cetățeni români, doar 5% din victime fiind de altă naționalitate.¹³ Exploatarea sexuală este forma de trafic cel mai adesea întâlnită (Fig. 2).

Figură 3. Țări de destinație pentru persoane traficate de origine română

Cifrele furnizate mai sus indică doar victimele care sunt evidențiate în sistemul de colectare a datelor al ANITP-ului, dar numărul real al victimelor este estimat a fi mai mare, parte din cauza faptului că nu toate ajung în mecanismul național de identificare și referire a victimelor, și parte din cauza naturii ascunse a fenomenului de trafic. De exemplu, în 2023, în sistemul național de referire al victimelor, numai poliția din UK a înregistrat un număr de 316 potențiale victime de origine română. Majoritatea potențialelor victime au fost supuse unei forme de exploatare „criminală” (97), prin muncă (64) și de natură sexuală (31).¹⁴

În ultimii 5 ani, România a înregistrat progrese în lupta împotriva traficului de persoane și astfel a tranzitat de la „Tier 2 Watchlist” (2019-2021) la „Tier 2” (2022-2023). România a perfecționat Mecanismul Național de Identificare și Referire, a înființat o unitate specială pentru investigații financiare în cadrul DIICOT, a îmbunătățit modalitatea de interogare a copiilor traficați și a identificat proactiv cazurile de trafic în rândul refugiaților din Ucraina. În același timp, probleme rămân în mai multe domenii – rata condamnărilor a scăzut, presupusa complicitate la infracțiunile de trafic de persoane a persistat, în special în rândul copiilor din centrele de plasament, depistarea indicatorilor de trafic de persoane în rândul populației vulnerabile a fost limitată și finanțarea guvernamentală către ONG-uri pentru serviciile de asistență și protecție rămâne insuficientă.

Indicatori ai traficului de persoane la nivel internațional¹⁵, precum și un profil al victimelor și traficantilor specific României¹⁶, au fost elaborate și trebuie luate în considerare. Cu toate acestea, este esențial să recunoaștem că fenomenul traficului de persoane este complex și nu urmează întotdeauna un model fix. Este important să acordăm o atenție deosebită posibilelor prejudecăți și presupunerilor pe care le formulăm în legătură cu acest subiect. De exemplu, în timp ce majoritatea victimelor traficului de persoane din România sunt femei, reflectând trendul global, victimele traficului de persoane pot fi de asemenea bărbați și membrii comunității LGBTQ. Este mai puțin probabil însă ca bărbații și cei din comunitățile LGBTQ să se identifice ca victime și să raporteze organelor de investigare din cauza discriminării, fricii, rușinii pe care le pot resimți, cu atât mai mult într-o societate care nu recunoaște familiile LGBTQ. România înregistrează rezultate îngrijorătoare în ceea ce privește atacurile împotriva persoanelor LGBTQ, victimele invocând sentimente de rușine (34%) și reacții homofobe sau transfobe din partea poliției (38%).¹⁶

¹³ ANITP (2023) Raport Anual privind evoluția traficului de persoane în România în anul 2023, <https://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/Raportul%20anual%20privind%20evolutia%20traficului%20de%20persoane%20C3%AEn%202023.pdf>;

US Department of State (2024) 2024 Trafficking in Persons Report: Romania <https://www.state.gov/reports/2024-trafficking-in-persons-report/romania/>

¹⁴ Home Office (2023) Modern Slavery: NRM and DtN statistics, end of year summary 2023, <https://www.gov.uk/government/statistics/modern-slavery-nrm-and-dtn-statistics-end-of-year-summary-2023#documents>

¹⁵ ILO (2009) Operational indicators of trafficking in human beings, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_105023.pdf; <https://www.state.gov/identify-and-assist-a-trafficking-victim/>

¹⁶ European Union Agency for Fundamental Rights (2019) Fundamental Rights Report 2019, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-fundamental-rights-report-2019_en.pdf

Un alt exemplu de victime posibil reticente în a raporta situații de trafic sunt victimele de etnie roma. Acestea, fiind expuse riscului de a fi discriminate¹⁷, vor alege poate să nu se adreseze organelor de poliție sau altor organizații. Consiliul Europei a criticat România pentru faptul că în pofida existenței unei legislații robuste care protejează drepturile minorităților, probleme rămân la nivel de implementare în relație cu comunitățile rome; de exemplu, nu s-au înregistrat îmbunătățiri semnificative în ceea ce privește anchetarea violenței poliției împotriva romilor.¹⁸

Cu peste 100.000 de permise de muncă oferite muncitorilor din țări terțe pentru a lucra în industria agricolă, hotelieră și de construcții din România, sunt șanse mari ca traficul de persoane să crească prin această rută. Un reportaj recent¹⁹ prezintă o serie de cazuri de exploatare prin muncă și potențial trafic de persoane.

Legal, victimele au numeroase drepturi, printre care asistență medicală, asistență psihologică, cazare alternativă și compensație financiară de la stat. În practică, victimele nu beneficiază mereu de aceste drepturi. În scop ilustrativ, Ministerul de Justiție a indicat că, între 2015 și 2021, numai 4 victime ale traficului de persoane au aplicat pentru compensație din partea statului; dintre acestea doar 2 au primit compensația cu o valoare totală de 4,460 RON. De-a lungul anului 2023 instanțele de judecată au decis despăgubiri pentru 136 victime, totalizând 1.1 milioane lei (\$244,500), €1.5 million (\$1.66 million), și £5,000 (\$6,400) ca daune morale, și €316,598 (\$349,800) și \$31,300 ca daune materiale. Cu toate acestea, atât ONG-uri cât și actori guvernamentali au raportat că, din cele 136 victime, foarte puține au primit despăgubirile dispuse legal.²⁰ Comparativ cu Marea Britanie, valoarea totală a fondurilor accesate de victimele din România, incluzând cele ale traficului de persoane, în 19 ani (2005-2023) reprezintă 0.2% din valoarea accesată în UK într-un singur an (2022-2023).²¹ Câteva explicații pentru numărul scăzut al victimelor care accesează fondurile compensatorii în România este procesul anevoios de aplicare, lipsa unui suport legal și lipsa informării. Organele de poliție și procuratura tind să nu informeze victimele despre drepturile lor (Drepturile victimei 211/2004, art. 4 pentru că în practică ei au obligația doar de a informa victimele despre drepturile din Codul de Procedura Penală (Art 111)).²²

Mai mult, victimele care au fost supuse altor forme de exploatare decât cea sexuală par să nu aibă parte, în practică, de aceleași drepturi. Astfel GRETA a îndemnat autoritățile române să revizuiască legislația relevantă încât să menționeze în mod specific victimele THB printre categoriile de victime care au dreptul la asistență juridică și asistență juridică gratuită.²³

Victimele pot găsi suport adițional oferit de o rețea de ONG-uri anti-trafic, majoritatea grupate sub umbrela Platformei ProTECT.²⁴

Începând cu 2023 un nou mecanism de identificare și referire a victimelor²⁵ traficului de persoane a fost adoptat în vederea îmbunătățirii protecției și asistentei acestora. Organele de poliție, la fel ca și alte servicii, trebuie să aibă un specialist desemnat, un prim punct de notificare care va comunica cu ANITP-ul. Odată ce o victimă este identificată, un formular de notificare va fi transmis către ANITP. Apoi, inspectorii de specialitate ai ANITP în colaborare cu punctele de notificare de la ONG-uri și DGASPC-uri vor prelua cazul și vor identifica nevoile de bază ale victimei.

¹⁷ <http://www.anr.gov.ro/index.php/anr/proiecte-programe/703-strategie-incluziune-2020>

¹⁸ Council of Europe (2023) Fifth opinion on Romania: Advisory Committee on the framework convention for the protection of national minorities, <https://rm.coe.int/5th-op-romania-en/1680ac3917>

¹⁹ Dancea, D. și Puiuleț, R. (2024) Afacerea „migrantul”: „Toti au fugit”, <https://www.riseproject.ro/investigations/investigatii/afacerea-migrantul-ii-toti-au-fugit/>

²⁰ US Department of State (2024) 2024 Trafficking in Persons Report: Romania <https://www.state.gov/reports/2024-trafficking-in-persons-report/romania/>

²¹ Ionescu, Diana (2024) Combating Modern Slavery and Human Trafficking Through Strengthening Police and Prosecutors' Capacity and International Cooperation, Conferința Academia de Poliție A.I. Cuza, martie 2024.

²² Ionescu, Diana (2024) Combating Modern Slavery and Human Trafficking Through Strengthening Police and Prosecutors' Capacity and International Cooperation, Conferința Academia de Poliție A.I. Cuza, martie 2024.

²³ Council of Europe (2023) 13th General Report -GRETA, <https://immigrazione.it/docs/2024/greta-13th-general-report.pdf>

²⁴ <https://traficdepersoane.ro/>

²⁵ ANITP (n.d.) Mecanismul național de identificare și referire referire a victimelor traficului de persoane, <https://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/Proiecte/ISF01/MNIR%20Lb%20Romana.pdf>

În urma unui interviu de identificare, se decide statutul de victimă prezumată a traficului de persoane.²⁶

Raportul GRETA 2023 atrage atenția asupra problemelor legate de identificarea victimelor în România. Femeile traficate cu scopul de a fi obligate la practicarea prostituției continuă să fie amendate. Astfel GRETA recomandă ca pe parcursul procesului de identificare, mai ales în cazul migranților cu status „iregular”²⁷, victimele prezumate să nu fie pedepsite pentru infracțiuni legate de imigrație.²⁸

²⁶ În funcție de momentul din procesul de identificare, victima poate fi potențială, prezumată sau identificată. Victima potențială este persoana care prezintă indicatori ai traficului de persoane și poate fi raportată de oricine din comunitate; victima prezumată poate obține acest statut în urma unui interviu condus de serviciile specializate; victima este considerată identificată numai în urma unei evaluări complexe.

²⁷ Deși adesea întâlnim conceptul de “migrant ilegal”, se recomandă folosirea “migranului iregular” datorită faptului că migrantul ilegal are conotații negative și că intrarea într-un stat printr-o formă neregulată sau șederea extinsă nu este, de fapt, o infracțiune penală per se împotriva persoanei respective sau a securității naționale. Criminalizarea persoanelor din cauza statutului de migrant poate duce la încălcarea altor drepturi fundamentale, inclusiv discriminarea, acces limitat la diverse servicii, constrângerea migranților în economia informală și exploatarea acestora. (UN General Assembly, A/HRC/20/24, para. 13)

²⁸ Council of Europe (2023) 13th General Report -GRETA, <https://immigrazione.it/docs/2024/greta-13th-general-report.pdf>

1.2. Activități didactice

Activitatea 1: „O plimbare reflectivă”

- (a) Toți studenții, dacă există spațiu suficient, se vor alinia în linie dreaptă, unul lângă altul.
- (b) Fiecare va fi invitat să extragă un bilețel dintr-un bol care va avea înscris pe el unul din rolurile de mai jos.

Ofițer de poliție în cadrul DPP, bărbat, vârsta 35 ani
Medic, bărbat, vârsta 55 ani
Subcomisar de poliție în cadrul SCCO Călărași, bărbat, 29 de ani
Recrutor care folosește metoda "Love boy", victimă a abuzului sexual în copilărie, bărbat, vârsta 21 ani
Femeie, ofițer de poliție în cadrul SCCO Ialomița, vârsta 29 ani
Tânăr, a părăsit de curând sistemul de asistență al statului, șomer, vârsta 18 ani
Băiat dintr-un sat sărac, părinții se străduiesc să își găsească de lucru pentru că au dizabilități fizice și mentale, victimă a violenței în familie, vârsta 16 ani
Femeie, șomeră, are 2 copii mici, victimă a traficului de persoane în scopul exploatării sexuale, vârsta 25 ani
Femeie, casieră la un mic magazin alimentar, victimă a abuzului sexual în copilărie, nu a terminat studiile liceale, vârsta 20 ani.
Bărbat, șomer, victimă a traficului de persoane în scopul exploatării prin obligare la practicarea cerșetoriei, vârsta 23 ani

Fată, imigrantă din Irak, înainte de a veni în România forțată să se prostitueze în Grecia, nu are pe nimeni din familie cu ea, nu vorbește românește, vârsta 16 ani
Cadru didactic - Școala de Agenți de Poliție „Septimiu Mureșan” Cluj-Napoca
Femeie, 32 de ani, etnie romă, recrutată prin metoda Loverboy, victimă a traficului de persoane în scopul exploatării sexuale pe teritoriul României și Marii Britanii pe parcursul a 15 ani de aceeași grupare de criminalitate organizată; are 2 copii proveniți din relația cu traficanțul
Traficant de persoane, bărbat, vârsta 32 ani, exploatează prin muncă cetățeni români pe teritoriul Germaniei
Procuror, bărbat, vârsta 50 ani
Agent de poliție în cadrul PTF Giurgiu, femeie, 27 de ani
Bărbat, victima exploatării prin muncă în Marea Britanie, nu știe să citească și să scrie, are 5 copii, vârsta 45 ani
Băiat, imigrant din Pakistan, victimă a exploatării prin muncă în România, supus abuzului de către vecinii săi în Pakistan, trebuie să își sprijine financiar familia rămasă în țara de origine, vârsta 17 ani
Judecător, bărbat, vârsta 55 ani
Recrutator care folosește metoda „lubitul” (Lover boy), bărbat, vârsta 25 ani
Procuror, femeie, vârsta 45 ani
Femeie, Ministrul Muncii, vârsta 42 ani
Judecător, femeie, vârsta 45 ani
Femeie, 22 de ani, victimă a traficului de persoane în scopul exploatării sexuale, traficanțul este verișorul ei
Studentă la facultatea de Literatură și Limbi Străine a Universității București, 20 de ani, provine dintr-o familie cu venituri modeste din comuna Vărsătura, județul Vrancea, are 4 frați și o soră minoră cu dizabilități
Victimă a traficului de persoane în scopul obligării la practicarea cerșetoriei pe teritoriul Marii Britanii, gen masculin, 52 de ani, prezintă dizabilități fizice, agravate în urma agresiunilor fizice suferite în exploatare.
Comisar șef de poliție în cadrul unei structuri de Control și Protecție Internă a Ministerului de Interne
Băiat, 13 ani, elev în cadrul unei școli private din municipiul București, neglijat emoțional de părinți, își petrece timpul liber în fața calculatorului și alături de prieteni în parc, a început să consume substanțe psihoactive în urmă cu 3 luni
Ofițer de poliție în cadrul Biroului de Analiză și Prevenire a Criminalității, în cadrul IPJ Ilfov
Adolescentă, 14 ani, victimă a pornografiei infantile, provine dintr-o familie cu nivel material superior, ambii părinți ocupă poziții de conducere în cadrul unor companii multinaționale
Judecător în cadrul Curții de Apel Constanța, bărbat, 47 de ani
Femeie, 23 de ani, victimă a traficului de persoane în scopul exploatării sexuale pe teritoriul Belgiei, recrutată printr-o ofertă de angajare ca personal hotelier, a avut 5 tentative de suicid pe durata perioadei de exploatare.

(c) Studenții sunt rugați să nu împărtășească rolul primit cu ceilalți colegi și să reflecteze pentru câteva minute asupra rolului primit și la cum ar arăta viața lor. Sunt încurajați să se gândească la ce fel de copilărie ar fi avut, în ce fel de familie ar fi crescut, ce fel de joburi ar fi avut părinții, cum ar arăta viața de zi cu zi, cu cine ar socializa, unde ar locui, cât ar câștiga lunar, cum și-ar petrece vacanțele, ce i-ar motiva, ce i-ar speria.

(d) Acum profesorul va citi o listă de evenimente și situații. De fiecare dată când studenții răspund cu „da”, trebuie să facă un pas un față. Dacă răspund cu „nu”, atunci nu înaintează și stau pe loc. Profesorul citește fiecare situație pe rând, cu mici pauze.

1. Pot influența deciziile guvernului.
2. Știu cum să accesez serviciile de sănătate dacă am nevoie.
3. Am o casă sigură unde pot dormi noaptea.
4. Pot face plângere la poliție dacă mi s-a întâmplat ceva rău.
5. Nu sunt în pericolul de a fi abuzat(ă) sau exploatat(ă) sexual.
6. Eu decid cum să îmi cheltui venitul.
7. Pot merge școală.
8. Șeful ar asculta ce am de spus.
9. Dacă mi-e foame, pot să-mi cumpăr mâncare.
10. Dacă aș fi arestat, nu mi-ar fi teamă, pentru că îmi cunosc drepturile.
11. Mă simt în siguranță în comunitatea în care trăiesc.
12. Pot să relaționez cu bărbați fără să am amintiri nedorite.
13. Când cineva ridică vocea la mine, nu îngheț și nu mă panichez.
14. Pot călători liber dacă vreau.
15. Pot hotărî ce tip de muncă vreau să fac.
16. Nu mă bazez pe alții pentru hrană sau adăpost.
17. Dacă îmi pierd locul de muncă, există un sistem social care să mă protejeze.
18. Dacă mi se întâmplă ceva rău în străinătate, știu cum să cer ajutor.
19. Dacă m-aș duce la un om pe stradă să îi cer ajutorul, m-ar ajuta.
20. Am încredere în adulții din jurul meu pentru că m-au ajutat și în trecut.

(e) La sfârșit, fiecare se uită în jurul lui și unde este poziționat față de ceilalți colegi.

(f) Studenții sunt lăsați 30 de secunde să reflecteze. Apoi sunt rugați să răspundă la punctele următoare:

- De ce credeți că unii au progresat mai repede și alții mai încet sau deloc?
- V-a fost dificil să jucați/vă imaginați anumite roluri? De ce?
- Credeți că acest exercițiu oglindește societatea în care trăim? Dacă da, în ce fel?
- Cum v-ați simțit când ceilalți au făcut un pas înainte și voi nu?
- Ce credeți că putem face ca cetățeni sau ca viitori ofițeri de poliție, avocați, procurori ca să reducem această distanță dintre noi?

Notă explicativă

Această activitate se va încheia cu participanții poziționați în diferite locuri în clasă, unii avansând mai mult decât alții. Cei aflați în partea din față a clasei vor conștientiza rolurile privilegiate pe care le-au avut (de exemplu, judecător, comisar-șef sau chiar traficanți), în timp ce cei din spatele clasei vor realiza că au fost marginalizați în rolurile lor (precum imigrant, șomer etc.). Puterea acestui exercițiu constă în vizualizarea clară a distanței dintre participanți, mai ales atunci când unii avansează rapid, iar alții rămân pe loc, uneori aproape de linia de start.

Cuvintele-cheie care ar trebui să reiasă din discuții includ concepte precum inegalitate, factori de vulnerabilitate, marginalizare și (lipsa de) încredere și support social.

Pentru ca activitatea să se desfășoare în condiții optime:

1. Spațiul: Este esențial să organizați această activitate într-un loc suficient de mare, care să permită deplasarea participanților.
2. Imaginația: Încurajați participanții să se pună în pielea personajelor și să reflecteze asupra perspectivelor acestora.
3. Alocați suficient timp pentru discuția finală (punctul f), astfel încât participanții să poată procesa și analiza lecțiile învățate. Această activitate oferă participanților oportunitatea de a înțelege mai bine inegalitățile sociale și de a-și asuma un rol activ în combaterea lor.

Activitatea 2: Actorii implicați în traficul de persoane transfrontalier – responsabilități și influență

Studentii lucrează în perechi sau grupe de câte 3, pentru a identifica actorii și instituțiile implicate în identificarea, investigarea și asistența victimelor traficului de persoane. Odată identificați actorii sunt plasați în graficul de mai jos, în funcție de importanța responsabilității și influența pe care studenții considera că aceștia o au și o pot exercita asupra investigării faptei de trafic și asupra susținerii victimei. Se selectează câteva grupe, iar rezultatele sunt discutate în clasă, evidențiind, de asemenea, diferențele dintre responsabilitățile și influențele alocate actorilor și ce ar trebui să se întâmple într-un scenariu ideal, dar și limitările curente.

Activitatea 3: Probleme practice și dileme etice în format „fishbowl”

În multe țări, victimele traficului de persoane primesc, în medie, de la 30 la 90 de zile drept perioadă de recuperare și reflecție. În România, perioada de reflecție este "până la 90 de zile"(Legea 678/2001). Conform Biroului ONU pentru Droguri și Criminalitate, „Perioada de reflecție este recunoscută ca bună practică și ca măsură umanitară menită să protejeze drepturile persoanei traficate. Perioada de reflecție oferă victimelor traficului de persoane posibilitatea de a începe să își revină din experiențele trăite și de a lua o decizie în cunoștință de cauză cu privire la eventuala asistență și cooperare în cadrul procedurilor penale.” (UNODC). Cu toate acestea, organele de poliție uneori presează victima pentru a depune mărturie.

- i) Care credeți că sunt avantajele și dezavantajele acestei perioade de reflecție?
- ii) Ca viitori ofițeri de poliție ce probleme practice și dileme etice ridică această perioadă de reflecție și ce abordare ați folosi?

3-6 studenți voluntari, sunt rugați să se așeze pe scaune într-un cerc în fața clasei (în „fishbowl”) sau în mijlocul clasei dacă băncile sunt mobile, discută cele două întrebări timp de 5-10 minute. În acest interval, ceilalți colegi observă și iau notițe despre dialog. După discuția inițială, deschideți conversația întregii clase – grupul de 3-6 studenți răspunde la întrebările ridicate de colegii din exteriorul cercului (5-10 minute). La sfârșit, se oferă oportunitatea pentru reflecție și se împărtășesc câteva observații și idei cheie. Cu care puncte de vedere exprimate în „fishbowl” ați fost de acord și cu care nu? Ce ați observat în timpul discuțiilor din „fishbowl” (de exemplu: eficiență, negociere, dinamica grupului)? Cum v-ați simțit în interiorul sau exteriorul „acvariului”?

Notă explicativă

Acest exercițiu este centrat și condus de studenți și contribuie la înțelegerea textelor sau ideilor complexe, dezvoltând în același timp abilitățile de discuții în grup. În cadrul activității de tip „acvariu”, elevii exersează răspunsul la puncte de vedere multiple. Observațiile elevilor din cercul exterior oferă o perspectivă valoroasă asupra discuțiilor din cercul mai mic. Metoda „acvariului de pește” reprezintă o modalitate eficientă de implicare a elevilor cu abilități diverse și în contexte variate.

Profesorul poate facilita această activitate în prima instanță, dar ulterior poate numi un elev pentru a prelua rolul de facilitator. Facilitatorul nu intervine decât atunci când discuțiile stagnează și poate contribui la aprofundarea subiectului.

Activitatea 4: "Hot seating"

Studenții sunt rugați să se pregătească pentru curs prin citirea unui caz de trafic la alegere și să aducă notițele la curs.

i) Studenții discută cu colegul din dreapta lor - vulnerabilitățile potențiale pe care le prezintă victimele (sex, vârstă, dizabilități, etnie etc) și ce obstacole cred că va avea victima, în a coopera cu organele de poliție.

ii) „Hot seating” – un student voluntar se așează în „hot seat” și joacă rolul unei victime, caz conturat pe baza articolului ales. Studentul prezintă cazul într-un minut sau două. Apoi le permite colegilor să-l întrebe orice – de la viața de acasă, la copilărie, la visurile și hobby-urile pe care le are, cât și despre experiența de trafic trăită. Scopul acestui exercițiu este de a aprofunda situația unei victime - atât din prisma persoanei care joacă rolul victimei și este în „hot seat” cât și din prisma celor în clasă. Studenții din „hot seat” își pot imagina detaliile care nu sunt prezente în cazul ales.

Potențiale cazuri:

Minori traficați din centrele de protecție socială -

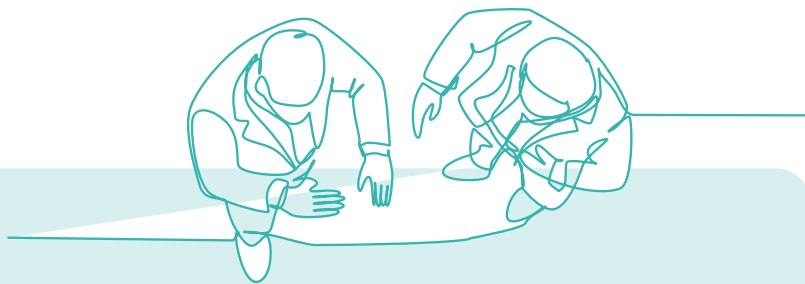
<https://romania.europalibera.org/a/dintre-cazurile-de-minori-disp%C4%83ru%C8%9Bi-provin-din-casele-de-copii/30966866.html>

Trafic de migranți -

<https://www.g4media.ro/doi-barbati-din-bacau-arestati-preventiv-pentru-traffic-de-migranti-dupa-ce-au-fost-prinsi-incercand-sa-scoata-ilegal-din-tara-cetateni-sirieni.html>

Cerșetorie -

<https://www.digi24.ro/stiri/tanar-cu-handicap-mintal-sechestrat-si-obligat-sa-cerseasca-culisele-unei-afaceri-de-sute-de-lei-pe-zi-din-mila-oamenilor-2443177>

Activitatea 5: Invitați externi

Invitați la curs reprezentanți de la DIICOT, BCCO, ANITP, ONG-uri și alte organizații relevante în lupta împotriva traficului de persoane în cadrul unui seminar sau curs. După o prezentare de 15-20 minute din partea invitatului extern, studenții sunt rugați să joace rolul gazdei și să mențină o discuție de 5-7 minute în fața clasei cu invitatul respectiv. În funcție de timpul disponibil, câțiva studenți pot avea șansa să joace rolul gazdei. Studenții sunt informați cu o săptămână înainte pentru a li se oferi timp suficient să se documenteze despre invitat și să pregătească întrebări adecvate care să reflecte subiectului cursului predat. În urma prezentării, studenții vor reevalua întrebările pregătite și poate vor adăuga întrebări noi.

Notă explicativă

Activitatea propusă contribuie la dezvoltarea mai multor competențe și abilități:

- Comunicarea interpersonală (formularea și adresarea de întrebări relevante și bine structurate; ascultarea activă și menținerea unui dialog semnificativ cu un expert)
- Gândirea critică și analiza (cercetarea informațiilor despre invitat și domeniul de activitate; reevaluarea și adaptarea întrebărilor pe baza noilor informații prezentate.
- Leadership și inițiativă (Asumarea rolului de gazdă și conducerea unei discuții în fața clasei și gestionarea dinamicii conversației)
- Public speaking (exersarea exprimării în fața unui public, inclusiv menținerea calmului și încrederii).

1.3. Resurse

Resursele următoare pot fi consultate pentru lecturi și informații suplimentare despre traficul de persoane din România și la nivel internațional.

Filme, Seriale și Documentare:

Davis, T. et al (2009) Modern Slavery (documentar disponibil pe Netflix)

Cohen, B. and Shenk, J. (2020) Athlete A (documentar disponibil pe Netflix)

Cuaron, A. (2024) Disclaimer

Lorenzo, J.M. and Carral, M.S. (2024) Raising voices

Investigații jurnalistice:

„Afacerea migrantul”, Rise project -

<https://www.riseproject.ro/investigations/investigatii/afacerea-migrantul-ii-toti-au-fugit/>

Resurse academice:

Anderson, Ruben (2014) Illegality, INC, Berkeley: University of California Press

Bales, Kevin and Soodaalter, Ron (2009) The slave next door, Berkeley: University of California Press

Hepburn, S. And Simon, R. (2013) Human Trafficking Around the World: Hidden in Plain Sight, New York: Columbia University Press

Hupp Williamson, Sarah (2022) Human trafficking in the era of global migration, Bristol: Bristol University Press

Journal of Human Trafficking, <https://www.tandfonline.com/journals/uhmt20>

Journal of Modern Slavery, <https://slavefreetoday.org/> de exemplu, Tompea (2023) Europe's Migrant Human Trafficking – A Case Study of Romania's Sexually Exploited Women, https://slavefreetoday.org/journal_of_modern_slavery/v8i1a3-europes-migrant-human-trafficking-a-case-study-of-romaniyas-sexually-exploited-women.pdf

Kara, Siddharth (2017) Sex Trafficking: Inside the Business of Modern Slavery by Siddharth Kara, New York: Columbia University Press

LeBaron, Genovive (2020) Combating modern slavery. Why governance is failing and what we can do about it, Medford: Polity Press

Rights Lab, University of Nottingham - „Academic publications” and „Reports and Briefings” <https://www.nottingham.ac.uk/research/beacons-of-excellence/rights-lab/resources/index.aspx>

University of Nottingham and Monash University (n.d.) Antislavery in domestic legislation database - world mapping visualisation toolkit, <https://antislaverylaw.ac.uk/>

Instituii guvernamentale și internaționale:

ANITP – <https://anitp.mai.gov.ro/>

Councilul Europei (rapoartele GRETA) - <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/>

Europol - <https://www.europol.europa.eu/crime-areas/trafficking-in-human-beings>

ONU Drepturile Omului- Biroul Înaltului Comisar - <https://www.ohchr.org/en/trafficking-in-persons>

Organizația Internațională a Muncii (ILO) „Forced labour, modern slavery and trafficking in persons” <https://www.ilo.org/topics/forced-labour-modern-slavery-and-trafficking-persons;>

„Fair recruitment initiative” <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/fair-recruitment/fair-recruitment-initiative>

Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) - „Migration Data Portal”

<https://www.migrationdataportal.org/themes/human-trafficking/>;

„Counter-trafficking materials”

<https://eea.iom.int/sites/g/files/tmzbdl666/files/documents/2023-11/counter-trafficking-flyer-2023.pdf> ;

„Counter Trafficking Data Collaborative”

<https://www.ctdatacollaborative.org/global-synthetic-data-dashboard>

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

<https://www.osce.org/combating-human-trafficking>

Raport anual privind traficul de persoane (rapoartele TIP) -

<https://www.state.gov/reports/2024-trafficking-in-persons-report/romania/>

ONG-uri și alte organizații:

Anti-Slavery International, <https://www.antislavery.org/>

Free the Slaves, <https://freetheslaves.net/>

International Justice Mission, <https://www.ijm.org/>

Platforma ProTECT a ONG-urilor Anti-Trafic din Romania, <https://traficdepersoane.ro/>

Survivor Alliance, <https://www.survivoralliance.org/>

Walk Free Foundation (Index pentru masurarea sclaviei moderne la nivel global) -

<https://www.walkfree.org/global-slavery-index/>

Sclavia modernă și traficul de ființe umane. Aspecte teoretice și practice

Lect. univ.dr. Mihaela Rotaru

Obiective de învățare:

- (1) Definirea sclaviei moderne și a traficului de ființe umane, din punct de vedere legal.**
- (2) Identificarea cadrului legal existent.**
- (3) Aplicarea normelor în vigoare la diferitele cazuri practice.**

2.1. Context

2.1.1. Definirea sclaviei moderne și a traficului de ființe umane din punct de vedere legal

Sclavia, ca formă de exploatare a omului a existat din cele mai vechi timpuri și este interzisă prin numeroase documente internaționale²⁹. În prezent se utilizează sintagma „sclavie modernă” pentru a diferenția formele actuale de transformare a individului în sursă de venituri ilicite prin negarea dreptului său la libertate, raportat la sclavia tradițională, cunoscută în trecut. Din punct de vedere terminologic, sintagma „sclavie modernă” nu este consacrată legal, însă doctrinar reunește comportamente precum: „sclavia, aservirea, munca forțată sau obligatorie”³⁰, precum și „traficul de persoane”, acesta din urmă fiind descris ca și „o formă modernă a vechiului comerț cu sclavi”³¹.

Conform art. 1 alin. (1) din Convenția privind sclavia prin „sclavie” înțelegem „statutul sau condiția unei persoane asupra căreia este exercitată oricare putere sau toate puterile atașate dreptului de proprietate”.

Prin „aservire” înțelegem „obligația de a furniza servicii, impusă unei persoane prin constrângere (...), fiind astfel „o formă agravată de muncă forțată sau obligatorie”³².

Relativ la sintagma „muncă forțată sau obligatorie”, sensul acesteia este de „orice muncă sau serviciu pretins unui individ sub amenințarea unei pedepse oarecare și pentru care numitul individ nu s-a oferit de bunăvoie”³³.

²⁹ Amintim aici: Convenția de la Geneva privind sclavia, semnată în 1926, Convenția suplimentară de la Geneva cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei, semnată în 1956, Declarația universală a drepturilor omului, adoptată de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în 1948, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, semnată de Consiliul Europei în anul 1950 etc.

³⁰ Conform art. 4 din Convenția europeană a drepturilor omului.

³¹ Pentru detalii, a se vedea Raportul explicativ al Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, intrată în vigoare în 2008, la care se face referire în Ghidul privind art. 4 din Convenția europeană a drepturilor omului, disponibil la:

https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_rum

³² Conform Ghidului privind art. 4 din Convenția europeană a drepturilor omului, p. 7, disponibil la:

https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_rum

³³ Ibidem.

„Traficul de ființe umane constituie o violare a drepturilor omului și o atingere adusă demnității și integrității ființei umane” – preambulul Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane

Sintagma „trafic de ființe umane” este consacrată legal prin dispozițiile art. 5 alin. (3) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene³⁴, în sensul în care se stipulează că „traficul de ființe umane este interzis”, precum și prin cele ale art. 4 lit. a) din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane³⁵, articol în care este definită sintagma în discuție astfel : „recrutarea, transportul, transferul, cazarea sau primirea persoanelor, prin amenințarea cu sau utilizarea forței sau altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate, sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau avantaje pentru obținerea consimțământului unei persoane având autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatarei. Exploatarea cuprinde, cel puțin, exploatarea prostituției celorlalți sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile similare acestora, aservirea sau prelevarea de organe”.

Trebuie precizat că anterior utilizării acestei sintagme în documentele emanând de la Uniunea Europeană, la nivelul Organizației Națiunilor Unite s-a utilizat sintagma „trafic de persoane”, definită, conform art. 3 lit. a) din Protocolul pentru prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor³⁶ drept: „recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferta sau acceptarea de plăți ori avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia în scopul exploatarei. Exploatarea conține, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile analoage sclaviei, folosirea sau prelevarea de organe”.

Mai mult, și la nivelul Uniunii Europene, s-a utilizat și sintagma „trafic de persoane”³⁷, precizându-se în preambulul Directivei 2011/36/UE³⁸ că „reprezintă o infracțiune gravă, săvârșită adesea în contextul criminalității organizate, o încălcare gravă a drepturilor fundamentale, care este interzisă în mod explicit de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”.

Concluzionăm așadar că cele două sintagme sunt sinonime, aspect reliefat și în expunerea de motive³⁹ a Legii⁴⁰ nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, document în care sunt folosite amândouă.

2.1.2. Identificarea cadrului legal existent

Asigurarea prevenirii și combaterii fenomenului de trafic de persoane, care poate avea atât caracter național, cât și transnațional⁴¹, nu se poate realiza fără existența unui cadru legal adecvat deopotrivă la nivel național și internațional, care să permită cooperarea între state, prin autoritățile competente, luând în considerare respectarea nediscriminatorie a drepturilor fundamentale ale victimelor acestui fenomen.

³⁴ Proclamată în anul 2000, în cadrul Consiliului European de la Nisa, disponibilă la: <https://fra.europa.eu/ro/eu-charter/article/5-interzicerea-sclaviei-si-muncii-fortate>

³⁵ Disponibilă la: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168064899c>

³⁶ Protocolul adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. în anul 2000. Protocolul este disponibil la: https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm?act_text?idt=38603

³⁷ Prima dată în Decizia-cadru 2002/629/JAI privind combaterea traficului de persoane. Acest act normativ nu mai este în vigoare, fiind înlocuit de Directiva 2024/1712 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 Jun 2024 amendând Directiva 2011/36/UE privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L202401712>

³⁸ Ibidem.

³⁹ Disponibilă la: <https://www.cdep.ro/proiecte/2001/400/70/8/em478.pdf>

⁴⁰ Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 783 din 11 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/32589>

⁴¹ Pentru detalii, a se vedea art. 2 din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, disponibilă la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/73578>

Instrumentele juridice disponibile în lupta împotriva fenomenului amintit mai sus se regăsesc la nivelul :

a) Organizației Națiunilor Unite – Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (cunoscut și ca Protocolul de la Palermo);

b) Consiliului Europei – Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane ;

c) Uniunii Europene - Directiva 2024/1712 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 Jun 2024 amendând Directiva 2011/36/UE privind prevenirea și combatere traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401712

d) dar și la nivel național.

România, în virtutea respectării angajamentelor asumate în calitate sa de stat membru al organizațiilor amintite mai sus, a semnat Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocolul de la Palermo în anul 2001, aspect care a dus la armonizarea legislației naționale cu cea de la nivel internațional prin adoptarea Legii⁴² nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.

De asemenea, România a ratificat Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane prin Legea⁴³ nr. 300/2006.

La momentul intrării în vigoare a Codului penal actual⁴⁴, și anume 01 februarie 2014, normele de incriminare a faptelor privind traficul de persoane, respectiv a faptelor în legătură cu traficul de persoane au fost preluate din cuprinsul Legii nr. 678/2001 în acest act normativ, fără a fi operate modificări substanțiale, însă fiind incluse în titluri diferite, fapt ce a generat existența unui obiect juridic generic distinct. Această din urmă consecință duce și la interpretări diferite ale normelor de incriminare, precum și la aplicarea lor în mod neunitar la diferitele cazuri concrete.

În categoria infracțiunilor privind traficul de persoane, conform sistematizării din Legea nr. 678/2001 se regăseau infracțiunea de trafic de persoane, descrisă în prezent în art. 210 Cod penal, infracțiunea de trafic de minori, descrisă în prezent în art. 211 Cod penal, și infracțiunea de folosire a serviciilor unei persoane exploatate, descrisă în prezent în art. 216 Cod penal, aceste trei articole din Codul penal regăsindu-se în titlul relativ la infracțiunile contra persoanei.

„Respectarea drepturilor victimelor, protecția acestora, precum și lupta împotriva traficului de ființe umane trebuie să reprezinte obiective primordiale” - preambulul Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane

În categoria infracțiunilor în legătură cu traficul de persoane, conform sistematizării din Legea nr. 678/2001 se regăseau infracțiunea de facilitare a șederii ilegale în România, descrisă în prezent în art. 264 Cod penal, și infracțiunea de pornografie infantilă, descrisă în prezent în art. 374 Cod penal. Prima dintre cele două infracțiuni se află în titlul privitor la infracțiunile contra autorității și frontierei de stat, iar cea de-a doua în titlul relativ la infracțiunile care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială.

Tot la 01 februarie 2014, legiuitorul a modificat și norma care definea sintagma „victima traficului de persoane”, din cuprinsul art. 2 lit. c) din Legea nr. 678/2001, în sensul în care înțelegem „persoana fizică, subiect pasiv al faptelor prevăzute la art. 210, 211, 264 și 374 din Codul penal sau al tentativei la una dintre aceste fapte, indiferent dacă participă sau nu în procesul penal în calitate de persoană vătămată”. Această modificare era necesară în contextul preluării incriminărilor în Codul penal, însă legiuitorul ar fi trebuit să dea mai multă atenție la conținut deoarece nu la toate aceste fapte tentativa este pedepsită.

⁴² Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 783 din 11 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare.

⁴³ Pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, adoptată la 3 mai 2005, deschisă spre semnare și semnată de România la Varșovia la 16 mai 2005, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 622 din 19 iulie 2006

⁴⁴ Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare

Pentru a asigura protecție victimelor infracțiunilor, în acord cu dispozițiile internaționale⁴⁵, România a adoptat Legea⁴⁶ nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor. Existența acestei legi este importantă deoarece întregeste tabloul efortului de prevenire și combatere a fenomenului de trafic de persoane prin completarea cadrului legal din cuprinsul Legii nr. 678/2001 în privința asistenței victimelor în discuție.

2.1.3. Aplicarea normelor în vigoare la diferite cazuri practice

Aplicarea normelor de incriminare la diferitele cazuri practice nu se realizează fără a fi luate în considerare opiniile exprimate în literatura de specialitate, aspect reliefat și de considerentele hotărârilor instanțelor de judecată⁴⁷. Într-un caz, „inculpa F., în perioada iunie- octombrie 2018, împreună cu inculpații E. și A. a recrutat-o prin inducere în eroare și profitând de starea de vădită vulnerabilitate în care se afla, a primit-o și transportat-o în scopul exploatarei prin obligarea la practicarea prostituției în mun. Iași și în mun. Botoșani, pe persoana vătămată minoră D. Fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de minori faptă prevăzută și pedepsită de art. 211 alin. (1) și (2) lit. a) rap. la art. 210 alin. (1) lit. a) și b) C. pen. cu aplic. art. 77 lit. a) C. pen. În perioada 02.07.2018 – decembrie 2018, inculpa F. împreună cu inculpații E. și A. a recrutat-o prin inducere în eroare și profitând de starea de vădită vulnerabilitate în care se afla și a primit-o în scopul exploatarei prin obligarea la practicarea prostituției, exploatare ce a avut loc ulterior în mai multe orașe din Marea Britanie (Leeds, Bolton, Chester și Preston), pe persoana vătămată C. Fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane, faptă prev. de art. 210 alin. (1) lit. a), b) C. pen. cu aplic. art. 77 lit. a) C. pen. Instanța a reținut că, recurente i se impută, în esență, că le primea în casă pe persoanele vătămate, plătea de fiecare dată serviciile la salon pentru acestea, contribuind astfel la menținerea inducerii în eroare a persoanelor vătămate și la crearea falsei impresii că relațiile dezvoltate cu fiul acesteia sunt serioase și cu viitor, ocupându-se totodată și de racolarea persoanei vătămate D. căreia i-a explicat cum trebuie să se comporte cu clienții și să se îmbrace (...)”⁴⁸.

În doctrină, anterior modificărilor și completărilor⁴⁹ dispozițiilor de incriminare a faptelor de trafic de persoane, trafic de minori și proxenetism, operate de legiuitor la data de 3 noiembrie 2024, erau conturate două opinii relative la două aspecte, și anume: pe de o parte, un aspect relativ la posibilitatea reținerii⁵⁰ sau nu⁵¹ în concurs real a infracțiunii de trafic de persoane (art. 210 C.pen.) și a infracțiunii de proxenetism (art. 213 C.pen.), și, pe de altă parte, un alt aspect relativ la posibilitatea reținerii⁵² sau nu⁵³ a infracțiunii de trafic de persoane, în formă continuată, atunci când există pluralitate de subiecți pasivi.

Pentru primul aspect, considerăm că, în acord cu normele de incriminare a faptelor de trafic de persoane, trafic de minori și proxenetism, începând cu data de 3 noiembrie 2024, decizia nr. 16/2007 pronunțată în recurs în interesul

⁴⁵ Convenția europeană privind compensarea victimelor infracțiunilor violente, disponibilă la <https://rm.coe.int/16805d8025>;

Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului, disponibilă la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

⁴⁶ Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 505 din 4 iunie 2004, cu modificările și completările ulterioare, disponibilă la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/52468>

⁴⁷ <https://www.iccj.ro/biblioteca-digitala/jurisprudenta/jurisprudenta-indexata/>

⁴⁸ Pentru detalii, a se vedea Decizia Î.C.C.J. nr. 563/RC/2022, disponibilă la <https://www.iccj.ro/biblioteca-digitala/jurisprudenta/jurisprudenta-indexata/>

⁴⁹ Este vorba despre Legea nr. 269/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1089 din 31 octombrie 2024.

⁵⁰ Pentru detalii, a se vedea Vasile Dobrinioiu, Norel Neagu, Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 112. În același sens, Alexandru Boroș, Drept penal. Partea specială, ediția a 5-a, Editura C.H. Beck, București, 2021, p. 161.

⁵¹ Pentru detalii, a se vedea Valerian Cioclei, Drept penal. Partea specială I, ediția a 6-a, Editura C.H. Beck, București, 2021, p. 180. În același sens, <https://www.iccj.ro/biblioteca-digitala/jurisprudenta/jurisprudenta-indexata/>

⁵² Pentru detalii, a se vedea V. Cioclei, op.cit., p. 164. În același sens, <https://www.iccj.ro/biblioteca-digitala/jurisprudenta/jurisprudenta-indexata/>

⁵³ Pentru detalii, a se vedea Mihail Udriou, Drept penal. Partea specială, ediția a 4-a, Editura C.H. Beck, București, 2017, p. 141.

legii de către Înalta Curte de Casație și Justiție, în legătură cu raportul dintre infracțiunea de proxenetism și infracțiunea de trafic de persoane, își încetează aplicabilitatea, în parte. Astfel, rămâne valabilă dezlegarea dată de către Î.C.C.J. la punctele 2, 4 și 5, însă, la acest ultim punct, numai teza raportată la punctul 2. În prezent, determinarea la începerea sau continuarea practicării prostituției, dacă aceasta s-a realizat prin oricare dintre modalitățile de la varianta de bază a infracțiunii de trafic de persoane, prevăzută în art. 210 alin. (1) C.pen., reprezintă infracțiunea de trafic de persoane, în varianta asimilată, prevăzută în art. 210 alin. (1¹) C.pen., fiind vorba despre vicierea consimțământului. Însă, în privința infracțiunii de trafic de minori, situația este diferită, în sensul în care, dacă are loc determinarea sau înlesnirea practicării prostituției ori obținerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituției de către una sau mai multe persoane minore, fapta constituie infracțiunea de trafic de minori, în varianta asimilată, prevăzută în art. 211 alin. (1¹) C.pen. Vicierea consimțământului minorului, în condițiile art. 210 alin. (1) C.pen., pentru fapta descrisă în varianta asimilată de la art. 211 alin. (1¹) C.pen., duce la reținerea variantei agravate a infracțiunii de trafic de minori, prevăzute în art. 211 alin. (2) C.pen. Pentru al doilea aspect, considerăm că se poate comite infracțiunea de trafic de persoane, în formă continuată, atunci când există pluralitate de subiecți pasivi, în acord cu decizia nr. 49/2007 pronunțată în recurs în interesul legii de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

„Fapta inculpatului C. care, în perioada 2009 - 2016, prin acțiuni repetate desfășurate în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, împreună cu alte persoane, acționând prin inducere în eroare, în mod direct sau prin intermediul altor persoane, a recrutat un număr de optsprezece victime majore, (...) pe care, personal sau împreună cu alte persoane, contra unei contribuții lunare cuprinse între 100-150 de euro, le transporta în Italia, unde le preda cetățenilor italieni Y., Z., A. și B., în scopul exploatării acestora prin obligarea la executarea de muncă în mod forțat de către cetățenii italieni, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane în formă continuată (...), prevăzută de art. 210 alin. (1) lit. a) din C. pen. cu aplicarea art. 35 alin. (1) din C. pen. (...)”⁵⁴.

Într-un alt caz, „în cursul anului 2008, folosind metoda "lover boy", inculpatul A. a recrutat-o pe victima B., minoră la acea dată, în scopul exploatării ulterioare a acesteia prin obligare la practicarea prostituției. În cursul lunii ianuarie 2012, după ce victima a devenit majoră, împreună cu R., acesta a transportat-o în Italia, regiunea Catania, a cazat-o într-o locuință închiriată de numitul L. și, prin acte de violență fizică, a obligat-o să se prostitueze în folosul său, activitate care s-a derulat până în cursul lunii decembrie 2012. În perioada decembrie 2012- ianuarie 2013, A. a transportat-o pe victimă în Spania, Valencia, unde, de asemenea, a fost cazată într-o locuință închiriată de acesta și obligată, prin acte de violență fizică, să se prostitueze în folosul său. În cursul lunii februarie 2013, victima a fost transportată în localitatea Krefeld din Germania, unde, de asemenea, a fost cazată în locuințe închiriate de numitul A. și obligată să se prostitueze în folosul acestuia până în cursul lunii septembrie 2016. În luna octombrie 2016, victima a fost transportată în localitatea Viena din Austria, unde, de asemenea, a fost obligată să practice prostituția în folosul numitului A., activitate derulată până la începutul lunii noiembrie 2016, când victima a reușit să fugă și s-a reîntors în România (...)”⁵⁵. Fapta inculpatului A. constituie infracțiunea de trafic de persoane, prevăzută de art. 210 alin. (1) lit. a) C. pen. raportat la art. 182 lit. c) C. pen.

⁵⁴ Pentru detalii, a se vedea Decizia Î.C.C.J. nr. 6/RC/2021, disponibilă la <https://www.iccj.ro/biblioteca-digitala/jurisprudenta/jurisprudenta-indexata/>

⁵⁵ Pentru detalii, a se vedea Decizia Î.C.C.J. nr. 174/A/2022, disponibilă la: <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=192833#highlight=Trafic%20de%20persoane##>

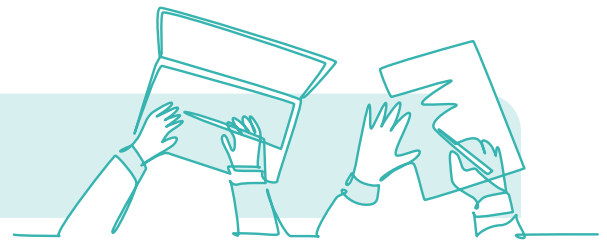
2.2. Activități didactice

Activitatea 1: Analiza comparativă la la nivel național și internațional

Analizați comparativ norma de incriminare a faptelor de trafic de persoane la nivel național și la nivelul documentelor internaționale. Discutați pe marginea necesității armonizării legislației în domeniu. Se vor organiza grupuri de câte 4-6 persoane care, după ce vor lectura dispozițiile legale din articolele din respectivele acte normative⁵⁶, indicate în nota de subsol, vor analiza comparativ aceste texte legale, timp de 15 minute, după care se vor purta discuții legate de aspectele reliefate, evidențiindu-se de ce este nevoie de armonizarea legislației. (Total activitate 25 de minute)

Activitatea 2: Încadrări juridice

Analizați încadrarea juridică a faptelor de trafic de persoane la nivelul instanțelor naționale, prin raportare la anumite cazuri concrete. Cadrul didactic va citi auditoriului o speță definitiv judecată⁵⁷, disponibilă pe site-uri dedicate – www.iccj.ro, www.jurisprudenta.com etc. Studenții, individual, vor fi rugați să ia notițe și, pe baza acestora, să propună argumentat o soluție la cazul respectiv. Ulterior se vor purta discuții cu privire la soluțiile propuse, fiecare student expunându-și punctul de vedere, și la soluția pronunțată de către instanța de judecată. Analiza unor spețe diferite va putea reliefa nevoia de unificare a practicii judiciare. (Timp de lucru 30 de minute)

Activitatea 3: Prevederi legale dinamice

Discutați pe marginea deciziilor pronunțate de către Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii nr. 16/2007 și nr. 49/2007, raportat la prevederile legale în vigoare în domeniu. Accesând deciziile disponibile pe site-ul www.iccj.ro -Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16/2007 pronunțată în recurs în interesul legii, disponibilă la: <https://www.iccj.ro/2007/03/19/decizia-nr-16-din-19-martie-2007-cu-privire-la-raportul-dintre-infractiunea-de-proxenetism-prevazuta-in-art-329-din-codul-penal-si-infractiunea-de-traffic-de-persoane-prevazuta-in-art-12-din-legea-n/> și Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 49/2007 pronunțată în recurs în interesul legii, disponibilă la: <https://www.iccj.ro/2007/06/04/decizia-nr-49-din-04-iunie-2007-cu-privire-la-incadrarea-juridica-a-faptei-de-traffic-de-persoane-comisa-asupra-mai-multor-persoane-in-aceleasi-conditii-de-loc-si-de-timp/> - studenții vor lucra întâi individual și vor analiza în ce măsură își mențin valabilitatea în contextul actual. Apoi se vor compune echipe de câte două persoane pentru a formula un punct de vedere comun. Fiecare echipă își va susține punctul de vedere în fața celorlalte echipe. Discuțiile pe marginea punctelor de vedere exprimate pot orienta pe viitor soluțiile propuse în dosarele care vor fi instrumentate. (Timp de lucru 30 de minute)

⁵⁶ Avem în vedere dispozițiile art. 3 și 5 din Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (Palermo, 15.11.2000) - https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?idt=38603, pe cele ale art. 4 din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane (Varșovia, 2005) - <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168064899c>, pe cele ale art. 2 și 3 din Directiva 2024/1712 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 Jun 2024 amendând Directiva 2011/36/UE privind prevenirea și combatere traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia - https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401712 și pe cele ale art. 210, 211 și 217 din Codul penal (Legea nr. 286/2009) - <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109855>.

⁵⁷ Decizia Î.C.C.J. nr. 624/RC/2022, disponibilă la: <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=203765#highlight=Trafic%20de%20persoane##>

2.3. Resurse

Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, disponibilă la:

https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=38601

Convenția europeană a drepturilor omului, disponibilă la:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron

Raportul mondial 2022 al UNODC privind traficul de persoane, disponibil la:

https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2022/GLOTiP_2022_web.pdf

Strategia națională împotriva traficului de persoane pentru perioada 2024-2028, disponibilă la:

<https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2024/05/ANEXA-15.pdf>

Claudiu Mihail Roman, Laurențiu Dincă, Traficul de persoane, o încălcare flagrantă a drepturilor omului și a demnității persoanei, în Revista Drepturile omului nr. 1/2024, pp.7-28, disponibil la:

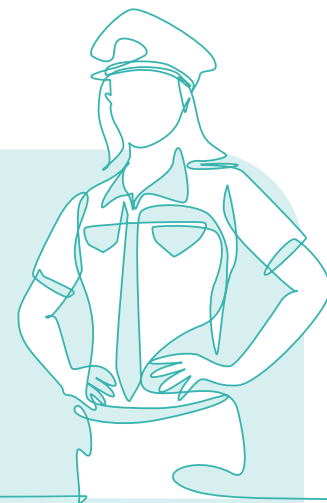
<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1251389>

Fețele ascunse ale traficului de persoane din România. Patru povești cutremurătoare și o statistică,

<https://romania.europalibera.org/a/trafic-de-persoane-romania/32174943.html>

Aspecte privind aplicarea legii penale române în timp și spațiu în cazul infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane

Conf. univ. dr. Ionuț Andrei Barbu

Obiective de învățare:

(1) Modalitatea de aplicare a legii penale române în timp și spațiu în cazul infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane.

(2) Identificarea subiectului activ al infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane.

3.1. Context

Atunci când vorbim despre aplicarea legii penale române în timp și spațiu trebuie să înțelegem, pe de o parte faptul că normele penale sunt create pentru a fi aplicate, iar pe de altă parte că există patru elemente care guvernează această aplicare – timpul, spațiul, persoanele și faptele.⁵⁸ În acest context subliniem că timpul și spațiul sunt două variabile esențiale deoarece orice lege penală se raportează în aplicarea acesteia la un anumit timp determinat și în legătură cu un anumit teritoriu⁵⁹, acestea fiind avute în vedere în dispozițiile codului penal.

De cele mai multe ori când se săvârșește o faptă și ia naștere un raport juridic penal de conflict se poate stabili foarte ușor ce lege penală este aplicabilă deoarece fapta respectivă a fost săvârșită pe teritoriul României într-un interval de timp în care era activă o anumită normă bine determinată.

Făcând o distincție între aplicarea legii penale în timp și aplicarea legii penale în spațiu, trebuie menționat că în prima situație vom avea în vedere principiul activității legii penale, principiul neretroactivității legii penale, precum și o derivată a acestuia care se referă la aplicarea legii penale mai favorabile, iar în cea de a doua situație vom ține cont de principiul teritorialității, atunci când fapta a fost săvârșită pe teritoriul României, principiul personalității, principiul realității și principiul universalității, în cazul în care fapta a fost săvârșită în străinătate.

Este, așadar, foarte important să identificăm momentul când a fost săvârșită fapta, dar și unde anume, tocmai pentru a putea aplica corect legea penală română, deoarece o serie de consecințe juridice pot fi luate în calcul, pornind de la dezincriminare sau aplicarea legii penale mai favorabile, până la calcularea termenului prescripției răspunderii penale sau incidența unei legi de amnistie ori a unui decret de grațiere.

3.1.1. Specificul aplicării legii penale române în timp și spațiu în cazul infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane

De fiecare dată când ne referim la sclavie modernă și trafic de ființe umane trebuie, în mod obligatoriu, să avem în vedere forma națională și transnațională pe care o îmbracă în diferitele modalități de manifestare. Așa cum bine se subliniază în cuprinsul acestui ghid, referitor la sintagmele de „sclavie modernă” și „trafic de ființe umane” trebuie să identificăm în concret incriminările care se regăsesc în legislația noastră penală și să punctăm cele mai importante aspecte care au legătură cu aplicarea legii penale române în timp și spațiu. Situațiile de interes se

⁵⁸ Barbu, I.A. (2022) Drept penal. Partea generală, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, p.29.

⁵⁹ Neagu, N. (2021) Drept penal. Partea generală, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, p.708.

regăsesc în primul rând în domeniul aplicării legii penale mai favorabile, ca parte a aplicării legii penale române în timp, deoarece trebuie să luăm în considerare perioada de tranziție prin care trece încă legislația penală din România⁶⁰, apoi în aplicarea legii penale în spațiu cu referire la locul săvârșirii infracțiunii, ori chiar al efectuării unui act sau numai a producerii rezultatului, în legătură directă cu Teoria ubicuității, atunci când vom considera fapta săvârșită pe teritoriul României. Nu în ultimul rând, trebuie să aducem în discuție o modificare legislativă relativ recentă care vizează dispozițiile Art. 9 C. pen. ce prevede modalitatea de aplicare a legii penale române în cazul infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către cetățeni români.

Așadar, luând în considerare prima abordare, în practică se regăsesc cazuri care au legătură cu aplicarea legii penale mai favorabile și vizează atât aplicarea unor sancțiuni mai blânde, cât și încetarea procesului penal având în vedere o eventuală dezincriminare a traficului de persoane. Spre exemplu:

- Prin cererea formulată de condamnatul A I, introdusă și înregistrată la Tribunalul Timiș la data de 30.01.2014 sub nr. de dosar X, condamnatul a solicitat evaluarea situației sale juridice privind aplicarea legii penale mai favorabile odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal, el aflându-se în executarea unei pedepse de 8 ani închisoare aplicată pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane. (Curtea de Apel Timișoara Secția Penală Decizia penală nr.100/co Ședința publică din 12 martie 2014)⁶¹;
- Prin sentința penală nr. 376/LF din 19.05.2014 pronunțată de Tribunalul T în dosarul nr. X, în baza art.595 din Codul de procedură penală a fost respinsă cererea formulată de condamnatul C A, privind aplicarea legii penale mai favorabile raportat la pedeapsa de 3 ani închisoare aplicată prin s.p.nr.243/22.06.2012 a Tribunalului A, rămasă definitivă prin d.p.nr.2596/05.09.2013 a Înaltei Curți de Justiție și Casație, ca nefondată., (Curtea De Apel Timișoara Secția Penală Decizia Penală Nr.411/CO Ședința publică din 02 iulie 2014)⁶²;
- La interpelarea instanței petentul A A A, precizează că cererea sa este admisibilă deoarece potrivit art. 4 din Codul Penal nu se aplica faptelor săvârșite sub legea veche dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. Solicită înlăturarea infracțiunii de trafic de persoane deoarece nu a săvârșit această faptă. Articolul 4 prevede faptul că o faptă comisă sub imperiul vechii legi nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii. Infracțiunea de trafic de persoane nu îndeplinește condițiile pentru care se consideră infracțiune. (Tribunalul Giurgiu Secția Penală - Cauze Generale Sentința Penală Nr. 183/2021 Ședința publică de la 25 Mai 2021)⁶³;
- La data de 06.02.2014 pe rolul Tribunalului București - Secția I Penală a fost înregistrată sub nr. X spre competența soluționare, contestația la executare formulată de petentul F V, în prezent deținut în Penitenciarul București Rahova, prin care acesta solicită aplicarea legii penale mai favorabile odată cu intrarea în vigoare a noului cod penal la data de 01.02.2014. În motivarea contestației, contestatorul FIRICA V, arată, așa cum a fost precizată cererea (fila 23) că a fost condamnat o pedeapsa de 9 ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane și solicită să se constate faptul că infracțiunea pentru care a fost condamnat a fost dezincriminată conform art.4 C.pen. din 01.02.2014. (Tribunalul București, Secția I Penală Sentința Penală Nr. 2249 Ședința publică din 11.09.2014)⁶⁴.

În conformitate cu legislația penală română⁶⁵, aplicarea legii penale mai favorabile este obligatorie, acționând ultra și retroactiv, cunoscut fiind faptul că respectiva lege conține dispoziții mai favorabile pentru toți cei care sunt părți în raportul juridic de conflict.

⁶⁰ Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare a intrat în vigoare la 1 februarie 2014. Așadar, trebuie să ținând cont de faptul că unele infracțiuni sunt imprescriptibile (spre exemplu Traficul de persoane, art.210 C.pen., Traficul de minori, art.211 C.pen. și Proxenetismul, art.213 C.pen. – modificare a art. 153 alin. (2) C.pen prin Legea nr.217/2023), dar și de multiplele modificări și completări ale dispozițiilor din codul penal (în ultimele 7 luni ale anului 2023 codul penal a fost modificat de nu mai puțin de 11 ori!).

⁶¹ https://portal.just.ro/59/SitePages/acasa_default.aspx?id_inst=59

⁶² https://portal.just.ro/59/SitePages/acasa_default.aspx?id_inst=59

⁶³ <https://portal.just.ro/122/sitepages/dosare.aspx>

⁶⁴ https://portal.just.ro/3/SitePages/dosare_test.aspx

⁶⁵ Pentru detalii, a se vedea Art 5 și 6 C. pen..

În continuare, referindu-ne la caracterul transnațional al sclaviei moderne și traficului de ființe umane, din punctul de vedere al săvârșirii unui act de executare sau a mai multor acte de executare pe teritoriul României, aplicarea legii penale române se poate face conform principiului teritorialității, pe baza Teoriei Ubicuității, conform căreia „Infrațiunea se consideră săvârșită pe teritoriul României și atunci când pe acest teritoriu ori pe o navă sub pavilion românesc sau pe o aeronavă înmatriculată în România s-a efectuat un act de executare, de instigare sau de complicitate ori s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracțiunii.”⁶⁶ Trebuie, deci, să înțelegem că și doar efectuarea unui singur act de executare pe teritoriul României este suficient pentru a putea fi aplicată legea penală română conform principiului teritorialității - (...)Reprezentantul Ministerului Public, având cuvântul, în ceea ce privește invocarea art.9 Cod penal și solicitarea de încetare a procesului penal, trebuie avut în vedere și prevederile art.8 alin.4 Cod penal, potrivit căruia infracțiunea se consideră săvârșită pe teritoriul României, și atunci când pe acest teritoriu s-a executat un act de executare, de instigare sau de complicitate, ori s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracțiunii. Consideră că transportarea persoanelor vătămate a fost începută pe teritoriul României, racolarea acestora a fost realizată pe teritoriul României, și în atare situație, în nici un caz nu este vorba despre o infracțiune săvârșită în totalitate în afara acestui teritoriu și nu era necesară autorizarea Procurorului General, astfel că nu se impune o soluție de încetare a procesului penal. (Curtea De Apel București Secția I Penală Decizia Penală Nr.1615/A Ședința publică din data de 27.10.2016)⁶⁷.

Din punctul de vedere al infracțiunilor săvârșite de către cetățenii români în afara teritoriului țării este obligatoriu ca fapta să fie săvârșită în întregime acolo. Condiția are în vedere faptul că infracțiunea trebuie să fie comisă în afara teritoriului național, inclusiv din perspectiva criteriului ubicuității, în caz contrar legea penală română se va aplica dar în baza principiului teritorialității. De asemenea, fapta trebuie să constituie infracțiune potrivit prevederilor din legea penală română. Condiția presupune ca legea penală română să nu se aplice în cazul infracțiunilor săvârșite în afara țării de către un cetățean român, dacă în statul în care s-a comis ea nu era considerată suficient de gravă pentru a justifica incidența legii penale. Analiza îndeplinirii condiției suportă totuși o variație, determinată de gravitatea abstractă a infracțiunii comise. Astfel, în cazul faptelor pentru care pedeapsa prevăzută de legea penală română cu pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii mai mare de 10 ani, nu este necesară cercetarea suplimentară a existenței condiției dublei incriminări (fapta să constituie infracțiune și conform legii penale a statului pe teritoriul căreia a fost comisă). Soluția aleasă are temei în faptul că infracțiunile pentru care pedeapsa este atât de mare, în mod evident au un nivel de pericolozitate foarte ridicat, motiv pentru care nu mai este necesar să fie incriminate și de legislația statului unde a fost comisă. În cazul faptelor mai puțin grave (al celor pentru care pedeapsa prevăzută este închisoarea de 10 ani mai mică), legiuitorul a creat din nou două situații distincte: 1. pentru infracțiunile comise pe un teritoriu aflat sub jurisdicția unui stat, a impus condiția dublei incriminări. Soluția are în vedere faptul că, în lipsa unei astfel de cerințe, s-ar fi putut ajunge la situația paradoxală în care cetățeanul român să fie pedepsit conform legii penale române pentru o faptă licită conform standardelor legale ale statului în care a fost comisă. Pentru îndeplinirea condiției nu este nevoie ca între cele două norme de incriminare să existe identitate, nici chiar sub aspectul denumirii infracțiunii, ci doar să se constate că normele incriminează comportamente comparabile. Totuși, prin dispozițiile Legii nr. 217/2020⁶⁸ se aduce o modificare în această situație, după cum urmează: „Art. II. Prin excepție de la prevederile art.9 NCP, cu modificările și completările ulterioare, pentru faptele prevăzute la art. 218-220, art.221 alin. (1)-(2¹), art. 222¹, art. 216¹ și art.374 alin. (1) și (1¹) NCP, cu modificările și completările ulterioare, legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean român sau de o persoană juridică română indiferent de pedeapsa prevăzută de legea română, chiar dacă fapta nu este prevăzută ca infracțiune de legea penală a țării unde aceasta a fost săvârșită”.⁶⁹ Această modificare este de interes pentru subiectul în discuție deoarece infracțiunea prevăzută de art. 374 alin. (1) și (1¹) Pornografia infantilă este una în legătură cu traficul de persoane.

⁶⁶ Art. 8 alin.(4) C.pen.

⁶⁷ <https://portal.just.ro/2/SitePages/dosare.aspx>

⁶⁸ Publicată în M.Of. nr.1012 din 30 octombrie 2020.

⁶⁹ Pentru detalii suplimentare, a se vedea I.A. Barbu, op.cit. p. 55.

3.1.2. Subiectul activ al infracțiunilor de sclavie modernă și trafic de ființe umane

De regulă, subiectul activ al infracțiunilor în legătură cu sclavia modernă și traficul de ființe umane nu este calificat, putând fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale. Analizând, însă, incriminările din Capitolul VII al Titlului I din partea specială a codului penal care vizează Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, identificăm situații în care subiectul activ este calificat. Astfel, în cadrul art. 210 alin.(2) C. pen, traficul de persoane este săvârșit de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, situație identică regăsindu-se și la art.211 alin.(2), lit.b) C.pen, cu privire la traficul de minori. De asemenea, tot în legătură cu traficul de minori, subiectul activ este calificat când fapta este comisă de către un membru de familie sau de către altă persoană care conviețuiește cu victima – alin.(2), lit.d) , ori când fapta a fost săvârșită de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul sau făptuitorul a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze - alin.(2), lit.e).

Mai mult, dacă ne raportăm la dispozițiile art.374 C.pen, subiectul activ calificat în cazul pornografiei infantile poate fi: un membru de familie sau o persoană care conviețuiește cu victima – alin.(3), lit.a), o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul sau făptuitorul a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului - alin.(3), lit.b) sau o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor - alin.(3), lit.d).

O situație specială este identificată în cazul infracțiunii de constituirea unui grup infracțional organizat – art. 367 C.pen., această infracțiune având de multe ori legătură cu sclavia modernă și traficul de ființe umane⁷⁰. În această situație suntem și în prezența unei pluralități constituite, ca formă a pluralității de infractori. Referitor la subiectul activ, de regulă, acesta este nedeterminat. Ținând cont de faptul că sunt mai multe modalități de săvârșire, în varianta inițierii, aderării sau sprijinirii există posibilitatea ca subiectul activ să fie o singură persoană, însă atunci când vine vorba despre constituire, ca modalitate de săvârșire, vom identifica mai multe persoane aflate într-o „construcție” juridică penală denumită pluralitate constituită pe care o putem chiar asimila coautoratului.⁷¹

⁷⁰ A se vedea:

<https://www.politiaromana.ro/ro/stiri/cercetati-pentru-constituirea-unui-grup-infractional-organizat-si-traffic-de-persoane>;

<https://www.diicot.ro/mass-media/4187-comunicat-de-presa-3-24-08-2023>;

<https://www.diicot.ro/mass-media/4304-comunicat-de-presa-3-29-09-2023>;

<https://www.news.ro/social/diicot-cinci-inculpati-cercetati-pentru-constituirea-unui-grup-infractional-organizat-traffic-de-persoane-proxenetism-in-forma-continuata-si-spalare-de-bani-recrutau-fete-prin-metoda-loverboy-1922400724002023081521294035>;

<https://www.juridice.ro/445371/diicot-constanta-constituire-a-unui-grup-infractional-organizat-traffic-de-persoane-traffic-de-minori-proxenetism-retinere.html>;

<https://financialintelligence.ro/alex-bodi-a-fost-retinut-de-diicot-fiind-acuzat-de-constituirea-unui-grup-infractional-organizat-traffic-de-persoane-si-santaj/>;

<https://actualdecluj.ro/patru-retinuti-si-propusi-pentru-arestare-preventiva-azi-dupa-amplele-perchezitii-de-ieri-din-cluj-si-bucuresti-pentru-destructurarea-unui-grup-infractional-organizat-de-traffic-de-persoane/>;

<https://www.juridice.ro/517197/diicot-traffic-de-persoane-proxenetism-spalare-de-bani-perchezitii-domiciliare.html>.

⁷¹ Pentru mai multe detalii, a se vedea Vasile Dobrinioiu, Ilie Pascu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păun, Maxim Dobrinioiu, Norel Neagu, Mircea Constantin Sinescu., Noul Cod penal comentat. Partea specială, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2014, p.862.

3.2. Activități didactice

Activitatea 1: Este posibilă aplicarea Codului penal din 1969 în cazul săvârșirii infracțiunilor din sfera sclaviei moderne și traficului de ființe umane?

Se vor organiza dezbateri în grupuri care vor i) expune dacă este posibilă aplicarea Codului penal din 1969 în cazul săvârșirii infracțiunilor din sfera sclaviei moderne și traficului de ființe umane; ii) vor argumenta din nou, ținând cont de data săvârșirii infracțiunii(ilor) și având în vedere dispozițiile de drept penal, partea generală. (Timp de lucru 30 minute)

Activitatea 2

Raportat la sclavia modernă și traficul de ființe umane, identificați situații în care se aplică legea penală română în baza principiul teritorialității atunci când se săvârșește doar un act de executare pe teritoriul României. Se vor organiza grupuri de câte 4-6 persoane care în baza unor cazuri practice puse la dispoziție de pe site-uri specializate vor identifica situațiile de aplicare a legii penale române, conform principiului teritorialității atunci când există doar un act de executare pe teritoriul României. (Timp de lucru 30 minute)

Activitatea 3: Delimitarea participației penale în cazul cazului săvârșirii infracțiunilor din sfera sclaviei moderne și traficului de ființe umane

Se vor organiza grupuri de câte 4-6 persoane care în baza unor cazuri practice puse la dispoziție (punctele 1, 2, 3 și 4) vor analiza și compara tipurile de participație penală regăsite și vor prezenta specificul subiectului activ. (Timp de lucru 40 minute)

1. Se poate reține vreo formă de participație în cazul unui client care folosește serviciile unei femei exploatate sexual (clientul cunoscând starea victimei)?
2. A.D., în vârstă de 24 ani este sedusă de G.I. și convinsă de acesta să plece împreună în Spania, unde G.I. îi promisese că îi va găsi un loc de muncă în recepția unui hotel de lux. Odată ajunși în Spania, comportamentul lui G.I. se modifică brusc, îi ia lui A.D. toți banii și documentele și o obligă, prin amenințări și loviri, să practice prostituția. Anul următor G.I. și fratele său N.I. mai aduc în Spania 4 fete, folosind aceeași metodă. A.D. obține cele mai mari câștiguri, capătă o oarecare independență și începe să instruiască și chiar să le amenințe și lovească pe celelalte fete, în scopul de a le convinge să practice prostituția. Ulterior A.D. se deplasează în România, unde sub pretextul găsirii unui loc bun de muncă convinge două fete să o însoțească în Spania. Odată ajunse în Spania, celor două fete li se aplică același tratament ca celorlalte.
3. G.I. și N.I. transportă pe F.A., C.A. și P.C., toate majore, în Marea Britanie, în scopul practicării prostituției, cu acordul acestora. A.I. le oferă găzduire și atrage mai mulți clienți.
4. În ipoteza existenței a 5 inculpați, între care există legături de rudenie, dacă niciunul dintre inculpați nu este recunoscut drept organizator sau conducător al grupului, dar fiecare inculpat în parte, prin activitatea infracțională desfășurată, a conlucrat la trafizarea victimelor în scopul obținerii unor foloase materiale produse de acestea în urma practicării prostituției, iar fiecare dintre victimele din prezenta cauză a fost supusă traficării, prin diferite acte materiale, de cel puțin doi sau trei inculpați, în modalitatea, spre exemplu, în care în timp ce activitatea de recrutare era realizată de un inculpat, cazarea ori transportul se efectua de un alt inculpat, de asemenea supravegherea în club era realizată de un alt inculpat sau de cel care realizase și transportul.

3.3. Resurse

Politia Romana de Frontiera (2013) Rețea de trafic de migranți de origine vietnameză, destructurată cu suportul EUROPOL,

<https://www.politiadefrontiera.ro/ro/main/i-retea-de-traffic-de-migranti-de-origine-vietnameza-destructurata-cu-suportul-europol-35535.html>

Universul Juridic (2023) Constituirea unui grup infracțional organizat, trafic de persoane și de minori în formă continuată și proxenetism. Respingerea contestației ca fiind nefondată,

<https://www.universuljuridic.ro/constituirea-unui-grup-infractional-organizat-traffic-de-persoane-si-de-minori-in-forma-continuada-si-proxenetism-respingerea-contestatiei-ca-fiind-nefondata/>

Politia Romana (2023) Cercetați pentru constituirea unui grup infracțional organizat și trafic de persoane,

<https://www.politiaromana.ro/ro/stiri/cercetati-pentru-constituirea-unui-grup-infractional-organizat-si-traffic-de-persoane>

DIICOT (2023) Comunicat de presa, <https://www.diicot.ro/mass-media/4187-comunicat-de-presa-3-24-08-2023>

DIICOT (2023) Comunicat de presa, <https://www.diicot.ro/mass-media/4304-comunicat-de-presa-3-29-09-2023>

News.ro (2023) DIICOT: Cinci inculpați, cercetați pentru constituirea unui grup infracțional organizat, trafic de persoane, proxenetism în formă continuată și spălare de bani / Recrutau fete prin metoda loverboy,

<https://www.news.ro/social/diicot-cinci-inculpati-cercetati-pentru-constituirea-unui-grup-infractional-organizat-traffic-de-persoane-proxenetism-in-forma-continuada-si-spalare-de-bani-recrutau-fete-prin-metoda-loverboy-1922400724002023081521294035>

Gantolea, A. (2017) DIICOT-Pitești. Trafic de persoane, proxenetism, spălare de bani. Percheziții domiciliare.

UPDATE: Constituirea unui grup infracțional organizat. Reținere, sechestru asigurator,

<https://www.juridice.ro/517197/diicot-traffic-de-persoane-proxenetism-spalare-de-bani-perchezitii-domiciliare.html>

Vulcan, D. (2023) Departamentul de Stat al SUA despre traficul de persoane din România. Guvernul, sub standarde. Justiția, blândă cu traficanții, Europa Libera,

<https://romania.europalibera.org/a/departamentul-de-stat-traffic-de-persoane-romania-guvern-prescriptie-complicitati/32462378.html>

EuroNews (2023) România, primul loc în UE la traficul de persoane. Aproape 3.000 de victime din totalul de 7.000 sunt românce,

<https://www.euronews.ro/articole/romania-primul-loc-in-ue-la-trafficul-de-persoane-aproape-3-000-de-victime-din-tot>

Cooperarea polițienească internațională, România și Regatul Unit al Marii Britanii în lupta împotriva traficului de persoane și a sclaviei moderne

Lect. univ. dr. Vlad Voicescu

Obiective de învățare:

- (1) Introducerea unor aspecte generale privind cooperarea polițienească în vederea combaterii sclaviei moderne și a traficului de persoane.**
- (2) Identificarea principalele canale de cooperare polițienească internațională.**
- (3) Discutarea dificultăților în combaterea sclaviei moderne și a traficului de persoane.**

4.1. Context

4.1.1. Aspecte introductive

Sclavia modernă și traficul de persoane este o expresie generică prin care ne referim la infracțiunile descrise în Capitolul VII al Codului Penal Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, în cuprinsul căruia sunt prevăzute următoarele fapte penale, art. 209 Sclavia, art. 210 Traficul de persoane, art. 211 Traficul de minori, art. 212 Supunerea la muncă forțată și obligatorie, art. 213 Proxenetismul, art. 214 Exploatarea cerșetoriei, art. 215 Folosirea unui minor în scopul cerșetoriei, art. 216 Folosirea serviciilor unei persoane exploatate, art. 216¹ Folosirea prostituției infantile.

Sclavia modernă și traficul de persoane fiind o categorie de infracțiuni cu un grad ridicat de complexitate și care presupune implicarea unui număr mai mare de participanți, în calitate de coautori, instigatori sau complici, bine organizați și care își asumă atribuții distincte, este de cele mai multe ori o categorie de infracțiuni care sunt săvârșite prin intermediul rețelelor de crimă organizată. O altă particularitate a acestei categorii de infracțiuni poate avea un caracter transfrontalier, ceea ce impune ca probele să fie obținute din jurisdicția teritorială a mai multor state, prin utilizarea tehnicilor speciale de investigare penală, a cooperării internaționale și a cererilor de asistență judiciară reciprocă. Prin urmare, asigurarea unei cooperări eficiente între agențiile de aplicare a legii din diferite state în orice strategie de combatere a traficului de persoane este crucială.

Cooperarea judiciară internațională în materie penală în domeniul sclaviei moderne și traficului de persoane poate include următoarele aspecte principale:

- Identificarea tendințelor criminalității în traficul de persoane include analiza modului de operare al grupărilor de crimă organizată, a zonelor de acțiune pentru recrutarea și exploatarea victimelor, și a obiceiurilor sau tradițiilor specifice acestor grupări.
- Identificarea suspecților în traficul de persoane implică colectarea de informații despre alias-uri, documente de identitate falsificate, relații sociale, moduri de operare, mijloace de comunicare și deplasare, și legăturile între grupările de crimă organizată. Pentru aceasta, forțele de poliție pot schimba produse analitice sau solicita sprijinul organizațiilor internaționale.

În situațiile menționate anterior, în funcție de datele solicitate, anumite activități pot necesita aprobarea procurorului sau a judecătorului competent. Cooperarea judiciară internațională implică transferul de proceduri penale pentru administrarea probelor în dosarele penale, fie după inițierea procedurilor judiciare, fie în timpul unei investigații oficiale.

4.1.2. Canale de cooperare polițienească internațională

Cele mai importante canale de cooperare polițienească internațională ce pot fi folosite de ofițerii de poliție în investigarea cazurilor de trafic de persoane sunt reunite în România de Centrului de Cooperare Polițienească Internațională (C.C.P.I.). Acesta este principalul organism specializat în facilitarea schimbului de date și informații la nivel internațional, cu scopul de a combate infracționalitatea transfrontalieră.

4.1.2.1. Centrul de Cooperare Polițienească Internațională (C.C.P.I.)

Dintre canalele de cooperare internațională reunite în cadrul C.C.P.I. în ceea ce privește cooperarea polițienească cu Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și alte state terțe aceasta se realizează prin Biroul național INTERPOL și Punctul Național Focal.

Biroul Național Interpol funcționează ca punct de contact național pentru comunicarea și schimbul de date operative cu Polițiile Naționale din alte state membre ale Organizației Internaționale de Poliție Criminală (OIPC) – INTERPOL. Acesta facilitează schimbul de date și informații polițienești, desfășoară investigații la nivel național la cererea statelor membre OIPC-INTERPOL și solicită activități similare din partea altor state membre. Principalele instrumente de cooperare folosite de Biroul Național Interpol sunt: rețeaua de comunicații I-24/7 (rețea securizată globală polițienească care interconectează 195 de state membre), pregătire de specialitate online – e-Learning, coordonarea de operațiuni și semnalările INTERPOL.⁷²

În cadrul OIPC-INTERPOL funcționează și Grupul de Experți în Traficul de Persoane al INTERPOL-ului (HTEG) care furnizează consultanță și susținere pentru activitățile INTERPOL, facilitând schimbul de bune practici și de informații în domeniul combaterii traficului de persoane.

Punctul Național Focal asigură legătura operațională între autoritățile române competente și atașatii de afaceri interne/ofițerii de legătură, atât români acreditați în străinătate, cât și străini acreditați în România, precum și legătura operațională cu SELEC.

Prin intermediul C.C.P.I. în investigarea cazurilor de trafic de persoane se pot folosi și resursele Centrului Sud-Est European de Aplicare a Legii (SELEC), înființat în mai 2000. SELEC este o organizație internațională bazată pe tratate, care adună resursele și experții autorităților de poliție și vamale. Scopul său este să faciliteze o cooperare mai eficientă în combaterea criminalității organizate transfrontaliere în regiunea Europei de Sud-Est.

Statele membre SELEC sunt: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Grecia, Republica Moldova, Muntenegru, Republica Macedonia de Nord, România, Serbia, Turcia și Ungaria. În cadrul SELEC în calitate de parteneri operaționali acționează: OIPC-INTERPOL, Italia, USA, National Crime Agency – UK, HM Revenue&Customs UK, Arabia Saudită, Slovacia și au calitate de observatori o multitudine de alte state și organizații internaționale interguvernamentale.

În cadrul SELEC, România coordonează „task force-ul” **MIRAGE** - Combaterea Traficului de Persoane și a Migrației Ilegale, a cărei principală sarcină o reprezintă evaluarea situației regionale în ceea ce privește traficul de ființe umane și traficul de migranți.

⁷² Notificările INTERPOL sunt solicitări internaționale de cooperare sau alerte care permit polițiilor din țările membre să facă schimb de informații esențiale legate de criminalitate.

Astfel, în cazul identificării unui caz de trafic de persoane unde sunt necesare date și informații din alte state, C.C.P.I. va primi o cerere de asistență polițienească, de la SELEC sau de la statul interesat, cerere care va fi analizată și transmisă prin canalul adecvat în cel mai scurt timp.⁷³

4.1.2.2. Cooperarea polițienească reglementată de Tratatul PRUM

O altă platformă de schimb de date și informații cu caracter polițienesc a fost instituită prin Tratatul de la Prüm (semnat la 27 mai 2005). Această convenție, cunoscută și sub numele de Acord Schengen III este un tratat de aplicare a legii care a fost semnat la 27 mai 2005 de Austria, Belgia, Franța, Germania, Luxemburg, Țările de Jos și Spania în orașul Prüm din Germania și care este deschis tuturor membrilor Uniunii Europene, dintre care 14 sunt în prezent parte.

Acesta a fost primul instrument, sub forma unui tratat de drept internațional, care a creat premisele unei colaborări polițienești automatizate între organele competente din statele semnatare. Astfel, „organismul care dorește informația” dintr-un stat parte poate, prin intermediul instrumentelor oferite de Tratat, să acceseze direct și automat „organismul care deține informația” dintr-un alt stat parte.⁷⁴ Scopul principal al adoptării Tratatului de la Prüm⁷⁵ îl reprezintă schimbul direct și facil, în mod automat, a următoarelor categorii de date de interes polițienesc: privind sistemul de identificare pe baza impresiunilor digitale (AFIS) sau a profilelor ADN, proprietarii autovehiculelor înmatriculate în statele membre și cele asociate (EUCARIS), combaterea terorismului pe aeronave și acțiuni comune ale statelor membre în domeniul prevenirii criminalității.⁷⁶

4.1.3. Cooperarea judiciară internațională în materie penală

4.1.3.1. Asistența judiciară internațională

Asistența judiciară internațională se referă la sprijinul de natură judiciară (sau procesuală) oferit de organele judiciare dintr-un stat către organele judiciare ale altui stat în contextul unui proces penal. Această asistență constă în efectuarea, predarea sau comunicarea unor acte procedurale necesare soluționării cauzei respective, iar în România se realizează potrivit prevederilor Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată cu modificările și completările ulterioare.

Legea nr. 302/2004 reglementează următoarele forme de asistență judiciară în materie penală:

- Comisii rogatorii internaționale pentru efectuarea de acte procedurale (ex: audieri, percheziții).
- Audieri prin videoconferință pentru martori, experți sau persoane urmărite în alt stat.
- Înfățișarea în statul solicitant a martorilor, experților sau persoanelor urmărite pentru audieri.
- Notificarea actelor de procedură (ex: citații) către persoane din alt stat.
- Solicitarea și obținerea informațiilor din cazierul judiciar al unei persoane din alt stat.

⁷³ Astfel, în cauzele de trafic de persoane pe relația Marea Britanie, cooperarea s-a desfășurat sub forma cererilor de asistență prin intermediul structurilor specializate din cadrul I.G.P.R. (Centrul de Cooperare Polițienească Internațională), prin schimburi concrete de date și informații cu atașații de afaceri interne români acreditați în străinătate și cu ofițerii de legătură străini acreditați la București, precum și prin intermediul comisiilor rogatorii (pe cale judiciară, prin D.I.I.C.O.T.).

<https://www.politiaromana.ro/ro/stiri-si-media/stiri/combaterea-traficului-de-persoane-prioritate-a-autoritatilor-romane>

⁷⁴ EUR-Lex (2008) Decizia 2008/615/JAI a Consiliului din 23 iunie 2008 privind intensificarea cooperării transfrontaliere, în special în domeniul combaterii terorismului și a criminalității transfrontaliere, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2008/615/oj?locale=ro>

⁷⁵ Marea Britanie rămâne parte a rețelei de baze de date ale poliției Prüm și participă în continuare la zeci de operațiuni comune de poliție coordonate prin Platforma multidisciplinară europeană împotriva amenințărilor criminale (EMPACT).

⁷⁶ European Data Protection Supervisor English (2007) Cross-border cooperation (Prüm Treaty),

https://www.edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/opinions/cross-border-cooperation-pr%C3%BCm-treaty_en

- Alte forme de asistență, cum ar fi extrădarea, transferul de proceduri penale, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești.

Principalele etape procedurale pe care o solicitare de asistență judiciară internațională trebuie să le parcurgă, potrivit Legii sunt următoarele: solicitarea, examinarea cererii de către statul căreia îi este adresată, decizia cu privire la solicitarea formulată, executarea cererii și în final transmiterea datelor, informațiilor sau a probelor solicitate.

În cursul anului 2023, serviciul de cooperare, reprezentare și asistență judiciară internațională din cadrul DIICOT a cooperat cu un număr de 51 de state, din care 26 state membre ale Uniunii Europene și 25 de state terțe. Serviciul a inclus solicitarea și acordarea asistenței judiciare internaționale în baza comisiilor rogatorii. O cooperare intensă s-a remarcat între România și autoritățile din Marea Britanie, fiind formulate 36 de cereri de asistență și 11 primite.

4.1.3.2. Echipe comune de anchetă – Joint Investigation Teams (JITs)

Echipele comune de anchetă (JITs)⁷⁷ sunt un instrument de cooperare internațională bazat pe un acord între autoritățile competente – atât judiciare (judecători, procurori, judecători de instrucție) cât și forțele de ordine – din două sau mai multe state. JIT-urile sunt stabilite pe o durată limitată și cu un scop specific, pentru a efectua cercetări penale în unul sau mai multe state implicate.⁷⁸ JIT-urile reprezintă un instrument valoros care permite colectarea și schimbul direct de informații și probe între autorități din diferite țări ale Uniunii Europene, fără a fi necesară utilizarea metodelor tradiționale și birocratice de asistență judiciară reciprocă.

Informațiile și probele obținute de membrii echipei comune de anchetă în timpul operațiunilor lor, respectând legislația țării gazdă, pot fi partajate direct între țările participante conform acordului privind JIT. Aceasta înseamnă că nu mai este nevoie de solicitări separate și proceduri îndelungate pentru fiecare împărtășire de informații.⁷⁹ Acordul pentru a facilita înființarea JIT-urilor se face potrivit unui model prestabilit pentru a facilita și asigura toate cerințele legale ale statelor participante.⁸⁰

Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord rămâne post-Brexit, parte a rețelei de baze de date ale poliției Prüm și participă în continuare la zeci de operațiuni comune de poliție coordonate prin Platforma Multidisciplinară Europeană Împotriva Amenințărilor Criminale (EMPACT).

Un exemplu ilustrativ al modului de lucru al echipelor comune de anchetă între România și Marea Britanie este cazul unei rețele de trafic de persoane și exploatare sexuală, investigat în 2019. Autoritățile din România și Marea Britanie au format o echipă comună de anchetă pentru a dezmembra o rețea care transporta și exploata femei românce în Marea Britanie, unde acestea erau forțate să se prostitueze. Echipa a inclus procurori, polițiști și experți din ambele țări. Constituirea echipei comune de anchetă a facilitat un schimb rapid de informații și resurse, permițând o colaborare strânsă și eficientă. S-au efectuat percheziții coordonate în ambele țări pentru a captura membrii rețelei și a obține dovezi, martorii și victimele au fost audiate prin videoconferință, asigurând protecția și

⁷⁷ EUROPOL (n.d.) Joint Investigation Teams, <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/joint-investigation-teams>

⁷⁸ Decizia-cadru 2002/465/JAI a Consiliului privind echipele comune de anchetă. Decizia 2014/858/UE a Comisiei din 1 decembrie 2014 privind notificarea de către Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord a intenției sale de a participa la actele Uniunii în domeniul cooperării polițienești și al cooperării judiciare în materie penală, adoptate înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona și care nu fac parte din acquis-ul Schengen (JO L 345, 1.12.2014, pp. 6-9); Council Resolution (2017/C 18/01;

⁷⁹ EUROPOL (2021) Model Agreement for setting up a Joint Investigation Team, <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/model-agreement-for-setting-joint-investigation-team>

⁸⁰ Eurojust și Europol au sprijinit autoritățile din România și Regatul Unit (Marea Britanie) într-o operațiune împotriva traficului de românce în scopul exploatarei sexuale în Marea Britanie. În cadrul unei zile de acțiune în ambele țări, au fost efectuate în total 17 percheziții și au fost conduse la audieri 6 persoane. În plus, o persoană din Marea Britanie a fost arestată pentru circulație căutată. Opt victime au fost duse în siguranță, dintre care șase în timpul zilei de acțiune și încă două în cursul anchetei. Autoritățile au confiscat sume mari de bani, arme, bijuterii și vehicule de lux. În total, la operațiune au participat 133 de ofițeri. Eurojust a sprijinit înființarea unei echipe comune de anchetă (JIT), care a facilitat cooperarea judiciară transfrontalieră. <https://www.eurojust.europa.eu/news/eurojust-supports-romania-and-uk-action-against-human-traffickers>

confortul acestora, probele obținute au fost analizate în timp real de către echipa mixtă, facilitând identificarea și punerea sub acuzare a traficantilor. Rezultate: mulți membri ai rețelei, inclusiv liderii, au fost arestați în ambele țări, victimele au fost eliberate și li s-a oferit sprijin, traficanții au fost puși sub acuzare, demonstrând eficiența colaborării internaționale. Acest caz a evidențiat eficiența echipelor comune de anchetă în combaterea crimei organizate transfrontaliere și a întărit relațiile de cooperare judiciară între România și Marea Britanie.⁸¹

4.1.4. Dificultăți în combaterea sclaviei moderne și a traficului de persoane

4.1.4.1. Identificarea victimelor sclaviei moderne și a traficului de persoane

Atunci când sunt investigate infracțiuni din domeniul sclaviei moderne și a traficului de persoane, autoritățile de aplicare a legii întâlnesc adesea, în primă etapă, infracțiuni minore comise de persoane aflate sub presiunea traficantilor sau care acționează din necesitate pentru a supraviețui. Aceste victime pot fi de fapt victime ale traficului de persoane.

Această situație subliniază necesitatea ca polițiștii să urmeze cursuri de specializare menite să îi ajute să recunoască semnele și indiciile de victimizare, mai ales când aceste semne pot fi disimulate de comiterea unor infracțiuni aparent neînsemnate.

Această sarcină prezintă provocări considerabile, în special atunci când victimele sunt cetățeni străini, determinate de barierele lingvistice, diferențele culturale și frica de autorități rezultată din experiențele anterioare de exploatare sau abuz. În astfel de cazuri, construirea încrederii și stabilirea unei comunicări eficiente cu victimele devine foarte importantă, dar realizarea acestui lucru poate fi o sarcină foarte dificilă fără competențele culturale și lingvistice necesare.

Pentru a aborda eficient aceste provocări, este imperativ ca forțele de poliție din țările în care victimele sunt exploatate să colaboreze îndeaproape cu agențiile de aplicare a legii din țările din care victimele provin.

4.1.4.2. Diferențele legislative dintre România și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Nu există un cod penal internațional sau o lege care să definească anumite acte drept crime internaționale și să prevadă sancțiuni pentru acestea.

Cu toate că au fost încheiate o serie de acorduri în domeniul prevenirii și combaterii traficului de persoane și sclaviei moderne, cum ar fi: Protocolul Națiunilor Unite împotriva traficului de persoane, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (ICCPR) și Protocolul opțional pentru abolirea sclaviei, Protocolul Națiunilor Unite împotriva traficului de persoane, Protocolul pentru prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special femeii și copii, sau Protocolul de la Palermo din cadrul Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, Convenția Consiliului Europei privind acțiunea împotriva traficului de ființe umane, diferitele coduri penale sau legislații naționale sunt valabile numai în limitele teritoriale ale statelor în cauză. Diferențele legislative dintre state continuă să pună obstacole în procesul de tragere la răspundere a criminalității transnaționale, cum ar fi traficul de persoane.

Cadrul legal complex și adesea contrastant dintre țări poate crea „lacune legale” pe care traficanții le exploatează pentru a se sustrage justiției. Aceste diferențe pot implica definiții și clasificări variate ale infracțiunilor de trafic, pedepse disparate și discrepanțe procedurale în procedurile de colectare a probelor și proces.

⁸¹ EDIICOT (2019) Comunicat de presa 19.11.2019, <https://www.diicot.ro/mass-media/2529-comunicat-de-presa-19-11-2019>

Traficul de persoane este reglementat în Marea Britanie de *Modern Slavery Act din anul 2015* în cuprinsul secțiunii 2⁸² iar în România de art. 210 și 211 din Codul Penal. Cele două infracțiuni de trafic de persoane din legislația română și britanică au similitudini, dar și diferențe distincte în definiții, domeniul de aplicare și aplicare. Legea română subliniază mijloacele de constrângere, înșelăciune sau exploatare a vulnerabilității. Legea listează metode specifice prin care consimțământul poate fi compromis sau obținut. Legea britanică afirmă fără echivoc că este irelevant consimțământul, concentrându-se pe actul de facilitare a călătoriei cu intenția sau cunoașterea exploatarei probabile. Incriminarea faptelor în legea română este mai cuprinzătoare în termeni de metode enumerate (constrângere, răpire etc.). Incriminarea faptelor în legea britanică se concentrează specific pe facilitarea călătoriei, care include mișcarea peste sau în interiorul granițelor ca un component cheie.

Infracțiunea de sclavie este reglementată în Marea Britanie de *Modern Slavery Act din anul 2015* în cuprinsul secțiunii 1⁸³ iar în România de art. 209 din Codul Penal.

Legislația din Marea Britanie oferă un cadru detaliat care include condiții specifice în care poate apărea sclavia sau munca forțată, referințe la Convenția Europeană a Drepturilor Omului și irelevanța consimțământului. Legislația română este mai simplă și mai puțin detaliată, concentrându-se pe actul de a pune sau menține pe cineva în sclavie și trafic de sclavi. Legea britanică impune în mod explicit considerarea diferitelor circumstanțe personale care pot face o persoană mai vulnerabilă, extinzând astfel înțelegerea a ceea ce constituie sclavie sau muncă forțată. Legea română nu specifică în mod explicit că astfel de circumstanțe ar trebui luate în considerare. Legea română este clară în ceea ce privește ce constituie o infracțiune, dar în același timp nu include nuanțele necesare pentru a aborda toate formele de sclavie modernă în mod cuprinzător. Absența prevederilor detaliate privind circumstanțele personale și consimțământul ar putea limita aplicabilitatea sa în cazurile complexe.

Mai mult, procesele de extrădare și mecanismele de cooperare juridică se pot confrunta cu obstacole sau dificultăți din cauza diferențelor sau contradicțiilor în legi și reglementări între diferite jurisdicții sau entități. Drept urmare, urmărirea penală a traficantilor de persoane necesită o coordonare și o cooperare extinsă între agențiile de aplicare a legii și autoritățile judiciare, adesea complicate de aceste diferențe legislative.

Armonizarea cadrului juridic și consolidarea acordurilor și protocoalelor internaționale pot fi pași importanți în depășirea acestor obstacole și pentru asigurarea faptului că traficanții de persoane sunt urmăriți în mod eficient și trași la răspundere, indiferent de jurisdicție.

Marele jurist român, diplomat Vespasian V. Pella susținea în conținutul tezei de doctorat *necesitatea recunoașterii efectului universal al hotărârilor penale de condamnare, în ceea ce privește incapacitățile și decăderile, pentru „a da pedepsei exemplaritate și eficacitate și pentru a-i recunoaște autoritatea”*. Pella aprecia că datoria tuturor statelor este de a acționa, de a se ajuta, de a se uni și a-și pune forțele în serviciul reprimării faptelor antisociale.

⁸² Traficul de persoane (1) O persoană comite o infracțiune dacă aranjează sau facilitează călătoria unei alte persoane („V” - victimă) cu scopul ca V să fie exploatată. (2) Este irelevant dacă V consimte la călătorie (fie că V este adult sau copil). (3) O persoană poate în special să aranjeze sau să faciliteze călătoria lui V prin recrutarea lui V, transportarea sau transferarea lui V, adăpostirea sau primirea lui V, sau transferul sau schimbul de control asupra lui V. (4) O persoană aranjează sau facilitează călătoria lui V cu scopul ca V să fie exploatată doar dacă: (a) persoană intenționează să exploateze V (în orice parte a lumii) în timpul sau după călătorie, sau (b) persoana știe sau ar trebui să știe că o altă persoană este probabil să exploateze V (în orice parte a lumii) în timpul sau după călătorie. (5) „Călătorie” înseamnă: (a) sosirea în, sau intrarea în, orice țară, (b) plecarea din orice țară, (c) călătoria în interiorul oricărei țări. (6) O persoană care este cetățean al Regatului Unit comite o infracțiune în conformitate cu această secțiune indiferent de: (a) unde are loc aranjarea sau facilitarea, sau (b) unde are loc călătoria. (7) O persoană care nu este cetățean al Regatului Unit comite o infracțiune în conformitate cu această secțiune dacă: (a) orice parte a aranjării sau facilitării are loc în Regatul Unit, sau (b) călătoria constă în sosirea în sau intrarea în, plecarea din, sau călătoria în interiorul Regatului Unit.

⁸³ Sclavia, servitutea și munca forțată sau obligatorie (1) O persoană comite o infracțiune dacă: (a) persoana ține o altă persoană în sclavie sau servitute și circumstanțele sunt de așa natură încât persoana știe sau ar trebui să știe că cealaltă persoană este ținută în sclavie sau servitute, sau (b) persoana solicită unei alte persoane să presteze muncă forțată sau obligatorie și circumstanțele sunt de așa natură încât persoana știe sau ar trebui să știe că cealaltă persoană este solicitată să presteze muncă forțată sau obligatorie. (2) În alineatul (1), referințele la ținerea unei persoane în sclavie sau servitute sau la solicitarea unei persoane să presteze muncă forțată sau obligatorie sunt interpretate în conformitate cu Articolul 4 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. (3) La determinarea dacă o persoană este ținută în sclavie sau servitute sau solicitată să presteze muncă forțată sau obligatorie, se pot lua în considerare toate circumstanțele. (4) De exemplu, se poate ține cont de: (a) oricare dintre circumstanțele personale ale persoanei (cum ar fi faptul că persoana este un copil, relațiile de familie ale persoanei și orice boală mentală sau fizică) care ar putea face persoana mai vulnerabilă decât alte persoane; (b) orice muncă sau servicii prestate de persoană, inclusiv muncă sau servicii prestate în circumstanțe care constituie exploatare în conformitate cu secțiunea 3(3) până la (6). (5) Consimțământul unei persoane (fie adult, fie copil) la oricare dintre actele presupuse a constitui ținerea persoanei în sclavie sau servitute, sau solicitarea persoanei să presteze muncă forțată sau obligatorie, nu exclude determinarea că persoana este ținută în sclavie sau servitute sau solicitată să presteze muncă forțată sau obligatorie.

4.1.4.3. Observații finale si recomandări

Una dintre strategiile promițătoare în lupta împotriva traficului de persoane pentru a sprijini polițiile naționale o reprezintă colaborarea intersectorială, un model de cooperare care excede limitele cooperării polițienești. Acest tip de colaborare implică agenții de aplicare a legii, organizații guvernamentale, ONG-uri și companii care își unesc resursele pentru a atinge un obiectiv social complex, ce nu poate fi realizat de o singură organizație.

Indiferent de locația geografică, multe agenții de aplicare a legii rămân în dezavantaj în ceea ce privește pregătirea și cunoștințele privind problemele traficului de persoane, în special la nivel local, unde ofițerii de patrulare vor fi probabil primii care vor întâlni traficanții și victimele.

Totuși diferențele legislative între state reprezintă în continuare obstacole în procesul de tragere la răspundere penală a criminalității transnaționale, cum ar fi traficul de persoane. Cadrul legal complex și adesea contrastant dintre țări poate crea „portițe legale” pe care traficanții le exploatează pentru a evita justiția. Aceste diferențe pot implica definiții și clasificări variate ale infracțiunilor de trafic, pedepse disparate și discrepanțe procedurale în colectarea probelor și desfășurarea proceselor.

În plus, procesele de extrădare și mecanismele de cooperare legală pot fi îngreunate de legi și regulamente conflictuale. Ca rezultat, urmărirea penală a traficanților de persoane necesită o coordonare extensivă și o cooperare între agențiile de aplicare a legii și autoritățile judiciare, adesea complicate de aceste diferențe legislative. Armonizarea cadrului legal și consolidarea acordurilor și protocoalelor internaționale pot fi pași importanți în depășirea acestor obstacole și asigurarea că autorii traficului de persoane sunt urmăriți penal și trași la răspundere în mod eficient, indiferent de jurisdicție.

4.2. Activități didactice

Activitatea 1: Studiu de caz: Operațiunea Golf

În anul 2010, autoritățile române și britanice au identificat peste 160 de copii de etnie romă, care erau exploatați în Marea Britanie prin cerșetorie. O echipă comună de investigații a fost formată pentru capturarea traficanților, care se aflau în Țândărei, județul Ialomița. Operațiunea, numită Golf, a inclus percheziții domiciliare și a implicat ofițeri din Metropolitan Police, Marea Britanie și specialiști Europol. Ancheta a arătat că membrii unei grupări infracționale organizate recrutau minori romi și îi treceau fraudulos în Marea Britanie, unde îi exploatau prin cerșetorie sau comiterea de infracțiuni stradale. Minorii erau racolați din comunitățile romă sărace, iar membrii grupării se ocupau de cazarea, transportul, procurarea documentelor și organizarea activităților infracționale. Polițiștii britanici au identificat 168 de minori exploatați, cu vârste între 7 și 15 ani. DIICOT a colaborat cu autoritățile britanice, sub coordonarea Eurojust, în această investigație. Operațiunea Golf a fost considerată un succes în dezmembrarea rețelelor de trafic de persoane în 2010. Pe 12 februarie 2019 – după aproape 9 ani de proces și 53 de ședințe de judecată în care nimeni nu a fost audiat deoarece judecătorul a amânat 52 (cinci zeci și două) de ședințe iar în 1 (una) singură a decis schimbarea măsurii arestului preventiv cu cea a controlului judiciar pentru 60 de zile și punerea în libertate a inculpaților – curtea a decis să achite 25 din cele 26 de persoane arestate în 2010 (care conduceau rețeaua) și judecate în România precum și să ridice măsura sechestrului pe toate bunurile acestora.

! Informații de context

„Nici familiile din care provin, nici copiii nu se consideră exploatați,” explica Norbert Celpek, de la o fundație care se ocupă de copiii abuzați. „Când câștigă bani din furat, copiii sunt lăudați, în timp ce li se bagă în cap că mersul la școală este o pierdere de timp și de bani. După vârsta de 14 ani, majoritatea ajung să se prostitueze, deoarece – oricât de iscusiți ar fi la furat – traficanții nu îi mai consideră utili, pentru că pot fi arestați de Poliție. După vârsta de 18 ani, se căsătoresc și fac copii care ajung – la rândul lor – victimele acelorași rețele de traficanți.”

! Comunicat instanță

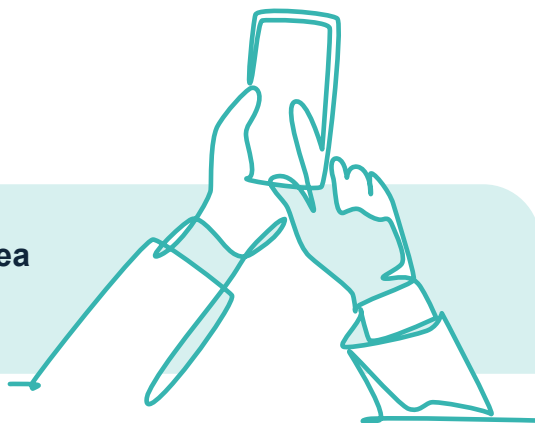
„Se constată astfel că organele de urmărire penală din Marea Britanie s-au limitat la a prelua datele minorilor identificați de autoritățile britanice ca fiind autorii unor infracțiuni de cerșetorie, furt sau fraudă și la a identifica persoanele cu care acești minori au ieșit din țară, fără a mai administra prea multe probe care să ateste cu adevărat existența infracțiunilor sau vinovăția inculpaților. De asemenea, deși s-a arătat că inculpații ar fi traficat un număr impresionant de minori și i-ar fi transportat pe aceștia în străinătate în calitate de însoțitor sau șofer, instanța de apel constată că majoritatea minorilor au călătorit în străinătate (sau au revenit din străinătate) însoțiți de părinții acestora (sau de cel puțin unul dintre părinți) sau de către o persoană care avea calitatea de însoțitor conform declarațiilor autentificate în mod legal, aspect care a fost omis de către organele de urmărire penală.”

Ce fel de date și informații solicitați în vederea începerii urmăririi penale în personam?

Ce canale de cooperare folosiți?

Ce instrumente de cooperare puteți folosi după începerea urmăririi penale în personam?

Activitatea 2: Exploatarea unei persoane prin obligarea la practicarea prostituției

La unitatea de poliție se prezintă o persoană care reclamă că fiica ei în vârstă de 17 ani este lipsită de libertate și obligată să întrețină raporturi sexuale cu diferite persoane. În susținerea celor afirmate vă prezintă câteva mesaje primite pe telefonul mobil de la fiica ei prin care îi spune că este într-un oraș din apropierea Londrei, este închisă într-un apartament iar seara este scoasă pe o stradă din apropiere și obligată să practice prostituția.

Cum acționați pentru a stabili dacă aveți de a face cu un caz de trafic de persoane?

Cum acționați în vederea eliberării victimei și tragerii la răspundere penală a autorilor?

Care sunt elementele de constrângere și exploatare în cazul victimei?

4.3. Resurse

EUR-Lex (2008) Decizia 2008/615/JAI a Consiliului din 23 iunie 2008 privind intensificarea cooperării transfrontaliere, în special în domeniul combaterii terorismului și a criminalității transfrontaliere,
<https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2008/615/oj?locale=ro>

European Data Protection Supervisor (2007) Cross-border cooperation (Prüm Treaty),
https://www.edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/opinions/cross-border-cooperation-pr%C3%BCm-treaty_en

European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (2023) Eurojust supports Romania and UK in action against human traffickers,
<https://www.eurojust.europa.eu/news/eurojust-supports-romania-and-uk-action-against-human-traffickers>

Europol (2021) Joint Investigation Teams - JITs,
<https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/joint-investigation-teams>

Europol (2021) Model Agreement for setting up a Joint Investigation Team,
<https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/model-agreement-for-setting-joint-investigation-team>

Specificul factorilor criminogeni, făptuitorilor și victimelor în cazul sclaviei și traficului de ființe umane

Conf. univ. dr. Măgureanu Alexandru Florin

Obiective de învățare:

- (1) Analiza specificului factorilor criminogeni în cazul MSHT.
- (2) Studiere specificului făptuitorilor în cazul MSHT.
- (3) Înțelegerea specificului victimelor în cazul MSHT.

5.1. Context

5.1.1. Noțiuni introductive

Sintagma „trafic de persoane” exprimă plastic o realitate incontestabilă: o activitate ilegală, foarte lucrativă, prin care ființele umane sunt transportate și exploatate asemeni unor mărfuri.⁸⁴ Așa cum s-a mai arătat (la secțiunea 1), sintagma *sclavie modernă* nu beneficiază de o definiție legală. Cu toate acestea și cu dificultățile inerente ale definirii unui concept atât de larg cum este cel de sclavie, una dintre definițiile acceptate este aceea că indiferent de eforturile depuse, o persoană nu își poate depăși condiția, nu poate elimina starea de dependență, puterea aproape totală pe care o are asupra sa o altă persoană (un stăpân). În acest sens, considerăm că, în primul rând, sclavia nu este un fenomen al trecutului ci unul îngrijorător de actual. În al doilea rând considerăm că termenul de „sclavie modernă” nu este în fond diferit față de cel de sclavie și nu reprezintă decât un eufemism, un concept fără nicio valoare juridică, care poate să facă mai mult rău decât bine. Sclavia „modernă” ar putea apărea ca un tip diferit de sclavie, specifică societății noastre și deci mai blândă, ceea ce este însă fals. În opinia noastră, diferența esențială între sclavia din trecut și cea din prezent este că acest fenomen nu mai este totuși nici atât de larg răspândit și nici unul larg acceptat de societate.

Traficul de ființe umane dezvăluie *“foamea economiei globale pentru munca umană și lipsa de respect pentru demnitatea umană”*; din nefericire răspunsul unei mari părți a lumii dezvoltate a fost aceea de a vedea traficul de ființe umane ca fiind o problemă de imigrație.⁸⁵ De cele mai multe ori există unele forme de prejudecată în privința victimelor infracțiunilor de sclavie și trafic de persoane, existând unele similitudini cu victimele crimelor motivate de ură (fiind vorba de obicei despre victime de naționalități diferite, care provin din culturi diferite și care de multe ori sunt percepute ca o amenințare).

⁸⁴ Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate definește (la art. 3), „traficul de persoane” ca fiind *recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferta sau acceptarea de plăți ori avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia în scopul exploatarei. Exploatarea conține, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile analoge sclaviei, folosirea sau prelevarea de organe*. Europol, Situation Report Trafficking in human beings in the EU, Haga, 2016, p. 10

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/thb_situational_report_-_europol.pdf

⁸⁵ Bhattacharyya, G. (2005) *Traffick The illicit movement of people and things*, Ed. Pluto Press, p. 173

Dacă forma exploatării unei persoane prin amenințare sau constrângere, prin frică, există din cele mai vechi timpuri (sens în care traficul este foarte similară cu sclavia), există două elemente caracteristice acestei forme de infracționalitate în secolul XX⁸⁶: prețul foarte mic la care unele ființe umane pot fi cumpărate -spre exemplu, au fost raportate costuri de 10 dolari în anumite zone din Asia de Sud-Est și un preț mediu de 90 de dolari; o altă caracteristică a acestor infracțiuni în prezent este aceea că relația dintre traficant și persoana traficată are o durată mult mai scurtă, fiind mai convenabil pentru făptuitor să cumpere o altă persoană în loc să ofere tratament medical, spre exemplu (care ar fi mai costisitor).

5.1.2. Factori criminogeni specifici

Există o serie de factori criminogeni generali care exercită o importantă influență asupra tuturor formelor de criminalitate.⁸⁷ În cazul traficului de ființe umane și sclaviei moderne (ca și în cazul altor forme de criminalitate) există și factori criminogeni specifici.

Europol a identificat două mari categorii de factori specifici:

– „*push factors*” care reprezintă circumstanțele economice și sociale din țările de origine. Potențialele victime experimentează circumstanțe personale cum ar fi: lipsa de educație, șomaj, standarde scăzute de viață, discriminare de gen sau inechități pe piața muncii. De asemenea, pot fi persoane care experimentează violări ale drepturilor omului și abuzuri sau persoane care părăsesc zone de conflict⁸⁸;

– „*pull factors*” sunt reprezentați de condiții de trai ridicate și standarde ridicate, oportunități de angajare; cererea în creștere pentru forță de muncă ieftină, comunități de străini stabiliți în UE, diferențele legislative⁸⁹ și, am adăuga, unele lacune legislative. Sensul migrației ilegale este întotdeauna din zone mai puțin dezvoltate economic și social înspre zonele dezvoltate. Mai multe statistici arată că, în cazul Europei, traficul ilegal pornește din zonele ce se aflau anterior în spațiul fostei Uniuni Sovietice sau în sfera sa de influență, având ca destinație zonele din Vestul Europei, SUA, Canada sau alte țări precum Japonia, Turcia etc.

Factorii criminogeni specifici acestui tip de criminalitate sunt diverși și pot fi deci reprezentați de diferențele economice și sociale dintre diferite zone, de instabilitatea socială, economică, politică, șomaj, existența unor zone de conflict, restricțiile privind trecerea granițelor, corupția etc.

Alături de aceste două categorii mari, există și alți factori ce facilitează comiterea acestui tip de criminalitate, cum ar fi toleranța socială, lipsa de armonizare legislativă în UE, profituri ridicate comparativ cu riscuri scăzute, dezvoltarea globală de infrastructuri online.⁹⁰

Sunt considerați ca importanți factori de risc: sărăcia extremă, marginalizarea din cauza identității sociale, excluderea financiară, statutul de migrant ilegal, nivelul scăzut de educație și dizabilitățile mentale sau fizice, precum și un mediu familial instabil.⁹¹

Se apreciază că traficul de femei în scopul prostituției implică de multe ori complicitatea poliției sau a funcționarilor corupți; de fapt, fenomenul internațional al traficării femeilor în scopul prostituției „*nu ar putea exista la niciun nivel fără implicarea unor astfel de funcționari*”⁹².

⁸⁶ Burke, M.C. (2013) *Introduction to human trafficking*, în Mary C. Burke (coord.) *Human Trafficking. Interdisciplinary perspectives*, Ed. Routledge, p. 6

⁸⁷ Așa cum ar fi factori economici (industrializare și evoluția științifică și tehnologică; șomajul; nivelul de trai; crizele economice); factori demografici; factori socio-culturali (familia; nivelul de instruire școlară; religia; impactul activităților din timpul liber); impactul mijloacelor de informare în masă; toxicomania; profesia; unii factori politici etc. - Gheorghe Nistoreanu, Costică Păun, *Criminologie*, Ed. Europa Nova, București, 1996, pp. 141-158

⁸⁸ Europol, Situation Report Trafficking in human beings in the EU, Haga, 2016, p. 10

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/thb_situational_report_-_europol.pdf

⁸⁹ Europol, Situation Report...op. cit., p. 11

⁹⁰ Europol, Situation Report...op. cit., p. 12

⁹¹ ICAT (2022) Addressing vulnerability to trafficking in persons,

https://icat.un.org/sites/g/files/tmzbd1461/files/publications/icat_issue_brief_12_vulnerability_to_tip.pdf

⁹² Human rights watch (2001) Memorandum of concern: Trafficking of Migrant Women for Forced Prostitution into Greece, p. 19,

https://www.hrw.org/reports/greece_memo_all.pdf

Un alt important factor criminogen ar putea fi reprezentat de războaie, calamități naturale, schimbări politice importante sau schimbarea unui regim. Războiul din Ucraina ar putea constitui un exemplu în acest sens. Începând cu anul 2022 „a avut loc cea mai mare deplasare a populației din Europa de la al doilea război mondial”.⁹³ Deși preexistau mai mulți factori care ar fi trebuit să ducă la o creștere importantă a traficului de persoane, acest lucru pare totuși să nu se fi întâmplat, până la acest moment în Ucraina. Cu toate că sunt necesare mai multe studii, se arată⁹⁴ că o posibilă explicație pentru prevenirea unei creșteri a fenomenului ar fi eforturile făcute pentru oferirea unor culoare umanitare prin Moldova, care au facilitat mutarea refugiaților în țări membre UE. Aceasta nu înseamnă însă că riscul nu există, „pe măsură ce războiul continuă, economiile oamenilor sunt epuizate, iar capacitățile de adaptare ale persoanelor strămutate, refugiaților și celor care îi găzduiesc devin tensionate”, iar multe dintre cazurile de trafic de persoane rămâne necunoscute.⁹⁵

Se estimează că profiturile obținute din „industria” traficului de ființe umane sunt depășite doar de cele care provin din droguri și arme. În același timp, din perspectiva făptuitorului, riscurile pentru acest tip de criminalitate sunt mult mai scăzute.

5.1.3. Caracteristici generale ale făptuitorilor

Făptuitorul poate face parte atât din crima organizată cât și din grupuri mai mici. Deși posibilă, ipoteza unui singur făptuitor și a lipsei participanților este foarte rar întâlnită, având în vedere că vorbim despre fapte complexe, cu caracter transnațional și cu prelungire în timp.

De multe ori structurile sunt mai puțin organizate și nu sunt foarte bine structurate ierarhic, ceea ce le poate face însă și mai periculoase. În cazul rețelilor mari de trafic de persoane întâlnim un grad foarte ridicat de specializare, astfel încât unii dintre făptuitori sunt implicați într-o singură etapă a traficării.

În doctrină făptuitorii infracțiunilor de trafic de persoane au fost împărțiți în mai multe categorii⁹⁶:

- recrutorul -cel care identifică și ia legătura cu victima (folosind de obicei decepția-înșelăciunea, iar uneori forța) în prima fază a procesului de trafic. Recrutorul vinde victima către brokeri, bordeluri sau proprietari de cluburi (uneori denumite și „saune”);
- brokerul (persoana de legătură) este cel care facilitează legătura dintre recrutor și angajator;
- contractorul este cel care supraveghează toate schimburile din cadrul traficului;
- agentul de angajare - caută să „angajeze” victima, ceea ce presupune uneori și intermedierea documentelor necesare, uneori apelând la un falsificator. Falsificarea documentelor de identitate îngreunează substanțial căutarea victimei de către membri familiei sau autorități⁹⁷;
- transportatorul este cel care însoțește victima, de la origine până la destinație;
- executantul (*enforcer*) - asigură conformarea victimei și efectuarea unor plăți (de ex. de către persoana care folosește un serviciu sexual);
- proxenetul – controlează în mod direct sau indirect o persoană care se prostituează.

Se întâlnesc mai multe situații în care aceeași persoană poate juca mai multe astfel de „roluri”, însă așa cum am mai arătat, este necesară o specializare, mai ales atunci când vorbim despre săvârșirea faptelor pe o scară largă.

Mijloacele de săvârșire a faptelor sunt foarte diverse, însă o serie de acțiuni sunt foarte asemănătoare în majoritatea cazurilor:

⁹³ Council of Europe (2022) GRETA reports. <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/general-reports>

⁹⁴ <https://rovienna.iom.int/news/human-trafficking-times-conflict-case-ukraine>

⁹⁵ Ibidem

⁹⁶ Farr, K. (2005) Sex trafficking. The global market in women and children, Worth Publishers, p. 63

⁹⁷ Human Rights Watch (2002) Bosnia and Herzegovina, <https://www.hrw.org/report/2002/11/26/hopes-betrayed/trafficking-women-and-girls-post-conflict-bosnia-and-herzegovina>

- inculpata R.S. promite victimei că vor merge împreună la cerșit în Italia, iar o lună mai târziu lasă victima cu inculpatul R.R., care prin acte de violență o obligă să practice prostituția. Același R.R. o obligă pe C.D. să sustragă bunuri din locuri publice, dar nemulțumit de sumele realizate o obligă pe C.D. să practice prostituția, exercitând asupra sa acte de violență și îi ia victimei C.R. cartea de identitate, motivând o datorie de 80 de euro, iar ulterior o determină prin violență să practice prostituția⁹⁸;
- atragerea de tinere care își doreau un loc de muncă în Spania și obligarea lor la practicarea prostituției (tinerele fiind inițial atrase chiar din cadrul familiei, a prietenilor sau a cunoștințelor din localitatea de domiciliu)⁹⁹;
- C.V. o lovește pe victima minoră, în vârstă de 14 ani, cu palma peste față și întreține cu aceasta relații sexuale, iar ulterior o amenință cu darea în vileag față de familia fetei a raportului sexual întreținut. Folosindu-se de aceste elemente, inculpatul a determinat victima să întrețină relații sexuale contra cost cu diferite persoane. Exploatarea victimei a durat câteva luni (*„mă dădea la produs și îmi lua banii...mi-a fost frică să zic”*)¹⁰⁰;
- B.I. și B.M. au racolat, transportat și găzduit victimele, cărora le-au promis să le intermedieze găsirea unor locuri de muncă fără forme legale și fără respectarea normelor privind asigurarea condițiilor de protecție socială a muncii în Italia. Victimele au fost fie abandonate, fără venituri și loc de cazare pe teritoriul Italiei, fie au fost exploatate ca forță de muncă și au trăit în condiții inumane¹⁰¹;
- promisiunea unor locuri de muncă (femei de serviciu) sau seducerea victimelor și promisiunea mincinoasă că vor fi luate de soție de către unul dintre inculpați. Ulterior recrutării și transportării în Austria, victimele sunt constrânse la practicarea prostituției în bordeluri, prin *„amenințări și bătăi repetate, confiscarea actelor, banilor și punerea astfel în imposibilitatea de a se reîntoarce acasă”*¹⁰²;
- racolarea prin inducerea în eroare și transportarea victimei în Germania, unde aceasta este adăpostită și exploatată, *„prin punerea în stare de aservire și obligarea la practicarea cerșetoriei, profitând de starea de vădită vulnerabilitate a acesteia generate de deficiența mintală, statutul social, nivelul scăzut de școlarizare, dependența totală în privința mijloacelor de existență, necunoașterea limbii germane [...]”*¹⁰³.
- pătrunderea cu forța în locuința victimei și obligarea acesteia de către inculpați să îi însoțească, transportându-o la București, unde victima a fost constrânsă să practice prostituția.¹⁰⁴

O victimă din Moldova declară: *„[Unul dintre traficanți] m-a dus la un bar și am dansat. Alt tip mi-a cerut să lucrez pentru el și m-a cumpărat. Am stat acolo pentru o vreme. Am mai fost vândută de două ori, și m-au luat la Bijeljina. Am locuit într-o casă cu soția și copiii proprietarului pentru o săptămână. Un individ [...] a venit cu un prieten și m-a cumpărat....Am fost închisă. I-am spus că vroiam să merg acasă și el a spus că trebuie să plătesc o datorie”*¹⁰⁵.

O altă victimă declară că: *„[...] am lucrat o lună gratis, deoarece Milka [proprietara] m-a cumpărat. Mi-a cumpărat hainele și mi-a luat mâncare. Am avut 265 de clienți în 4 luni și jumătate. [Un bodyguard] m-a bătut atunci când nu am vrut să lucrez în prima lună [după ce proprietarii m-au cumpărat]. Proprietara nu mi-a dat niciodată bani”*¹⁰⁶.

⁹⁸ Trib. Dolj, S. pen. nr. 84/2012

⁹⁹ C.A. Iași, s. pen., 322/21.04.2015

¹⁰⁰ C.A. Brașov, dec. pen. nr. 240/12.05.2014

¹⁰¹ C.A. Iași, dec. pen. nr. 155/27.09.2011

¹⁰² Trib. Arad, s. pen. nr. 31/28.01.2015

¹⁰³ Trib. Brașov, s. pen., nr. 138/14.10.202

¹⁰⁴ Trib. București, s. pen. nr. 971/23.08.2021

¹⁰⁵ Human Rights Watch (2002) Bosnia and Herzegovina, <https://www.hrw.org/report/2002/11/26/hopes-betrayed/trafficking-women-and-girls-post-conflict-bosnia-and-herzegovina>, p. 17

¹⁰⁶ Ibidem.

Cu excepția situațiilor în care prima fază a traficului constă într-o răpire, etapa de recrutare nu este caracterizată prin acte violente. Faza de exploatare a victimei este însă aproape întotdeauna însoțită de exercitarea unor forme de violență (fizică sau psihică).

Din perspectiva făptuitorului, persoana exploatată trece printr-un proces de dezumanizare. Starea mizerabilă în care se află victima, în loc să trezească empatia făptuitorului (sau chiar a unor alte persoane care o exploatează) contribuie la procesul de dezumanizare care, odată finalizat, elimină posibilitatea ca infractorul să simtă milă, simpatie sau să se identifice cu victima. Nu trebuie să ne imaginăm că toate caracteristicile făptuitorului sunt monstruoase. Acesta poate fi adaptat social, inteligent, seducător (în multe situații), poate avea o viață de familie și o bună activitate socială. Aceeași persoană poate avea însă un comportament monstruos față de victima dezumanizată.

Transportul victimelor se realizează cu mijloace foarte variate, incluzând mijloace de transport terestru (schimbarea mai multor mijloace de transport), bărci de mici dimensiuni, adesea selectându-se rute care ocolesc punctele de trecere a frontierelor; unele victime trec prin frontieră folosind pașapoarte false sau ascunse în cufere sau cutii, iar rutele sunt atât de ocolite și schimbătoare încât victimele sunt dezorientate, ceea ce face și mai dificilă scăparea.¹⁰⁷

5.1.4. Caracteristici generale ale victimelor

Termenul victimă desemnează orice persoană fizică care este supusă traficului de ființe umane, iar „copil”, orice persoană cu vârsta mai mică de 18 ani.¹⁰⁸

Detectarea victimei traficului de persoane este procesul „care presupune depistarea semnelor care sugerează o posibilă situație de trafic a victimelor potențiale, determinând notificarea acestora în cadrul Mecanismului Național de Identificare și Referire a Victimelor Traficului de Persoane (MNIR)”. Detectarea poate avea loc atât în urma unei sesizări sau proactiv, prin analiza continuă a problemelor la nivelul unei comunități.¹⁰⁹

La dificultățile inerente prevenirii și combaterii unui fenomen atât de complex se adaugă și modul în care sunt privite și tratate unele victime de către societate și autorități. Victima traficului de persoane și a sclaviei este reprezentată, aproape întotdeauna, de o persoană vulnerabilă. Cea mai lucrativă formă (peste tot în lume) o reprezintă exploatarea sexuală, îndeosebi a fetelor. Alte categorii de victime pot fi însă reprezentate și de persoane cu dizabilități neuropsihice, cu alte dizabilități sau persoane în vârstă.

De cele mai multe ori victima este de acord să părăsească țara unde se află sperând în condiții mai bune de viață. În alte situații, victima trece singură granița dar nu se descurcă singură. Neadaptarea la noile condiții o transformă în victimă facilă pentru traficul de persoane, în toate formele sale. Experiența din mai multe zone ale lumii a demonstrat că nici controalele din ce în ce mai riguroase de la granițe nu au reușit să oprească fenomenul analizat. Deși necesare pentru prevenirea acestui fenomen, cu cât controalele sunt mai riguroase, cu atât victima va încerca mai mult să le evite apelând la metode ilegale, metode care însă o pot vulnerabiliza și mai mult.

Conform datelor furnizate de A.N.I.T.P. pe anul 2023 pe un număr total de 451 de victime, infracțiunile au fost îndreptate predominant împotriva persoanelor de gen feminin, în special minore, marea majoritate în domeniul prostituției și pornografiei. Conform acestor statistici, 37% sunt femei, 14% bărbați și 49% minori (dintre care 40% fete și 9% băieți)¹¹⁰. O componentă foarte relevantă a statisticilor este aceea prin care se arată că „aproape 1 din 5 victime provin din centre de plasament, aflate în plasament familial sau în grija unor rude în momentul recrutării”¹¹¹ (o ușoară creștere față de anul precedent). Cele mai multe victime cunoșteau identitatea celui care le-a abordat (70% dintre victime au fost recrutate de persoane din cercul de cunoștințe, prieteni, vecini sau rude). Totodată,

¹⁰⁷ Ibidem.

¹⁰⁸ Convenția din 16 mai 2005 a Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, Publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 622 din 19 iulie 2006, art. 4, lit. d) și e)

¹⁰⁹ Procedura Identificării Victimelor Traficului de Persoane, p. 4 <https://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/Proiecte/ISF01/Brosura%20PIVTP.pdf>

¹¹⁰ ANITP (2023) Analiză succintă privind traficul de persoane în anul 2023, <https://anitp.mai.gov.ro/analiza-succinta-privind-traficul-de-persoane-in-anul-2023/>

¹¹¹ Ibidem.

oferta „*prezentată în recrutare a fost orientată în direcția practicării prostituției, cerșetoriei sau pornografiei*”, iar doar un sfert dintre victime au fost recrutate sub pretextul unei oferte de muncă¹¹². Exploatarea sexuală (similar cu statisticile oferite pentru alte zone ale lumii) reprezintă principalul motiv al traficării (63%). Conform aceleiași surse, se mențin destinațiile de exploatare predominante în alți ani: Germania, Regatul Unit și Italia¹¹³.

Este de menționat și că în cazul traficului de ființe umane cifra neagră a criminalității este mult mai ridicată decât în cazul altor infracțiuni, atât din cauza caracterului său transnațional și organizat cât, mai ales, din cauza gradului foarte ridicat în care victima este făcută dependentă de făptuitori.

Sistemul de trafic se bazează în mare măsură pe violență, pe amenințări, dar și pe așa zisa „datorie” (sau „sclavie contractuală” cum a mai fost denumită) a femeii traficate, o sumă însemnată sau care poate să reprezinte chiar toate câștigurile victimei. „Datoria” poate fi reprezentată de diferite taxe, mult exagerate, care reprezintă taxe legate de locuință, transport, comisioane, taxe pentru găsirea unei slujbe, taxe de protecție, de cazare, de hrană, de asigurări medicale și alte taxe¹¹⁴. Tot acest amalgam de „îndatoriri”, amenințări și loviri sau chiar respect, afecțiune față de făptuitor are rolul de a ține victima într-o stare de dependență totală (și tocmai în acest punct vedem asemănarea –uneori până la confuzie– între traficul de persoane și sclavie). Victimele percep această relație ca pe un „*contract forțat pe care nu numai că nu l-au semnat, dar nici nu l-au văzut*”¹¹⁵. Achitarea „datoriei” este imposibilă pentru victimă.

De multe ori victima este amenințată că dacă nu va coopera, va fi vândută și va ajunge într-un loc și mai rău. Privarea victimei de hrană sau de odihnă, precum și obligarea acesteia să consume alcool sunt de asemenea practici des utilizate.

Elementul de exploatare este esențial în înțelegerea și definirea traficului de persoane și în delimitarea față de migrația ilegală. Chiar dacă, de exemplu, o femeie este de acord să se prostitueze, nu există (și nici nu poate exista) un acord privind exploatarea sexuală. Tocmai acest element de exploatare face diferența între proxenetism și traficul de persoane. Există o serie de motive pentru care femeile traficate sexual se află în imposibilitatea de a scăpa din situația în care se află.¹¹⁶

-circumstanțele în care se află femeile exploatate (de „prizonierat virtual”) le lasă puține oportunități pentru a scăpa și pentru a raporta –de cele mai multe ori nu cunosc limba, provin din culturi caracterizate printr-o încredere redusă în autorități (și prin urmare nici nu s-ar gândi să apeleze la poliție), se tem de abuzurile fizice la care s-ar expune dacă ar afla traficantii și de faptul că aceștia ar putea expune implicarea lor în prostituție sau teama că și-ar expune familiile la acte de agresiune;

-traficul sexual trebuie să fie înțeles pe două niveluri – în primul rând este un act de violență comis de bărbați împotriva femeilor (în cele mai multe situații) și prin urmare împrumută caracteristicile unei infracțiuni „de gen”, iar în al doilea rând aceste infracțiuni ar trebui să fie abordate în primul rând ca un abuz la adresa drepturilor omului mai degrabă decât o problemă de securitate la nivelul UE¹¹⁷;

La aceste elemente am putea adăuga și puterea pe care o are traficanții asupra victimei. Așa cum o arată practica judiciară, de multe ori traficanții manipulează victima, astfel încât aceasta să devină dependentă emoțional de ei. Spre deosebire de alte infracțiuni unde distincția este mai clară, relația dintre făptuitor și victimă devine aici neclară, făptuitorul fiind perceput, în mod paradoxal, ca un factor de siguranță, de confort. Atât de mizerabilă, de nesigură și de lipsită de scăpare devine condiția victimei încât, însuși făptuitorul (care a pus-o și a menținut-o în acea situație) este perceput ca singura speranță pentru îmbunătățirea situației. Toate aceste aspecte pot fi amplificate în situațiile (deloc rare) în care victima este rudă sau parteneră de viață cu făptuitorul. Așa cum se vede și din spețele prezentate mai sus, dar și din mai multe analize internaționale, deși victimele sunt, de exemplu, exploatate sexual,

¹¹² *Ibidem*.

¹¹³ Și tot conform aceleiași surse, ca element de noutate, au fost identificate „*rețele organizate în jurul unor centre de îngrijire/azile de bătrâni având ca scop exploatarea în scop patrimonial a vulnerabilităților unor categorii de persoane dependente de supraveghere (vârstnici, adulți cu boli cronice sau cu dizabilități neuropsihice)*”.

¹¹⁴ K. Farr, *op. cit.*, p. 20

¹¹⁵ *Ibidem*, p.23

¹¹⁶ Jo Goodey, *Victims and victimology, Research, Policy and Practice*, Ed. Pearson Longman, 2005, p. 235

multe dintre ele refuză să se identifice ca victime. Motivul unui astfel de refuz poate fi reprezentat și de afecțiunea sau respectul față de traficant dar și de avantajele materiale sau de altă natură de care victimele beneficiază. Astfel de „avantaje” pot fi reprezentate și de o creștere a statusului victimei, mai ales atunci când ea devine la rândul său recrutor și începe să aibă o poziție de putere față de alte victime.

În ceea ce privește traficele sexuale a femeilor întâlnim, așa cum s-a arătat în doctrină¹¹⁸, o „triplă marginalizare”, ca victime, ca „străini” și ca femei care din cauza faptului că lucrează ca prostituate nu se conformează stereotipurilor de persoană vulnerabilă și victimă inocentă; această marginalizare are efecte negative nu doar în privința opiniei publice, ci și a accesului la justiție.

Dat fiind că, așa cum am arătat, cea mai des întâlnită formă de exploatare este cea sexuală, întâlnim și aici unele dintre caracteristicile infracțiunilor sexuale, inclusiv ezitarea victimelor de a se adresa justiției, din teama de oprobriu public, de stigmatizare și de a re trăi în cursul procesului evenimentele traumatizante din perioada exploatarei. Pentru făptuitori este mult mai profitabil și mult mai puțin riscant ca victima să accepte să fie exploatată (cel puțin până într-un punct).

Exploatarea îndreptată împotriva victimelor bărbați ia predominant forma supunerii la muncă forțată. Deși majoritatea studiilor și statisticilor arată că, în cazul acestui tip de criminalitate, cea mai întâlnită formă este cea a exploatarei sexuale (preponderent a femeilor), exploatarea poate îmbrăca mai multe forme. Așa cum s-a arătat în doctrină¹¹⁹ măsurile dure anti-imigrație au fost în special îndreptate împotriva circulației bărbaților tineri; *„Bărbații tineri și sănătoși, a căror masculinitate îi face să fie amenințatori, nu demni de milă; cu toate acestea și ei pot să fie păcăliți de traficanți, pot pierde bani sau chiar să fie supuși la muncă forțată”*. Exploatarea prin muncă presupune forme grave de abuz, mai ales pentru că în aceste situații victimele primesc mai puțină atenție și mai puțin sprijin decât victimele traficului sexual și sunt tratați mai degrabă ca imigranți ilegali. Totodată, în această formă exploatarea este mai puțin vizibilă. Exploatarea sexuală presupune interacțiuni cu clienți, și prin urmare mai multe șanse că victimele să caute ajutor (mai ales în cazul raziilor organizate de poliție), pe când victimele muncii forțate au mai puține contacte și se află de obicei în zone izolate¹²⁰.

5.2. Activități didactice

Activitatea 1: Studiu de caz

Ana, cetățean român în vârstă de 18 ani, se îndrăgostește de Bogdan și se lasă convinsă să meargă în Spania, sub pretextul angajării la un hotel. La câteva zile după ce ajunge în Madrid, Ana este abandonată de Bogdan și lăsată în grija soților Juan (cetățean spaniol) și Mara (cetățean român), care îi pretind să întrețină relații sexuale cu mai mulți bărbați, promițându-i că va câștiga anumite sume de bani. În urma refuzului Anei, aceasta este închisă în subsolul unei clădiri, este lipsită de apă și hrană, bătută și amenințată de cei doi soți. După trei zile Ana acceptă să întrețină relații sexuale cu un bărbat. I se promite că va fi eliberată și că i se va cumpăra un bilet de avion către România și i se vor înapoia documentele de identitate, dar că, pentru a face acest lucru este necesar să plătească „datoria” în valoare de 1,000 de euro, reprezentând călătoria ei până în Spania și cheltuieli cu cazarea sa. În decursul următorilor șase luni Ana practică prostituția în mai multe localuri de noapte. Ulterior, pe parcursul a doi ani, Ana face mai multe deplasări în România, unde convinge 30 de tinere din orașul natal și din București să vină în Spania sub pretextul angajării în cluburi de noapte. Ulterior tinerele sunt forțate să practice prostituția. Ana și cei doi soți (Juan și Mara) obțin în această perioadă peste un milion de euro.

¹¹⁷ *Ibidem*, p.235

¹¹⁸ J. Goodey, *op. cit.* p. 240

¹¹⁹ G. Bhattacharyya, *op. cit.*, p. 175

¹²⁰ Alexis A. Aronowitz, *Human trafficking, human misery*, Ed. Greenwood Publishing Group, 2009, p. 32

Împărțiți cursanții în grupe de 3 persoane și problematizați:

- cum ați fi procedat în locul Anei? Este Ana un criminal sau o victimă?
- încercați să oferiți explicații privind transformarea prin care a trecut Ana și motivul pentru care, în ciuda suferinței prin care a trecut, a ales să comită ea însăși trafic de ființe umane; de ce nu i-a fost milă de tinerele exploatare?
- vă aflați într-o poziție din care puteți lua decizii de politici penale, inclusiv cu privire la educație. Care ar fi cele mai eficiente măsuri care pot fi luate pentru a preveni exploatarea tinerelor? Care ar fi cea mai eficientă cale pentru a preveni exploatarea tinerelor asemeni Anei?

Activitatea 2: Ce este traficul de ființe umane?

Vizionați materialul următor în sala de clasă:

<https://www.youtube.com/watch?v=R9OUtqQf9Z8>

Împărțiți cursanții în grupe de 3 persoane și problematizați:

Din perspectiva traficantului de ființe umane, care sunt principalele sale activități?

De ce sunt eficiente?

De ce nu reușește victima să scape?

Activitatea 3: Joc de rol și dezbateri plenare

Vizionați materialele de mai jos în sala de clasă.

i) Folosind jocul de roluri, împărțiți cursanții în grupe de 3 persoane (fiecare își asumă unul din rolurile de traficant, membru al comunității și autorități) și problematizați:

- Din perspectiva celui care exploatează prin ținerea în sclavie, de unde recrutează victime pentru a le supune la muncă forțată și a-i ține în sclavie? Există victime vulnerabile? De ce ai plăti totuși unele dintre victime cu sume (infime) de bani? Este mai ușor să exploatezi un minor sau o persoană adultă cu handicap? Ai comite acte de violență gratuită împotriva victimelor? De ce nu ai simți milă față de acestea? Cum se desfășoară procesul de deumanizare?
- Din perspectiva unor reprezentanți ai comunității, este posibil să nu fi văzut nimic? Și dacă ar fi știut cineva ceva, de ce nu ar fi anunțat autoritățile? Care sunt diferențele dintre supunerea la muncă forțată și traficul în scopul exploatarei sexuale?
- Din perspectiva autorităților, care sunt factorii criminogeni ce au favorizat astfel de fapte? Este mai vizibilă exploatarea sexuală decât exploatarea prin muncă?

Materiale video:

<https://www.youtube.com/watch?v=xihUvULhGTI>

<https://www.youtube.com/watch?v=tRwZXIZElrg>

<https://www.youtube.com/watch?v=iNcBBR8RJJg>

ii) După prezentarea tuturor materialelor de mai sus, folosind expunerea, conversația și problematizarea cu întreaga clasă:

- De ce se poate vorbi despre un tip specific de făptuitor și de ce există atât de multe asemănări între faptele de trafic de ființe umane în orice loc din lume (și similar în cazul victimelor)? De ce este profitabilă și eficientă traficarea de ființe umane? Care sunt principalii factori criminogeni?
- Cum poate fi prevenit traficul de ființe umane? Care sunt cele mai eficiente mijloace?

5.3. Resurse

IOM (2023) Human trafficking in times of conflict: the case of Ukraine, November 13. Available at:

<https://rovienna.iom.int/news/human-trafficking-times-conflict-case-ukraine>

Human Rights Watch (2022) Hopes Betrayed. Trafficking of Women and Girls To Post-Conflict Bosnia and Herzegovina for Forced Prostitution, November 26. Available at:

<https://www.hrw.org/report/2002/11/26/hopes-betrayed/trafficking-women-and-girls-post-conflict-bosnia-and-herzegovina>

Aspecte psihologice și de analiză comportamentală implicate în fenomenul traficului de persoane

Lect. univ. dr. Emil Gâtej

Obiective de învățare:

- (1) Cunoașterea trăsăturilor psihologice ale infractorilor relevante în contextul traficului de persoane**
- (2) Cunoașterea caracteristicilor psihologice ale posibilelor victime ale traficului de persoane**
- (3) Identificarea tehnicilor psihologice folosite de traficanți în interacțiunea cu victimele**
- (4) Cunoașterea datelor despre fenomenul condiționării și al dependenței totale în contextul traficului de persoane**
- (5) Identificarea comportamentelor asociate caracteristicilor psihopatologice ale infractorilor implicați în traficul de persoane**
- (6) Cunoașterea și identificarea conceptului de traumă vicariată pentru polițiști în contextul traficului de persoane**

6.1. Context

Traficul de persoane presupune din start, „ab initio”, existența unei situații asimetrice: pe de o parte, un traficant sau un grup, cu un profil de personalitate specific de tip abuziv și antisocial, ce are în vedere „o țintă” și pe de altă parte, victima sau victimele ce manifestă de cele mai multe ori trăsături vădite de vulnerabilitate psihologică, socială sau financiară speculate de către traficanții de ființe umane.

Luând în considerare această dihotomizare propunem în continuare analiza psihologică și comportamentală a celor două categorii, personajele implicate în traficul de persoane, i.e. traficanții și complicitățile acestora, și victimele acestora.

6.1.1. Profilul psihologic al recrutorului

În ciuda așteptărilor date de stereotipurile sociale, conform cărora infractorii ar avea de fapt o stimă de sine scăzută, persoanele angrenate în grupări de trafic de persoane manifestă o stimă de sine crescută, se simt superiori majorității oamenilor și mai mult decât atât, au sentimentul că pot dispune de alții pentru sporirea propriei bunăstări, justificând acest lucru eminamente irațional prin „superioritatea” lor.¹²¹

¹²¹ Myers, D. (2010) Social Psychology (10th)Ed University of Phoenix

Stima de sine înaltă, stimulează inițiative și sentimente frumoase în viața socială normală, guvernată de legi și norme sociale¹²² însă poate deveni periculoasă atunci când emerge către narcisism. Persoanele narcisice au de obicei o stimă de sine foarte înaltă, însă le lipsește sentimentul de grijă față de ceilalți¹²³. Deși narcisiștii sunt deseori ieșiți din comun și fermecători la început, egoismul lor conduce adesea la probleme de relaționare pe termen lung soldate adesea cu abuzuri inimaginabile¹²⁴. Legătura dintre narcisism și comportamentul antisocial i-a condus pe Paulhus și Williams (2002)¹²⁵ la includerea narcisismului în „**triada întunecată a personalității**”, celelalte două trăsături definitorii ale acestei structuri fiind machiavelismul și psihopatia antisocială. Aceste trăsături vizibile în interacțiuni sociale pot fi obiectivate comportamental astfel:

- **Narcisism** - obiectivat în vanitate, egocentrism, imagine de sine exacerbată; în grupul social termenul are conotația de elitism și indiferență față de situația precară a altora, trăsătură prezentă la toți cei implicați în traficul de persoane, remarcată adesea în stilul de viață sau în profilele de socializare online.
- **Machiavelism** - seducători, exploatează vulnerabilitățile emoționale ale altora, reci afectiv, construiesc situații complicate de intuit astfel încât să pună victima într-o situație fără ieșire.
- **Psihopatie** - construct psihologic ce nu echivalează cu diagnosticul de psihopatie din psihologia clinică, dar care evidențiază o desconsiderare cronică față de principiile etice și un comportament antisocial, precum și existența unui nivel de egoism și impulsivitate înalt coroborat cu existența unui nivel scăzut de empatie, rușine și vinovăție.

Pe de altă parte, acești indivizi care întrunesc toate criteriile de diagnostic al unei personalități psihopate tind să utilizeze metode foarte subtile și eficiente de manipulare pentru a-și atinge obiectivele lor, mai cu seamă atunci când se află în rolul de „recruiter” sau în etapa de atragere și menținere a victimei în situația de abuz. Prin urmare, utilizarea manipulării tinde să fie asociată cu psihopatia dar și cu diferite tulburări de comportament, în manipulare fiind vorba de tratarea celuilalt ca fiind o „țintă”. Psihopații sunt mereu în căutarea indivizilor pe care îi pot înșela, manipula sau în cazul de față transforma în victime ale traficului de persoane. Conform psihologilor Babiak și Hare (2007), strategia psihopată trece prin trei etape de bază:

i) Etapa de evaluare: Există diferite modele în comportamentul psihopat în ceea ce privește găsirea victimelor. Unii psihopați sunt oportuniști, agresivi, prădători și vor profita de aproape oricine, în timp ce alții sunt mai răbdători și vor aștepta victima perfectă, nevinovată. Unii psihopați se bucură de provocare, în timp ce alții se „hrănesc” cu vulnerabilitățile oamenilor. În ambele cazuri, psihopatul își urmărește în mod absolut propriul interes fie că e vorba despre bani, putere, sex sau influență. În timpul fazei de evaluare, un psihopat este capabil să determine fragilitatea psiho-emoțională a victimei astfel încât ulterior să folosească slăbiciunile acesteia pentru a-și atinge scopurile.

ii) Etapa de manipulare: Faza de manipulare începe atunci când un psihopat a identificat o victimă. În această fază, un psihopat creează un personaj sau o „mască”, concepută special pentru a „prinde” acea persoană profitând de nevoile acesteia. Psihopatul poate minți pentru a câștiga încrederea victimei, iar lipsa de empatie și de remușcări fortifică strategiile adoptate. Un fin cunoscător al comportamentului uman, psihopatul va testa apoi cu ușurință gradul de rezistență precum și nevoile care fac parte din sinele privat al victimei, construind o relație de tip dependent. Consecințele sunt adesea de natură emoțională dar și de natură fizică sau materială (financiară) grave, fizic sau emoțional pentru victimă. Relațiile sănătoase și reale sunt bazate pe respect reciproc și încredere, precum și pe împărtășirea gândurilor și a sentimentelor. Convingerea greșită a victimei că relația creată de către psihopat ar avea vreuna dintre aceste caracteristici este motivul pentru care acesta poate avea succes.

¹²² Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*.

¹²³ Campbell, W. K., Rudich, E. A., & Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin*.

¹²⁴ Campbell, W. K., Rudich, E. A., & Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin*.

¹²⁵ Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*.

iii) Etapa de reorientare: Această etapă începe când psihopatul decide că victima nu mai este utilă. Psihopatul își abandonează victima și se îndreaptă către altcineva. În cazul unei relații romantice de tip „loverboy”, un psihopat va crea, de obicei, o relație cu următoarea țintă înainte de a-și abandona victima. Un abandon ce semnifică de multe ori lăsarea acesteia în mâinile altor traficanți sau angrenarea acesteia într-un grup de victime unde poate fi abuzată oricând, rareori acest „abandon” înseamnă eliberarea.

Condiționarea fizică se subsumează **fenomenului manipulativ** implicat în traficul de persoane având integrate o serie de **metode psihologice**¹²⁶ după cum urmează:

Izolarea: Îndoctrinarea funcționează cel mai bine atunci când victima are un contact minimal sau unul inexistent cu lumea exterioară, inclusiv tăierea legăturilor părintești sau de prietenie.

Deprivarea de somn: Deprivarea de somn are un efect puternic asupra echilibrului psihic al omului. Adesea este integrată în diferite ritualuri cum ar fi - ore fixe de meditație, rugăciune sau poziția lunii și a stelelor. În cele din urmă, membrul este încurajat să doarmă pe podea, într-o celulă de „rugăciune” sau în diferite poziții ciudate. Lipsa somnului care durează mai mult de șaptezeci de ore poate duce la halucinații sau delir. Din punct de vedere psihofiziologic deprivarea de somnul REM (respectiv, faza somnului în care se produc cele mai numeroase și cele mai intense vise și în timpul căreia ochii se mișcă repede iar activitatea neuronilor este asemănătoare cu cea din timpul stării de veghe), chiar dacă dă impresia că permite recuperarea fizică și psihică, cauzează o varietate de tulburări psihice, dintre care cele mai benigne sunt iritabilitatea și depresia, iar cele mai grave sunt stările disociative care evoluează în timp. Natura insidioasă a acestui tratament este întărită de certitudinea victimei că cele câteva ore de somn sunt suficiente. Însă, în realitate, în timp ce este treaz, creierul sintetizează melatonina (hormonul natural de dormit care, sub influența ceasului biologic, determină o persoană să se simtă somnoroasă la sfârșitul zilei). Deprivarea de somn cauzează acumularea acestor hormoni care se pot metaboliza în produse toxice și care pot cauza tulburări de dispoziție care alternează între euforie și depresie și sentimente de excitație permanentă cu contracții involuntare ale pleoapelor. De asemenea pot să apară tulburări oculare, halucinații (inele luminoase, strălucitoare care înconjoară obiecte sau oameni, lumini pâlpâitoare, forme în mișcare). Un stadiu mai avansat imbină halucinații vizuale complexe și senzații corporale. Ultima fază a tulburărilor este reprezentată de dezorganizarea gândurilor, fapt reversibil doar în cazul stopării privării de somn; în cazul în care această practică este îndelungată este posibil să provoace tulburări psihotice majore. Nu trebuie uitat că visele reprezintă unul dintre factorii de construire și stabilizare a personalității. Deci, prin folosirea tehnicilor de deprivare de somn, abuzatorul deține un instrument puternic care îi permite să acționeze la fel de mult atât în aria abilităților intelectuale ale unui membru cât și asupra personalității acestuia.

Munca obligatorie: Epuizarea fizică este o armă extrem de puternică, folosită de aproape toate grupurile infracționale din sfera traficului de persoane. Forța de muncă este o sursă de venit pentru traficanți, iar aplicarea sistematică a epuizării fizice, combinată cu malnutriția, reduce capacitatea de rezistență și căutarea de noi soluții pentru a scăpa. Triada „muncă” fizică obligatorie / privare de somn / malnutriție este un instrument ideal pentru ruperea echilibrului psihic al unui individ.

Deprivarea senzorială: Ritmul impus de sectă este unul la care adaptarea se realizează destul de greu, izolarea provocând un anumit tip de alienare senzorială, în care percepția timpului este distorsionată, iar spațiul personal nu mai prezintă aceleași granițe ca în cazul unui om obișnuit. De cele mai multe ori, spațiul se limitează la mișcările din cadrul sectei, în incinta clădirilor sale sau a templelor; trecerea timpului este uneori măsurată doar prin ritualuri, fără o referință externă coerentă. Toate celelalte dimensiuni ale timpului își pierd înțelesul. Studiile asupra prizonierilor efectuate de Porta și Cacciali¹²⁷ au arătat că 25% dintre persoanele supuse unei deprivări senzoriale similare prezintă tulburări psihiatrice după patru luni de captivitate, iar 14% dintre deținuți erau predispuși la delir și halucinații severe, în ambele cazuri personalitatea fiind profund afectată. Tematicile halucinațiilor erau în special de natura cosmică sau religioasă, iar ideile delirante includeau dorința de putere, persecuție, hipocondrie și, uneori,

¹²⁶ Williamson, E., Dutch, N. M., & Clawson, H. J. (2010). *Evidence-Based Mental Health Treatment for Victims of Human Trafficking*. U.S. Department of Health and Human Services.

¹²⁷ Porta, J., & Cacciali, J. L. (1980). Psychiatric actions in special imprisonment environments. The reinforced security quarter of Bourgoins. Practical aspects and observations. *Acta medicae legalis et socialis*, 30(1), 211-218

pierderea identității. Diferitele experimente privind deprivarea senzorială au subliniat faptul că tulburările generale care apareau erau independente de tehnica utilizată, însă un aspect era general valabil – respectiv, subiecții neavând niciun punct asupra căruia să își focalizeze atenția sau asupra căruia să se concentreze începeau să își piardă treptat simțul timpului. Apoi apariția sentimentelor de anxietate este omniprezentă, în general în jurul unei preocupări specifice: sunetul bătăilor inimii, respirația, contracții ale mușchilor sau organelor interne. Puțin câte puțin, apar halucinații, intensificându-se până când subiectul își înlocuiește complet realitatea externă cu una internă. Sfârșitul izolării nu înseamnă și ștergerea completă a tuturor tulburărilor. Uneori halucinațiile și delirul rămân, sectele atribuind acestora interpretări religioase sau cosmice. Din păcate victimele traficului de persoane sunt adesea expuse unui regim de viață într-un spațiu limitat și izolat din punct de vedere al normalității senzoriale.

Deprivarea de îmbrăcăminte personală: Aparent inofensivă, această tehnică simbolizează faptul că individul își pierde individualitatea devenind o parte a grupului. Îmbrăcăminte este în același timp, o mască și o protecție. Deși la intrarea în grup, un membru poate primi o costumație la fel cum au ceilalți, anumite semne sau caracteristici ale acesteia denotă un anumit rang sau un anumit statut în ierarhia grupului infracțional. Îmbrăcăminte devine astfel un semn de apartenență la grup dar și un angajament de a respecta regulile, un mijloc de identificare și o demonstrație permanentă a devotamentului față de noul grup din care face parte.

Condiționarea și dependența victimei față de traficant reprezintă mecanisme psihologice esențiale în înțelegerea dinamicii relației dintre victimele traficului de persoane și agresori. Aceste mecanisme sunt profund înrădăcinate în teoriile comportamentale¹²⁸ clasice și operante care susțin modelarea comportamentelor prin recompense și pedepse. Traficanții exploatează aceste principii pentru a crea un sistem în care victimele sunt supuse unui ciclu continuu de recompense (de exemplu, momente de aparentă grijă sau protecție) și pedepse (amenințări, abuzuri fizice sau emoționale). Astfel, comportamentele victimelor sunt controlate și manipulate pentru a răspunde dorințelor traficantului, iar victimele ajung să învețe să asocieze abuzul cu recompense aparent pozitive, cum ar fi acceptarea sau supraviețuirea.

6.1.2. Analiza comportamentală a victimei

Un manipulator se bazează în mare măsură pe ignoranța și naivitatea victimei sau specularea slăbiciunilor emoționale ale acesteia. Putem evalua vulnerabilitatea potențialelor victime după cum urmează¹²⁹:

Risc extrem: Victimele cu un grad crescut de vulnerabilitate psihologică pot fi cooptate cu ușurință într-un complot manipulativ. O victimă care refuză să creadă că poate fi manipulată este perfectă, de asemenea. Declarații precum „Nu mă las eu păcălită” sau ”știu eu mai bine” sunt premisa de la care manipulatorul pornește adesea în demersul său, considerând gradul de naivitate al victimei un atu în relația dintre cei doi.

Risc mediu-ridicat: Victima care dă dovadă de ignoranță sau necunoașterea manipulării la care este supusă. Foarte mulți oameni nu cunosc conceptul de manipulare sau îl consideră ceva de domeniul fantasticului, ignorând efectele acestuia.

Risc mediu: Victima conștientizează manipularea sa, însă nu necunoaște tipurile sau motivațiile pentru manipulare. În acest caz, potențialele victime nu au o înțelegere detaliată a mecanismelor manipulării și concret nu au cum să evite consecințele nefaste ale acesteia.

Risc scăzut: Acest tip de victime posedă o cunoaștere a fenomenelor de manipulare precum și a diferitelor tehnici utilizate, folosind chiar metode de detectare și evitare a manipulării.

Unele studii indică următoarele trăsături ca fiind caracteristice persoanelor ce pot fi cu ușurință manipulate: sugestibilitate crescută, dependență emoțional-afectivă, slabă încredere în forțele proprii, imagine de sine foarte

¹²⁸ Pavlov, I. P. (1927). *Conditioned Reflexes*. Oxford University Press

¹²⁹ Braiker, H. B. (2004). *Who's Pulling Your Strings? How to Break the Cycle of Manipulation and Regain Control of Your Life*. McGraw-Hill.

scazută, identitate de sine difuză, lipsa de asertivitate și incapacitatea de a spune „nu” în anumite situații, dependența de a avea în permanență aprobarea și acceptarea altora, grad crescut de labilitate emoțională.¹³⁰

În contextul traficului de persoane o serie de comportamente sociale tind să acutizeze problematica fenomenului, dintre acestea se conturează puternic faptul că victimele nu înaintează să raporteze situația prin care trec. Mai mult decât atât, chiar și atunci când își conștientizează situația de victimă rămân în cercul abuziv din varii motive, adesea complexe. Pentru a înțelege fenomenul putem să analizăm cazurile consacrate în care abuzurile s-au desfășurat într-un spațiu social de tipul loturilor de gimnastică, a cinematografeiei, a diferitelor secte și culte așa cum am arătat în rândurile precedente.¹³¹ Dependența și teama față de abuzator, ierarhiile sociale ce conduc la regresia emoțională și transformarea victimei la nivel emoțional într-un „copil” neputincios, neîncrederea în autorități se constituie ca bariere grave în stoparea și prevenirea acestor abuzuri ce reprezintă doar începutul unui drum către infracțiuni grave și chiar trafic de persoane.¹³²

Retraumatizarea victimelor în cadrul interviurilor, precum cele de poliție sau audierile din instanță, reprezintă un fenomen complex care poate agrava traumele deja existente, afectând procesul de recuperare psihologică al acestora. Studiile au demonstrat că întrebările repetate, inconsistențele în procedurile legale sau stilul rigid al interviurilor pot intensifica starea de stres post-traumatic al victimelor (Paine & Hansen, 2002). De asemenea, expunerea continuă la detalii traumatiche, în special în condiții de presiune, poate contribui la apariția unui nou episod traumatic, afectând atât memoria victimelor, cât și încrederea acestora în sistemul de justiție (Koss & Harvey, 2001). Este esențial ca profesioniștii implicați în procesul de interviu să aplice tehnici sensibile și să creeze un mediu sigur și empatic pentru victime, astfel încât să minimizeze riscurile de retraumatizare.^{133,134}

Retragerea sau schimbarea mărturiilor de către victimele traficului de persoane este un fenomen din păcate des întâlnit, complex, influențat de multiple variabile psihologice. Un factor semnificativ este fenomenul cunoscut sub numele de „petele oarbe de memorie”, în care victimele experimentează dificultăți în a-și aminti evenimentele traumatiche din cauza stresului extrem și al traumei psihologice suferite (Sivers & Gist, 2007). Acest fenomen poate duce la modificarea sau retractarea declarațiilor anterioare, fără intenția de a minți, dar ca urmare a unei amnezii temporare sau selective legată de evenimentele traumatiche. De asemenea, presiunea și amenințările din partea agresorilor, în special a traficantilor, reprezintă un alt factor major care influențează comportamentul victimelor. Traficanții pot exercita amenințări directe asupra victimelor sau asupra familiilor acestora, făcându-le să se retragă sau să schimbe declarațiile pentru a evita consecințele faptelor lor. Mai mult, dorința de a evita retraumatizarea prin reamintirea detaliilor unei experiențe abuzive poate determina victimele să refuze să depună mărturii suplimentare sau să retragă mărturiile inițiale (Fisher et al., 2017). În acest context, este important de subliniat că, în anumite cazuri, unele instanțe din România implicate în cazuri de trafic de persoane, au insistat că victimele să depună mărturii suplimentare direct în fața instanței, ignorând alte dovezi care ar fi putut sprijini cazul. Dimpotrivă, această abordare poate contribui la slăbirea cazului, întrucât victimele nu doresc să redea mărturia din nou, cât și la un impact negativ asupra victimei care este „revictimizată”.

Cercetările din domeniul psihotraumatologiei¹³⁵ subliniază faptul că relațiile abuzive creează un fenomen cunoscut sub denumirea de „trauma bonding” (legătura traumatică), un mecanism în care victimele dezvoltă o dependență emoțională față de agresori. Acesta este un proces prin care, în ciuda suferinței și abuzului, victimele ajung să dezvolte sentimente de loialitate și atașament față de abuzatori. Această legătură se formează ca răspuns la alternarea perioadelor de abuz și recompensă, iar victimele încep să își raționalizeze comportamentele agresorilor ca fiind o formă de grijă sau iubire, ceea ce contribuie la perpetuarea dependenței emoționale. Acest fenomen este

¹³⁰ Cialdini, R. B. (2001). *Influence: Science and Practice* (4th ed.). Allyn & Bacon.

¹³¹ American Psychological Association. (n.d.). *Psychological Perspectives on Human Trafficking*.

¹³² Graham, L. M., Macy, R. J., Eckhardt, A., & Rizo, C. F. (2019). *A Comprehensive Perspective on Treating Victims of Human Trafficking. The Professional Counselor*, 9(4), 334–350.

¹³³ Briere, J., & Scott, C. (2015). *Principles of trauma therapy: A guide to symptoms, evaluation, and treatment* (2nd ed.). Sage Publications.

¹³⁴ În vederea formării unei imagini mai complete asupra fenomenului, a se vedea [Practices for Law Enforcement Interviews of Potential Human Trafficking Victims: A Scoping Review | National Institute of Justice](#)

¹³⁵ Herman, J. L. (1992). *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence-From Domestic Abuse to Political Terror*. Basic Books.

similar cu Sindromul Stockholm, un tip de răspuns psihologic în care victima ajunge să își justifice propriul abuz, adesea pentru a reduce disonanța cognitivă și a face față situației extrem de stresante în care se află. Conform teoriei disonanței cognitive, persoanele caută să reducă disconfortul psihologic generat de contradicțiile din gândirea lor, iar în acest context, victimele aleg să își justifice abuzul ca o modalitate de a face față contradicțiilor dintre iubire și violență.

În ceea ce privește procesul de îndobroțare¹³⁶, se identifică trei moduri prin care aceasta funcționează și contribuie la menținerea controlului asupra victimei. Primul mod este atacul asupra ego-ului subiectului, prin erodarea stimei de sine și a identității victimei, făcând-o să devină dependentă de percepțiile și validările traficanților. Al doilea mod implică schimbarea sau distorsionarea convingerilor victimei, prin manipularea și restructurarea sistemului de valori și credințele fundamentale ale acesteia, astfel încât să accepte ideologia și comportamentele traficanților ca fiind normale sau corecte. În al treilea rând, îndobroțarea afectează mediul victimei, izolând-o de rețelele de sprijin externe (familie, prieteni) și făcând-o să creadă că doar traficanții sunt cei care o pot proteja sau o pot ajuta să supraviețuiască. Aceste mecanisme, combinate cu controlul fizic și psihologic continuu, contribuie la consolidarea dependenței și la menținerea victimei într-o stare de subordonare totală față de agresor, făcându-i extrem de dificilă orice formă de evadare sau rezistență.

Astfel, mecanismele de condiționare și dependență, împreună cu formarea legăturii traumatice și îndobroțarea psihologică, explică de ce multe victime ale traficului de persoane pot rămâne în relații abuzive și pot retrace sau modifica mărturiile lor, chiar și în fața autorităților, din dorința de a proteja legătura cu agresorul sau din teama de represalii. Aceste procese complexe de manipulare psihologică sunt esențiale pentru a înțelege dinamica victime-agresor și necesită intervenții bine structurate pentru a sprijini victimele în procesul lor de recuperare și reintegrare socială.

Conceptul de traumă vicariantă

Investigarea traficului de persoane poate avea numeroase efecte și asupra polițiștilor de investigație. Trauma vicariantă se referă la efectele psihologice negative resimțite de profesioniștii care sunt expuși constant la povești, imagini și narative traumatizante ale altora. Acest fenomen apare atunci când aceștia absorb și internalizează suferința celor cu care lucrează, în special în cazurile în care victimele au trecut prin traume severe (Figley, 2002; Baird & Kracen, 2006). Expunerea continuă la aceste imagini sau povestiri poate duce la o serie de reacții emoționale și comportamentale, inclusiv oboseală emoțională, detașare afectivă, tulburări de somn și dificultăți de gestionare a relațiilor personale. În timp, acest stres poate reduce eficiența profesională, iar lucrătorii pot ajunge să dezvolte simptome similare celor ale victimelor, cum ar fi anxietatea și depresia (Craig & Sprang, 2010). De asemenea, aceste efecte pot influența negativ capacitatea de a lua decizii în situații de criză și pot reduce empatia față de victimele viitoare, ceea ce poate afecta calitatea intervențiilor. Este asadar important ca ofiterii de poliție să fie conștienți de acest concept și să utilizeze ajutorul psihologic oferit la locul de muncă.

¹³⁶ Abgrall, J. M. (2000). *Soul snatchers: the mechanics of cults*. Agora Publishing.

6.2. Activități didactice

Activitatea 1: Tehnici psihologice folosite de traficanți în interacțiunea cu victima

(a) Studenții sunt rugați să se împartă în grupuri de 3-5 persoane;

(b) Fiecare grup va primi o fișă cu următoarele tehnici:

1. Minciuna – o modalitate de a minimiza efectele și probabilitatea de a fi manipulat prin minciună este înțelegerea și cunoașterea faptului că anumite personalități sunt experte în a folosi minciuna și înșelătoria, realizând aceste lucruri în moduri extrem de subtile;

2. Minciuna prin omisiune – se realizează prin ascunderea/reținerea unei părți semnificative de adevăr (această tehnică este foarte folosită în seducerea victimei sau atragerea acesteia în fenomenul de exploatare inumană);

3. Negarea – manipulatorul refuză să recunoască că a făcut ceva greșit;

4. Raționalizarea – apare ca o scuză folosită de manipulator pentru un comportament nepotrivit/neadecvat;

5. Minimizarea – aceasta este un tip de negare cuplată cu raționalizarea – manipulatorul afirmă că atitudinea sa nu este una defaimătoare, răuvoitoare sau iresponsabilă așa cum sugerează o altă persoană, spunând de exemplu ca o insultă au o batjocură nu ar fi decât o glumă;

6. Diversiunea – manipulatorul nu dă un răspuns direct la o anumită întrebare/problemă ci creează o diversiune îndreptând de pildă discuția spre o cu totul altă direcție;

7. Folosirea de răspunsuri evazive, ambigue într-o conversație;

8. Intimidarea voalată – manipulatorul folosește amenințări subtile, indirecte sau implicite;

9. Învinovățirea – reprezintă o tactică specială de intimidare; manipulatorul sugerează faptul că celălalt este o persoană egoistă, autosuficientă și nepăsătoare – aceste lucruri induc în mintea victimei sentimentul vinovăției, menținându-l într-o stare de auto-îndoială, anxietate și supunere față de manipulator;

10. Șantajul emoțional – în conformitate cu Susan Forward acesta reprezintă o puternică modalitate de manipulare; șantajistul (apropiat de victimă) amenință direct sau indirect să o pedepsească pentru a obține ceea ce dorește; manipulatorul/șantajistul cunoaște foarte bine vulnerabilitățile emoționale ale celuilalt, precum și secretele acestuia (fie că e vorba despre părinte, coleg, șef, prieten, iubit/iubită).

Știind faptul că victima își dorește mai mult decât orice acceptarea sau iubirea celuilalt, șantajistul amenință cu retragerea afecțiunii sau cu faptul că victima trebuie în mod vădit să dovedească că merită să obțină afecțiunea/iubirea; dacă victima îl creditează din punct de vedere emoțional pe șantajist sau este convinsă de acesta pur și simplu atunci există mari șanse ca să intre într-un anumit patern comportamental atitudinal și să îl lase pe manipulator să îi controleze comportamentul și deciziile. Șantajistul emoțional folosește în mod frecvent frica, obligația și invinovățirea în relațiile sale, asigurându-se că victima nu poate trece de aceste bariere/obstacole. În acord cu Braiker (2003), persoanele care folosesc cel mai frecvent șantajul emoțional în relațiile lor au fie o personalitate de tip borderline fie sunt abuzatori „de profesie”.

11. Folosirea sarcasmului și a unei atitudini de tip depreciativ – cu rolul de a crește/cultiva teama și auto-îndoiala în victimă; îi fac pe ceilalți să se simtă slabi din punct de vedere psihologic și chiar să se îndoiască de ei înșiși; astfel manipulatorul utilizează în mod frecvent comentariile retorice, anumite priviri și un ton al vocii neplăcut și de multe ori acuzator; adesea poate face victima să se simtă vinovată și chiar să încerce sentimente de rușine profundă doar pentru simplul fapt ca a îndrăznit să îl conteste sau să îl provoace (aceasta reprezintă de altfel, o modalitate eficientă de a favoriza un puternic sentiment de inadecvare în victimă).

12. Jucarea rolului victimei – manipulatorul se prezintă pe sine ca fiind o victimă a circumstanțelor sau a comportamentului și atitudinii altora pentru a câștiga simpatie sau pentru a stârni chiar compasiune; în general oamenii le pasă de suferința altora și astfel manipulatorul câștigă un teren propice pentru a-și atinge scopurile.
13. Defăimarea victimei – este un mijloc puternic de a pune victima în defensivă și de a masca intențiile agresive ale manipulatorului.
14. Proiectarea vinei (a da vina pe alții) – manipulatorul găsește întotdeauna un țap ispășitor.
15. Simularea nevinovăției/inocenței – manipulatorul sugerează faptul că nu a făcut nimic rău intenționat, adoptă o atitudine de uimire și de perplexitate atunci când este acuzat de ceva sau o atitudine de indignare în cazul în care se insinuează ceva; reușește astfel să facă victima să se îndoiască de raționamentul propriu și chiar de propria sănătate mentală.
16. Simularea confuziei – manipulatorul pretinde că nu știe despre ce e vorba sau că este confuz cu privire la o problemă importantă care i-a fost adusă în atenție/la cunoștință.
17. Folosirea mâniei/furiei – manipulatorul uzează de un arsenal de modalități prin care arată că este furios pentru a șoca victima și pentru a obține ceea ce își dorește cât mai mult din partea acesteia – supunere (este vorba de o simulare a mâniei adevărate pentru a obține ceea ce vrea).
18. Seducția – manipulatorul se folosește de carisma sa, de farmecul său personal, laudă și măgulește pentru a obține o încredere totală din partea celorlalți. Jim Jones și David Koresh sunt exemple elocvente în acest sens. Uneori poziția socială sau funcția se constituie într-un element de încredere și regresează victima emoțional, făcând-o să se simtă ca un copil și să îl privească pe abuzator ca pe un părinte care nu trebuie trădat, denunțat, indiferent de faptele sale, așa cum este cazul abuzurilor prezente în mediul academic. În fenomenul „loverboy” această caracteristică joacă un rol crucial și este folosită pentru atragerea și păstrarea victimei în starea de abuz.
- (c) Studenții, în grupurile de lucru deja constituie, sunt rugați să identifice tehnicile psihologice folosite în studiul de caz de mai jos (studenții vor primi o fișă cu elementele de mai jos).

Studiu de caz: Iluzia unei vieți mai bune

Maria, o tânără de 19 ani din București, trăia într-un mediu marcat de dificultăți financiare. Provenind dintr-o familie modestă, ea era hotărâtă să găsească o soluție pentru a-și ajuta părinții și a-și construi o viață mai bună. Fără prea multă îndrumare profesională și susținere, văzându-și unii prieteni șomeri sau lucrând pe salarii minime care abia le permiteau să-și acopere chiria și facturile, Maria visa să lucreze în străinătate, convinsă că acesta era drumul spre un viitor mai luminos. Într-o zi, Maria a primit un mesaj pe rețelele sociale de la un bărbat pe nume Andrei, în vârstă de 28 de ani. Profilul acestuia sugera că era o persoană respectabilă, cu un loc de muncă stabil și o viață aparent de succes. Mesajul suna prietenos și direct:

„Bună, Maria! Am văzut câteva poze cu tine și mi-ai atras atenția. Am prieteni care caută tinere ambițioase ca tine pentru un job bine plătit la un restaurant din Germania. Ce părere ai? Îți pot explica mai multe dacă ești interesată.”

Flatarea și promisiunea unui loc de muncă bine plătit au captat imediat atenția Mariei. Andrei părea sincer și dornic să o ajute, iar ideea de a-și putea ajuta familia a convins-o să continue conversația. În săptămânile ce au urmat, Andrei a devenit un sprijin emoțional constant pentru Maria. Discuțiile lor zilnice păreau să consolideze o relație de încredere. El îi vorbea cu căldură, îi asculta problemele și o încuraja să viseze la un viitor mai bun. *„Maria, meriți o șansă să reușești. Eu îți pot oferi asta, dar trebuie să ai încredere în mine. Nimeni altcineva nu va înțelege visurile tale.”* Pe măsură ce timpul trecea, Andrei a început să îi sugereze Mariei să păstreze secretul despre această oportunitate, spunând că ceilalți ar putea să o descurajeze sau să o judece. El s-a oferit să o ajute să își obțină pașaportul și chiar i-a trimis bani pentru biletul de autobuz spre Germania. Când ziua plecării a sosit, Maria s-a simțit nerăbdătoare, dar și puțin nesigură. Totuși, încrederea pe care o avea în Andrei a convins-o să meargă mai departe. Când Maria a ajuns la destinație, a fost întâmpinată de un „prieteni” al lui Andrei, care i-a explicat că acesta nu a putut veni personal. Omul i-a cerut să îi predea actele de identitate pentru a finaliza „formalitățile”, asigurând-o că totul este în regulă. Totuși, în scurt timp, Maria și-a dat seama că situația nu era ceea ce i se promisese. A fost

condusă într-un loc izolat și obligată să lucreze într-un club de noapte. Când a întrebat despre întoarcerea acasă, i s-a spus că trebuie mai întâi să plătească „datoriile” pentru cazare și transport; cu trecerea timpului aceste datorii nu păreau însă să scadă, ci să se cumuleze. De fiecare dată când Maria încerca să protesteze, era amenințată cu violența. Când a cerut să vorbească cu Andrei, i s-a spus că acesta își dorește doar ce este mai bine pentru ea și că nu ar trebui să „complice lucrurile”. Într-o stare de confuzie și frică, Maria a început să se simtă prinsă într-o capcană fără ieșire. În timp ce era la supermarket, supravegheată, Maria a găsit curajul și oportunitatea să trimită un mesaj unui angajat, descriindu-și situația. Angajatul a anunțat autoritățile, iar poliția a intervenit. Maria a fost salvată, dar trauma psihologică lăsată de această experiență a fost profundă.

Activitatea 2: Fenomenul condiționării și al dependenței totale în contextul traficului de persoane.

Condiționarea și dependența sunt mecanisme bine documentate în literatură. Traficanții exploatează principiile comportamentale pentru a modela comportamentele victimelor. Acest tip de legătură este similar cu Sindromul Stockholm, unde victima ajunge să își justifice propriul abuz din dorința de a reduce disonanța cognitivă și a face față situației. Procesul de îndoctrinare funcționează în trei moduri: el atacă ego-ul subiecților, convingerile subiectului și mediul subiectului.^{137 138}

i. Care credeți că sunt elementele de limbaj folosite în acest fenomen? Exemplificați.

ii. Ce strategii de prevenire ați utiliza pentru a contracara efectele vulnerabilității emoționale?

Sugestii pentru trainer pentru activitatea 2.i. (*elementele de limbaj folosite în acest fenomen*):

1. Limbaj manipulator (Recrutare)

Traficanții atrag victimele prin promisiuni false și seducție:

Promisiuni economice: „Îți ofer un loc de muncă bun în străinătate.”

Emoții și relații personale: „Ești specială, meriți mai mult.”

Presiune de urgență: „Aceasta este o șansă unică.”

2. Coduri și eufemisme (Comunicare între traficanți)

Termeni utilizați pentru a ascunde activitățile ilegale:

Victimele: „mărfuri,” „pachete,” „personal.”

Exploatarea sexuală: „servicii,” „fetele.”

Muncă forțată: „contracte,” „ajutoare.”

3. Limbaj de control (Intimidare asupra victimelor)

Pentru menținerea puterii, traficanții folosesc:

Izolare emoțională: „Nu va avea cine să te ajute.”

Amenințări directe: „Familia ta va avea de suferit.”

Justificări pentru exploatare: „Trebuie să-ți plătești datoria.”

¹³⁷ Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons. (2020). The Intersection of Human Trafficking and Addiction. U.S. Department of State.

¹³⁸ Hopper, E., & Hidalgo, J. (2006). Invisible Chains: Psychological Coercion of Human Trafficking Victims. *Intercultural Human Rights Law Journal*, 1, 185–209.

4. Semnale din partea victimelor

Victimele folosesc limbaj subtil pentru a cere ajutor:

Indicații indirecte: „Nu am voie să vorbesc.”

Semne de exploatare: „Nu am actele la mine.”

5. Limbaj în mediul online și recrutări publice

Anunțuri aparent inofensive pot masca intenții ilicite:

Exploatare sexuală: „Căutăm dansatoare pentru cluburi de noapte.”

Muncă forțată: „Angajăm muncitori necalificați pentru străinătate.”

Sugestii pentru trainer pentru activitatea 2.2. (*strategii de prevenire pentru a contracara efectele vulnerabilității emoționale*):

1. Creșterea rezilienței emoționale

Oferirea de suport emoțional și abilități pentru gestionarea stresului:

Educație emoțională: organizarea de workshop-uri despre identificarea și gestionarea emoțiilor.

Tehnici de coping sănătoase: exerciții de mindfulness, respirație și relaxare.

Promovarea autonomiei: sprijinirea independenței prin încurajarea luării deciziilor personale.

2. Educație și conștientizare

Crearea de campanii care informează publicul despre riscuri:

Recunoașterea tacticilor manipulative: training-uri despre cum să identifice promisiunile false.

Campanii media: distribuirea de mesaje clare despre semnele vulnerabilității emoționale.

Educație în școli: lecții despre relațiile sănătoase și încrederea de sine.

3. Construirea unui sistem de suport

Dezvoltarea unor rețele sociale și instituționale de sprijin:

Relații pozitive: promovarea rețelelor familiale și comunitare de sprijin.

Mentorat: alocarea de mentori sau consilieri pentru tineri și persoane vulnerabile.

Acces la consiliere psihologică: asigurarea accesului gratuit la servicii de sănătate mintală.

4. Promovarea independenței economice

Reducerea vulnerabilității prin stabilitate financiară:

Training-uri profesionale: dezvoltarea abilităților necesare pentru locuri de muncă sigure.

Programe de sprijin financiar: acces la microcredite sau burse pentru educație.

Parteneriate cu angajatori locali: crearea de oportunități de angajare pentru persoane aflate în risc.

5. Intervenții comunitare

Consolidarea comunităților pentru a preveni izolarea socială:

Grupuri de suport: crearea de rețele unde persoanele vulnerabile pot împărtăși experiențe.

Activități comunitare: organizarea de evenimente pentru crearea unor legături sănătoase.

Centre de resurse locale: puncte de informare și sprijin pentru populația vulnerabilă.

Metode de constrângere fizică și psihică folosite de liderii de secte, culte și grupuri infracționale pentru recrutarea, abuzul și traficul victimelor (Studiu de caz: secta People's Temple)

Activitatea 3: Metode de constrângere

Metode de constrângere fizică și psihică folosite de liderii de secte, culte și grupuri infracționale pentru recrutarea, abuzul și traficul victimelor (Studiu de caz secta People's Temple).

Cu o săptămână înainte de curs, studenții sunt încurajați să vizioneze documentarul „People's temple” (<https://www.youtube.com/watch?v=traRRAQQfbg>). La curs, 2-3 studenți sunt rugați să ofere un sumar al documentarului vizionat (și/sau alte surse consultate).

Sugestii pentru trainer și studenți (scurt rezumat al cazului People's Temple):

Secta lui Jim Jones, cunoscută sub numele de People's Temple, și mecanismele utilizate de aceasta pentru recrutare și control, prezintă paralele izbitoare cu strategiile folosite în traficul de persoane. Jim Jones și adepții săi au manipulat emoțiile și vulnerabilitățile victimelor, ademenindu-le prin promisiuni de comunitate, egalitate și sprijin într-un context de instabilitate socială și personală. La fel ca traficanții de persoane, liderul sectei a folosit tehnici de manipulare psihologică, cum ar fi izolarea, îndoctrinarea intensivă și intimidarea, pentru a eroda voința indivizilor și a-i face dependenți de lider și de grup. Odată recrutați, membrii erau supuși unui control strict, inclusiv supravegherii constante, privării de libertate, și abuzurilor emoționale și fizice, ceea ce le diminua capacitatea de a se elibera. Aceste metode, menite să distrugă autonomia personală, reflectă dinamica exploatării în rețelele de trafic de persoane, unde victimele sunt constrânse să rămână prin frică, șantaj și desființarea identității proprii.

(a) Analizați modul în care People's Temple, sub conducerea lui Jim Jones, a utilizat tehnicile de condiționare fizică pentru a menține controlul asupra membrilor săi și comparați aceste practici cu strategiile de exploatare fizică utilizate în traficul de persoane. Tabelul poate fi oferit studenților necompletat, doar cu capetele de coloane. Dupe ce un exemplu este oferit, studenții sunt încurajați să completeze restul.

Sugestii pentru trainer și studenți:

Aspect	Jim Jones (<i>People's Temple</i>)	Traficul de persoane
Atragerea victimelor	Promitea o comunitate egalitară, iubitoare, și o viață mai bună.	Promit o viață mai bună: joburi, educație sau siguranță.
Exploatarea vulnerabilității	Țintea persoane marginalizate, în special cele cu dificultăți economice și sociale.	Țintesc persoane vulnerabile economic, social sau emoțional.
Manipularea emoțională	Se prezenta ca o figură salvatoare, inspirând loialitate extremă.	Creează dependență emoțională prin manipulare și șantaj.
Izolarea victimelor	Adepții erau izolați de familie și prieteni în comunități închise.	Victimele sunt izolate de familie și comunitate, adesea mutate în locații străine.
Controlul prin frică	Amenința cu pedeapsa divină sau cu pericole externe pentru a menține supunerea.	Amenința cu violența, deportarea sau alte consecințe pentru a menține controlul.
Exploatarea resurselor	Îi obliga pe adepți să doneze bani, proprietăți și forță de muncă.	Exploatează victimele pentru muncă forțată sau activități ilegale.
Consecințe psihologice	Adepții trăiau în frică, anxietate și izolare psihologică severă.	Victimele suferă traume severe: stres post-traumatic, anxietate și depresie.
Finalitatea exploatării	S-a soldat cu o tragedie în masă (suicid colectiv și crime).	Se soldează cu exploatarea continuă și uneori cu moartea victimelor.

(b) Răspundeți la următoarele întrebări:

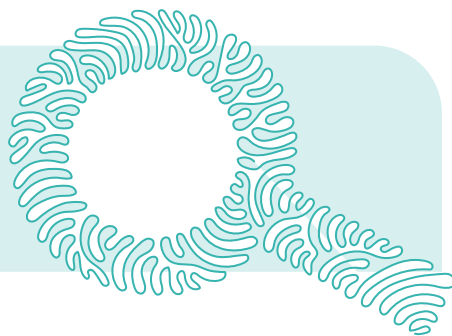
Cum influențează condiționarea fizică capacitatea unei persoane de a gândi critic și de a se împotrivi?

Ce rol joacă frica și dependența fizică în menținerea supunerii?

(c) Studenții sunt rugați să redacteze un „blog spot” de maxim 500-700 de cuvinte sau să prezinte concluziile într-o discuție de grup, utilizând exemple specifice din cazul People's Temple și din contexte de trafic de persoane.

Temă opțională pentru acasă: După ce studenții au realizat o analiză a acestor aspecte ei vor fi rugați să consulte studii de caz și fapte din sfera traficului de persoane în scopul conștientizării fenomenului.

Activitatea 4: Identificarea comportamentelor asociate caracteristicilor psihopatologice ale infractorilor implicați în traficul de persoane

(a) Studenții sunt rugați să urmeze următoarele instrucțiuni:

Completați tabelul de mai jos identificând comportamente specifice ale traficantilor de persoane care reflectă fiecare dintre caracteristicile psihopatologice menționate. Utilizați exemple din cazuri reale sau analize criminologice pentru a oferi răspunsuri bine fundamentate.

Caracteristica psihopatologică	Comportamente observabile în contextul traficului de persoane
Paranoia	- _____ (ex.: suspiciunea constantă că victimele sau colaboratorii ar putea trăda, ducând la utilizarea de metode brutale pentru control)
	- _____ (ex.: monitorizarea excesivă a victimelor pentru a preveni evadarea, interpretând orice acțiune ca o posibilă amenințare)
Hipertrofia eului	- _____ (ex.: convingerea că sunt superiori moral sau intelectual față de victime, ceea ce le justifică comportamentul abuziv)
	- _____ (ex.: tendința de a se considera de neînlocuit în rețea și de a controla toate deciziile, chiar și în fața unor riscuri evidente)
Neîncredere	- _____ (ex.: refuzul de a implica persoane din afara rețelei în activități, crezând că toți străinii sunt potențiali informatori sau dușmani)
	- _____ (ex.: nevoia de a testa constant loialitatea victimelor și a colaboratorilor prin amenințări sau provocări)
Psihorigiditate	- _____ (ex.: utilizarea acelorași metode coercitive, indiferent de eficiență sau de schimbările contextuale, pentru a menține controlul absolut)
	- _____ (ex.: impunerea unor reguli stricte și iraționale victimelor, chiar dacă acestea nu au legătură cu exploatarea, pentru a crea o atmosferă de frică)

Caracteristica psihopatologică	Comportamente observabile în contextul traficului de persoane
Delir	- _____ (ex.: credința nerealistă că victimele sunt „proprietatea” lor absolută și că orice încercare de evadare este o trădare personală)
	- _____ (ex.: justificarea abuzurilor prin convingeri delirante, cum ar fi că traficul este singura soluție pentru supraviețuire sau succes personal)

(b) Reflecție finală: După completarea fișei, analizați în grup cum aceste trăsături psihopatologice afectează dinamica traficului de persoane și modul în care acestea pot fi identificate pentru a facilita intervenția juridică și socială.

Activitatea 5: Gestionarea traumei vicariante pentru polițiști în contextul traficului de persoane

(a) Participanții vor lucra în echipe de 3-5 studenți pentru a analiza un caz fictiv în care un polițist care investighează un caz de trafic de persoane prezintă semne de traumă vicariantă (ex.: epuizare, retragere emoțională, insomnie).

George, un polițist cu ani de experiență în investigarea traficului de persoane, a început să manifeste semne clare de traumă vicariantă după ce a fost implicat într-o anchetă dificilă legată de un grup de victime minore. După mai multe luni de expunere la poveștile șocante ale victimelor și imagini traumatizante, George a început să se simtă constant obosit, chiar și după ore lungi de somn. Simptomele de epuizare fizică și emoțională i-au afectat performanța profesională, iar relațiile cu colegii și familia au început să aibă de suferit. Se retrăgea din discuțiile cu ceilalți, iar când era acasă, evita orice activitate socială. La locul de muncă, devenea din ce în ce mai detașat de victimele cu care interacționa, având dificultăți în a le oferi suport emoțional, iar nivelul său de empatie scăzuse semnificativ. Insomnia devenise o problemă constantă, iar gândurile și amintirile legate de cazurile întâlnite i se blocau adesea în minte, ceea ce îi afecta concentrarea. Pe lângă aceste semne, George începea să se simtă inutil și neputincios în fața cazurilor de trafic de persoane, iar stresul și anxietatea îl făceau să fie din ce în ce mai iritabil pe fondul fricii că este urmărit de traficanți sau că ceva rău i se poate întâmpla în orice moment lui sau familiei sale. Toate aceste simptome sunt indicii ale unui proces de traumă vicariantă, care poate afecta profund atât performanța profesională, cât și bunăstarea psihologică a unui polițist (Baird & Kracen, 2006; Figley, 2002).

Întrebări:

- Ce semne de traumă vicariantă sunt evidente?
- Cum poate afecta această stare relațiile personale și profesionale ale polițistului?
- Ce măsuri pot fi luate pentru a sprijini polițistul?

(b) Studenților li se va cere să exemplifice pe fișe proprii câteva acțiuni corespunzătoare următoarelor strategii de combatere a efectelor traumei vicariante:

În cazul în care studenții au nevoie, facilitatorul poate să le ofere câteva sugestii:

- i. Dezvoltarea unor rutine de debriefing după cazuri dificile.
- ii. Practici de mindfulness pentru reducerea stresului.
- iii. Strategii de susținere reciprocă între colegi.
- iv. Importanța accesării sprijinului psihologic profesional.

Întrebare pentru grupurile de studenți: Care dintre acestea acțiuni vi se pare a fi cea mai eficientă și accesibilă, și de ce?

1. Abgrall, J. M. (2000). *Soul snatchers: the mechanics of cults*. Agora Publishing.
2. Babiak, P., & Hare, R. D. (2007). *Snakes in suits*. New York: HarperCollins.
3. Baird, K., & Kracen, A. C. (2006). Vicarious traumatization and secondary trauma in therapists working with sexual violence survivors: A meta-analysis of the literature. *Traumatology*, 12(1), 1–11. <https://doi.org/10.1177/153476560601200102>
4. Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*.
5. Bloom, M. (2005). *Dying to kill: The allure of suicide terror*. Columbia University Press.
6. Braiker, H. (2003). *Who's Pulling Your Strings?: How to Break the Cycle of Manipulation and Regain Control of Your Life: How to Break the Cycle of Manipulation and Regain Control of Your Life*. McGraw Hill Professional.
7. Briere, J., & Scott, C. (2015). *Principles of trauma therapy: A guide to symptoms, evaluation, and treatment* (2nd ed.). Sage Publications.
8. Briere, J., & Scott, C. (2015). *Principles of trauma therapy: A guide to symptoms, evaluation, and treatment* (2nd ed.). Sage Publications.
9. Campbell, W. K., Bush, C. P., Brunell, A. B., & Shelton, J. (2005). Understanding the social costs of narcissism: The case of the tragedy of the commons. *Personality and Social Psychology Bulletin*.
10. Campbell, W. K., Rudich, E. A., & Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin*.
11. Coxall, M. (2013). *Human Manipulation-A Handbook*. Malcolm Coxall-Cornelio Books
12. Craig, C. D., & Sprang, G. (2010). Compassion satisfaction and compassion fatigue: A review of the literature. *Traumatology*, 16(4), 82–88. <https://doi.org/10.1177/1534765610387481>
13. Dutton, D. G. (2012). *The abusive personality: Violence and control in intimate relationships* (2nd ed.). The Guilford Press.
14. Figley, C. R. (2002). Compassion fatigue: Psychotherapists' chronic lack of self-care. *Journal of Clinical Psychology*, 58(11), 1433–1441. <https://doi.org/10.1002/jclp.10090>
15. Fisher, R. P., Geiselman, R. E., & Amador, M. (2017). *Memory and eyewitness testimony: The cognitive interview* (3rd ed.). Sage Publications.
16. Gillespie, P. (2006). Understanding Jonestown and the People's Temple: Theologically and sociologically. *Sociology Compass*, 1(1), 239-254.
17. Gunaratna, R. (2001). *International and regional implications of the Sri Lankan Tamil insurgency*. Institute of South Asian Studies.
18. Hall, R. (1997). *Gone from the promised land: Jonestown in American memory*. Transaction Publishers.

19. Herman, J. L. (1992). *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence--From Domestic Abuse to Political Terror*. Basic Books.
20. Human Rights Watch. (2004). *Living in fear: Child soldiers and the Tamil Tigers in Sri Lanka*. Retrieved from hrw.org.
21. Jenkins, P. (1999). *The new anti-Semitism: The current crisis and what we must do about it*. Oxford University Press.
22. Jonason, P. K., & Kroll, A. (2015). The role of the Dark Triad in predicting harmful behavior: Examining the links between narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Personality and Individual Differences*, 82, 102-109.
23. Koss, M. P., & Harvey, M. R. (2001). The mental health impact of sexual violence. *In J. L. Campbell (Ed.), *The handbook of sexual violence* (pp. 395-421). Routledge.
24. McDonald, M. A., & Dressler, L. R. (2019). The Dark Triad and human trafficking: A comprehensive review. *Trafficking and Exploitation Journal*, 3(1), 45-62.
25. Myers, D. (2010) *Social Psychology* (10th)Ed University of Pheonix
26. Paine, M. L., & Hansen, D. J. (2002). Factors influencing children's testimony in sexual abuse cases. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 5(3), 163-173.
27. Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*.
28. Pavlov, I. P. (1927). *Conditioned Reflexes*. Oxford University Press.
29. Pearlman, L. A., & Saakvitne, K. W. (1995). Trauma and the therapist: Countertransference and vicarious traumatization in psychotherapy with incest survivors. *W.W. Norton & Company*.
30. Porta, J., & Cacciali, J. L. (1980). Psychiatric actions in special imprisonment environments. The reinforced security quarter of Bourgoin. Practical aspects and observations. *Acta medicae legalis et socialis*, 30(1), 211-218.
31. Reiterman, T., & Jacobs, J. (1982). *Raven: The untold story of the Rev. Jim Jones and his people*. E.P. Dutton.
32. Richardson, L. (2006). *What terrorists want: Understanding the enemy, containing the threat*. Random House.
33. Ryan, D. (1979). *The cult of personality: A study of Jim Jones and the People's Temple*. *The Journal of American History*, 66(4), 937-944.
34. Sivers, H., & Gist, R. (2007). The dynamics of memory in trauma and the implications for testimonies. *Trauma, Violence, & Abuse*, 8(4), 225-241.
35. Skinner, B. F. (1953). *Science and Human Behavior*. Free Press.
36. Sloan, S., Jones, E., Evans, S., Chant, K., Williams, A., & Peel, S. (2014). Addressing vicarious trauma in health and social care workers: A focus on policy. *Health and Social Care in the Community*, 22(6), 646-654. <https://doi.org/10.1111/hsc.12086>
37. Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1-18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01
38. V'Hesspa Glenn, T. (2022). Vicarious trauma experienced by human trafficking victim service providers. Walden Dissertations (12989). <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/12989>
39. Zimmerman, C., & Kiss, L. (2017). Human trafficking and exploitation: A global health concern. *PLoS Medicine*, 14(11), e1002437. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1002437>

6.3. Resurse

Filme și seriale:

1. *Taken* (2008)
2. *Trade* (2007)
3. *Lilya 4-Ever* (2002)
4. *Human Trafficking* (2005)
5. *The Whistleblower* (2010)
6. *Eden* (2012)
7. *Priceless* (2016)
8. *Holly* (2006)
9. *Unbelievable* (2019)
10. *Breaking Bad* (2008-2013)
11. *Top Boy* (2011–)
12. *Law & Order: Special Victims Unit* (1999–)

Documentare relevante:

1. *Jonestown: The Life and Death of Peoples Temple* (2006) <https://www.youtube.com/watch?v=traRRAQQfbg>
2. *Nefarious: Merchant of Souls* (2011)
3. *I Am Jane Doe* (2017)
4. *Not My Life* (2011)
5. *The True Cost* (2015)
6. *Jonestown: The Life and Death of Peoples Temple* (2006) – Un documentar realizat de PBS, care oferă o privire detaliată asupra sectei lui Jim Jones, a impactului său asupra membrilor și a tragediei din Jonestown.
7. *The Sacrament* (2013) – Un documentar regizat de Ti West, care explorează poveștile de viață ale celor care au fost implicați în sectele religioase extreme, fiind inspirat parțial de evenimentele de la Jonestown.
8. *Paradise Lost: The Jonestown Story* (2007) – Un alt documentar profund despre evenimentele din Guyana, cu interviuri cu supraviețuitori și martori ai tragediei.

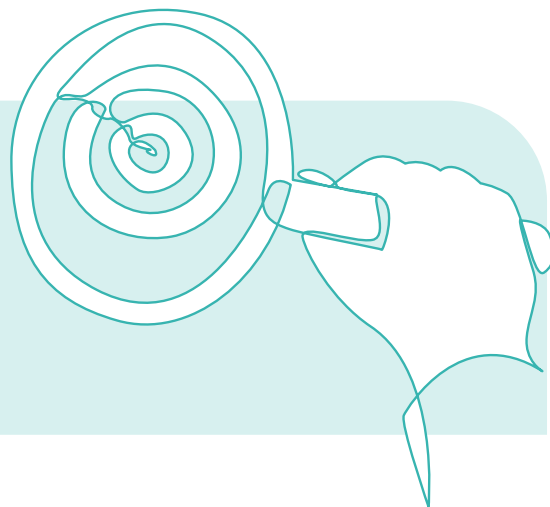
Aspecte specifice privind combaterea sclaviei moderne și traficului de ființe umane în activitatea autorităților de aplicare a legii

Lect. univ. dr. Catalin Golop

Obiective de învățare:

(1) Abordarea operațiunilor/investigațiilor sub acoperire cu personal specializat.

(2) Gestionarea informațiilor sensibile în cadrul operațiunilor sub acoperire.

7.1. Context

Această Unitate este concepută pentru a oferi un suport detaliat și practic pentru autoritățile de aplicare a legii în abordarea problemelor specifice legate de sclavia modernă și traficul de ființe umane. În cadrul său, vor fi explorate detaliat strategii și tactici eficiente, astfel încât forțele de ordine să poată acționa într-un mod coerent și eficient.

7.1.1. Efectuarea de operațiuni/investigații sub acoperire

Operațiunile sau investigațiile sub acoperire reprezintă o componentă esențială în abordarea fenomenului sclaviei moderne și traficului de ființe umane. Această tactică implică infiltrarea discretă a investigatorilor sub acoperire în medii suspectate de activități ilegale, cu scopul de a obține informații esențiale și de a documenta încălcările legii. În contextul combaterii sclaviei moderne, operațiunile sub acoperire pot fi deosebit de eficiente în identificarea rețelilor infracționale și a modurilor lor de funcționare.

În baza articolului 148 din Codul de Procedură penală care prevede „*utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor*” autorizarea folosirii acestora se poate dispune pe o perioadă de maximum 60 de zile, de procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea¹³⁹. Textul de lege stabilește condițiile în care se poate autoriza folosirea investigatorilor sub acoperire în cadrul investigațiilor penale.

Limitarea în timp a autorizării la 60 de zile subliniază necesitatea unei supravegheri riguroase și a unei justificări clare a utilizării investigatorilor sub acoperire în cadrul investigațiilor penale. Acest aspect este important pentru protejarea drepturilor individuale și pentru evitarea abuzurilor sau încălcărilor legale.

Condițiile în care poate fi autorizată utilizarea investigatorilor sub acoperire sunt: existența de suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârșirea unor infracțiuni, la necesitatea și proporționalitatea măsurii în raport cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, precum și la cazurile care ar impune dificultăți în obținerea de probe în alt mod, precum și riscul pentru siguranța persoanelor sau bunurilor de valoare.¹⁴⁰

Alin. 2, din cadrul aceluiași articol, specifică activitățile pe care investigatorul sub acoperire este autorizat să le desfășoare, perioada precisă pentru care este autorizată măsura, și identitatea dată acestuia.

¹³⁹ Art 148 alin. 1 Codul de procedură penală - Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor

¹⁴⁰ Art 148 alin. 1 lit. a), b), c) Codul de procedură penală - Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor

Practica *Curții Europene a Drepturilor Omului* în materia provocării din partea agenților statului a consacrat faptul că activitatea agenților statului (investigatorii sub acoperire) nu poate fi considerată provocare dacă persoana cercetată avea deja predispoziția de a comite infracțiuni, iar investigatorii sub acoperire nu au făcut altceva decât să ofere persoanei cercetate o ocazie obișnuită de a comite o infracțiune, iar persoana cercetată profită de oportunitatea oferită de investigatorii sub acoperire.

Investigatorul sub acoperire este autorizat să desfășoare, în baza ordonanței procurorului, mai multe activități în vederea obținerii și strângerii de probe necesare combaterii cazurilor de trafic de persoane („*investigatorii sub acoperire sunt lucratori operativi din cadrul poliției judiciare*”¹⁴¹).

1. Investigatorul trebuie să înregistreze, în baza autorizării instanței competente, convorbirile purtate în mediul ambiental cu făptuitorii și persoanele care acționează în numele acestora sau îi însoțesc pe aceștia, folosind tehnica specială din dotarea structurilor specializate.

2. Trebuie să dețină, să obțină și să folosească documente și bunuri care să le permită îndeplinirea, potrivit identităților sub acoperire atribuite, a activităților pentru care sunt autorizați.

3. Investigatorul are obligația să se infiltreze, prin utilizarea mijloacelor specifice, în mediul infracțional cercetat în cauza respectivă, pentru obținerea de informații sau probe în legătură cu faptele săvârșite de prezumtivi autori, precum și pentru obținerea de date care să permită identificarea persoanelor implicate în comiterea faptelor de trafic de persoane.

4. În vederea obținerii de probe sau informații în legătură cu faptele ce fac obiectul cauzei, precum și pentru obținerea de date care să permită identificarea persoanelor implicate în comiterea faptei care face obiectul dosarului de trafic de persoane, acesta trebuie să ia legătura, prin utilizarea mijloacelor specifice, cu persoanele cercetate pentru faptele de trafic și/sau alte persoane care acționează ca intermediari ai acestora. Investigatorul sub acoperire are obligația de a proteja victimele identificate, asigurând confidențialitatea acestora și luând măsuri pentru a preveni expunerea sau retraumatizarea lor. În relația cu victimele, investigatorul trebuie să mențină o atitudine empatică, să raporteze imediat autorităților orice risc la adresa siguranței acestora și să colaboreze cu alte instituții competente pentru a asigura măsuri de protecție adecvate, cum ar fi adăpostul, consilierea sau protecția fizică, dacă este necesar.

În desfășurarea activităților menționate anterior, investigatorul sub acoperire este autorizat să participe la întâlniri cu prezumtivi autori și cu legăturile infracționale ale acestora, să obțină și să ridice de la aceștia bunuri sau înscrisuri cu relevanță probatorie în cauză și să le predea. De asemenea, acesta poate, în cadrul operațiunilor sub acoperire, să promită, să ofere sau după caz, să dea bani sau să ofere alte foloase prezumtivilor autori și legăturilor infracționale ale acestora, în mod direct, indirect, explicit sau implicit, sau oricărui altor persoane care acționează ca intermediari ai acestora, cu respectarea dispozițiilor art. 101 alin. 3 C.p.pen.¹⁴².

În vederea desfășurării activităților autorizate, investigatorul sub acoperire este autorizat să folosească, cu sprijinul tehnic al structurilor specializate, dispozitive tehnice în vederea obținerii de fotografii sau înregistrări audio/ audio-video, în legătură cu desfășurarea activităților infracționale cercetate în vederea combaterii cauzelor de trafic de persoane, conform art. 148 alin. 3 C.p.pen.¹⁴³. În temeiul art. 148 alin. 5 C.p.pen. datele și informațiile obținute de investigatorul sub acoperire vor fi consemnate în procese verbale, ce vor fi puse, de îndată și în totalitate, la dispoziția Parchetului¹⁴⁴. Ordonanța emisă este valabilă numai pentru activitățile desfășurate pe teritoriul României.

Investigațiile sub acoperire reprezintă o metodă a activităților operative în arsenalul autorităților de aplicare a legii în lupta împotriva sclaviei moderne și traficului de ființe umane, permițând penetrarea eficientă a rețelelor criminale și strângerea de probe necesare pentru tragerea la răspundere și sancționarea acestora.

¹⁴¹ Art 148 alin. 4 Codul de procedură penală - Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor

¹⁴² Art. 101 alin. 3 Codul de Procedură Penală - Principiul loialității administrării probelor

¹⁴³ Art 148 alin. 3 Codul de procedură penală - Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor

¹⁴⁴ „Investigatorul sub acoperire culege date și informații în baza ordonanței emise potrivit alin. (1)-(3), pe care le pune, în totalitate, la dispoziția procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, întocmind un proces-verbal.”

7.1.2. Gestionarea informațiilor sensibile în cadrul operațiunilor sub acoperire

Gestionarea informațiilor sensibile în cadrul operațiunilor sub acoperire, mai ales atunci când sunt folosiți investigatori sub acoperire, este esențială pentru succesul acestor misiuni și pentru protecția celor implicați. În contextul combaterii sclaviei moderne și traficului de ființe umane, importanța acestui aspect este amplificată de natura extrem de periculoasă a infracțiunilor investigate și de riscurile la care sunt expuse atât victimele cât și investigatorii.

Informațiile sensibile în contextul operațiunilor sub acoperire fac referire la identitatea investigatorilor sub acoperire, sursele și metodele utilizate pentru colectarea informațiilor, detaliile despre operațiunile planificate sau în desfășurare, precum și informații despre victimele traficului de ființe umane și alte persoane vulnerabile implicate¹⁴⁵.

Gestionarea corectă a informațiilor sensibile este crucială în misiunile în care sunt folosiți investigatorii sub acoperire pentru protejarea vieții și integrității investigatorilor și a victimelor, asigurarea succesului operațiunilor și evitarea compromiterii acestora, menținerea confidențialității surselor de informații, și nu în ultimul rând, pentru prevenirea scurgerilor de informații care ar putea duce la informarea infractorilor sau la distrugerea probelor.

În vederea gestionării acestor informații în condiții de maximă siguranță sunt luate măsuri speciale precum, nivelul de acces la informații (doar personalul implicat trebuie să aibă acces la informațiile sensibile), sistemele de criptare pentru comunicările interne și stocarea datelor și instruirea continuă a personalului cu privire la manipularea informațiilor sensibile și la identificarea riscurilor de securitate.

Toți membrii echipelor implicate în operațiuni sub acoperire beneficiază de training specializat care să acopere metodele de protecție a identității și a informațiilor sensibile, procedurile de raportare și reacție în cazul detectării unei breșe de securitate și tehnici de colectare și transmitere a informațiilor fără a compromite securitatea operațiunii.

În cazurile în care se colaborează cu alte instituții de aplicare, schimbul de date și informații este gestionat cu atenție pentru a se asigura schimbul controlat și sigur de informații, iar coordonarea operațiunilor se face în așa fel încât să se evite suprapuneri și conflicte care ar putea compromite securitatea informațiilor.

La încheierea unei operațiuni, protecția informațiilor rămâne, de asemenea, esențială în vederea menținerii confidențialității identității investigatorilor chiar și după încheierea misiunii, precum și pentru a asigura că informațiile sensibile nu sunt dezvăluite în cadrul proceselor judiciare sau prin alte canale publice.

În concluzie, gestionarea informațiilor sensibile în cadrul operațiunilor în care sunt folosiți investigatorii sub acoperire implică o abordare comprehensivă și riguroasă, în care sunt integrate protocoale de securitate, tehnologii avansate, training continuu și colaborare interinstituțională. În contextul combaterii sclaviei moderne și a traficului de ființe umane, aceste măsuri sunt esențiale pentru protejarea vieților implicate și pentru succesul operațiunilor de aplicare a legii.

7.1.3. Studiu de caz 2022¹⁴⁶

Mai multe persoane au fost cercetate pentru comiterea infracțiunilor de *constituire a unui grup infracțional organizat sub forma aderării și sprijinirii activității infracționale a unui astfel de grup și trafic de persoane*.

Urmărirea penală efectuată în prezenta cauză a vizat documentarea, probarea activității infracționale și anihilarea unei grupări de criminalitate organizată ce acționa transfrontalier pentru obținerea de foloase materiale - sume de bani ca urmare a realizării activității infracționale ce se încadrează în tiparul de incriminare a infracțiunii de trafic de persoane (materializată în baza unei sesizări din oficiu cu privire la faptul că mai multe celule infracționale, interconectate, formate din cetățeni de naționalitate română și turcă, au constituit un grup infracțional organizat

¹⁴⁵ Informații obținute pe baza unor discuții purtate cu un lucrător de poliție judiciară din cadrul unei structuri specializate în investigatori sub acoperire

¹⁴⁶ Date și informații obținute de la structuri specializate în combaterea traficului de persoane, ca urmare a finalizării unui dosar penal în care au fost folosiți investigatori sub acoperire, investigatori cu identitate reală și un colaborator autorizat.

transfrontalier care are ca preocupări săvârșirea de infracțiuni din sfera traficului de persoane, în Turcia, Bulgaria, Serbia, România, Ungaria, Austria și Germania).

La nivelul eșalonului superior, celulele infracționale erau formate din cetățeni de naționalitate turcă/cetățeni români de etnie turcă și doar la nivel execuțional erau recrutate punctual persoane de alte naționalități cărora le erau dispuse sarcini precise (recrutarea, transferul și transportul victimelor, adăpostirea sau primirea în vederea exploatarea acestora).

Coordonarea activităților infracționale era realizată la nivel strategic, din exteriorul României, cu preponderență din Turcia și Germania, prin intermediul unor facilitatori regionali, aceștia fiind de altfel responsabili cu circuitul financiar necesar plăților pentru persoanele implicate în activitatea infracțională.

Organizarea în cadrul celulelor le permitea membrilor grupării funcționalitate optimă în raport cu zonele geografice în care acționa fiecare dintre acestea și în raport de componenta infracțională de care se ocupa (recrutare, transport, adăpostire), având ramificații în Turcia, Bulgaria, Serbia, Austria și Germania, prin mai multe persoane.

Gruparea infracțională acționa pe raza Județului Constanța, a Municipiului București, cu ramificații în județele Arad și Timișoara, activând pe zona de frontieră a României cu Bulgaria și Serbia, dar și în zona de vest a României, prin preluarea victimelor traficate din zonele de frontieră, transferul acestora și găzduirea temporară în locații situate în zona județelor Arad și Timiș. Transferul avea loc prin mijloace de transport de mare tonaj/ autocare și trecerea frauduloasă prin puncte de trecere ale frontierei de stat cu Ungaria, către state din vestul Europei, cu preponderență Germania. Potrivit modului de operare identificat, membrii grupării infracționale utilizau spații de găzduire temporară a victimelor, menționate de liderii grupării ca fiind sigure.

Avându-se în vedere aceste aspecte, s-a constatat că în cauză există indicii privind comiterea infracțiunilor de constituire a unui grup infracțional organizat și trafic de persoane astfel că s-a dispus începerea urmăririi penale în cauză, *in rem* sub aspectul comiterii infracțiunilor menționate mai sus.

În raport de specificul cauzei, gravitatea infracțiunilor comise de membrii grupului și modalitate de acțiune a acestora în desfășurarea activității infracționale, s-a impus autorizarea unor măsuri de supraveghere tehnică și de cercetare speciale în cauză.

Astfel, a fost solicitată judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului București autorizarea mai multor astfel de măsuri dintre cele prevăzute de *art. 138 alin. 1 lit. a, c, d și e C.proc.pen.* De asemenea, în cauză, conform disp. *art. 138 alin. 1 lit. g și h, alin. 10, 11 C.p.p.* prin raportare la *art. 148-150 C.p.p.* au fost folosiți *investigatori sub acoperire, investigatori cu identitate reală și un colaborator autorizat* și a fost autorizată realizarea unor activități specifice și participarea investigatorilor și colaboratorului la realizarea acestor activități conform ordonațelor emise.

În fapt, din coroborarea materialului probator administrat în cauză cu privire la grupul infracțional organizat, constituirea și structura acestuia, modul de acțiune pus în aplicare pentru realizarea scopului infracțional, persoanele implicate în activitatea infracțională în calitate de membri de bază, aderatori și sprijinitori ai acestei activități și disimularea provenienței ilicite a sumelor de bani obținute s-au reținut *considerații privind grupul infracțional organizat*. Tipurile de grupări infracționale organizate care acționează la nivel transfrontalier sunt deosebit de diverse, din perspectiva modului de organizare, a domeniului infracțional în care activează, a componenței și regulilor după care se ghidează.

7.1.4. Clasificarea grupărilor infracționale:

Potrivit analizelor în domeniu, realizate de instituții cu un rol direct în combaterea fenomenului de criminalitate organizată (Interpol, Europol, UNODC) se evidențiază clasificarea grupărilor infracționale în două mari categorii:

- **Grupările de tip ierarhic, așa-zis ‘tradiționale’** (Mafia italiană: Cosa Nostra, N'draghetta, Camora Yakuza japoneză etc.)

Caracteristicile acestor tipuri de grupări infracționale sunt anumite tipare de organizare: ierarhizare strict ierarhică, un lider indiscutabil, distribuirea rolurilor pe paliere de execuție, componență majoritar omogenă (membri din același areal geografic, legături de familie etc.).

- **Grupările de tip network-colaborativ, așa-numitele „loose networks”**

Caracteristicile acestor tipuri de grupări infracționale sunt mult mai laxe decât în cazul primelor: *ierarhizare pe orizontală*, lipsa unui lider absolut, distribuirea rolurilor în funcție de necesitățile grupării și întrepătrunderi de atribuții între membrii grupării, componență majoritar eterogenă (lipsa unor legături de familie sau de clan, atragerea unor noi membri, chiar și pe perioade scurte, determinate de un anumit demers infracțional etc).

Deși inițial în cadrul activității infracționale, suspectul A. A., s-a erijat în mod incontestabil și neechivoc, în calitatea de lider și coordonator al grupului infracțional organizat, el realizând activitatea de coordonare prin intermediul aplicației Whatsapp și al videoapelurilor telefonice purtate cu preponderență prin intermediul aceleiași aplicații, totodată el fiind și cel care confirma ajungerea victimelor în țara de destinație finală (de regulă Germania) prin postarea pe Tik Tok a unor videoclipuri în care sunt filmate victimele respective, totuși, pe parcursul urmăririi penale au rezultat probe privitoare la situații când inculpatul N. A. S. sau suspectii E. K. și D. M. au decis cu privire fie la efectuarea unor transporturi de persoane traficate, fie cu privire la evacuarea efectivă a acestora din locațiile de găzduire temporară pentru neplata prețului fără o prealabilă consultare cu A. A. sau o directivă în acest sens din partea lui.

Specific grupărilor de tip orizontal este colaborarea între membrii grupării pe un anumit palier infracțional, o perioadă îndelungată de timp, care să evidențieze faptul că nu suntem în prezența unei simple asocieri întâmplătoare pentru un anumit eveniment, ci a unei grupări infracționale coordonate, cum este cazul celei de față.

Ca și *modus operandi* s-a evidențiat următorul tipar:

După caz, suspectii A. A., K. M., D. M., E. K. sau alte legături infracționale ale acestora, după ce în prealabil victimele erau racolate și trecute fraudulos frontiera de sud cu Bulgaria sau Serbia, prin intermediul aplicației Whatsapp și al videoapelurilor furnizau către membrii sprijinitori ai grupului sau altor legături infracționale coordonatele la nivel de geolocație ale unor puncte situate în apropierea frontierei cu Serbia sau Bulgaria (după caz) de unde să fie preluate și transportate victimele.

După preluarea victimelor, suspectii sus menționați coordonau transportul către locațiile de tip *safe house* administrate de inculpații N. A. S. și L. C. T. pentru ca aceștia să adăpostească (cazeze) temporar victimele pentru diferite perioade de timp, până la transefrul lor către locații unde să fie îmbarcate în autovehicule de tip TIR/autocar pentru a trece în mod fraudulos frontiera cu Ungaria.

Inculpații N. A. S., L. C. T. și S. A. M. au închiriat/pus la dispoziție și administrat imobile pe raza Municipiului Timișoara și localității Dumbrăvița pentru adăpostirea temporară a victimelor, asigurându-le acestora necesarul de alimente pe perioada cazării.

Inculpatul R. N., sub coordonarea suspectului D. M. era persoana însărcinată cu supravegherea îmbarcării victimelor în vehiculele în care acestea erau ascunse pentru a trece fraudulos frontiera cu Ungaria și cu efectuarea unor plăți în *cash* de valoare moderată (de ordinul a câtorva sute de euro) către șoferii care aduceau victimele la locația de îmbarcare precum și cu plata sumelor de bani către șoferii vehiculelor în care erau ascunse victimele.

Inculpatul B. M. N. a avut rol de facilitare a închirierii unei case de locuit pe raza localității Moșnița Veche, jud. Timiș și de punere a acesteia la dispoziție pentru adăpostirea temporară a victimelor.

În privința banilor reprezentând plata prețului pentru serviciile de preluare, transport, adăpostire și transfer în vederea trecerii frauduloase a frontierei de stat a României către Ungaria pentru victimele adăpostite ca și modalități folosite de membrii grupului infracțional au rezultat mai multe căi folosite de aceștia.

7.1.5. Mijloacele de probă aduse de către investigatorii sub acoperire

Starea de fapt expusă mai sus a rezultat din coroborarea mai multor mijloace de probă, printre care și cele ale investigatorilor sub acoperire:

- Ordonanță de autorizare folosire investigator sub acoperire și autorizare folosire colaborator cu altă identitate;
- Proces-verbal de aducere la cunoștința investigatorului sub acoperire dispozițiile ordonanței de autorizare

folosire investigator sub acoperire și autorizare folosire colaborator cu altă identitate;

- Proces-verbal de aducere la cunoștința colaboratorului cu altă identitate dispozițiile ordonanței de autorizare folosire investigator sub acoperire și autorizare folosire colaborator cu altă identitate;
- Ordonanță de punere la dispoziție și folosire de către investigatorul sub acoperire și de colaboratorul cu altă identitate a unui autoturism;
- Ordonanță de autorizare folosire a doi investigatori sub acoperire;
- Proces-verbal de aducere la cunoștința investigatorului sub acoperire dispozițiile ordonanței de autorizare folosire a doi investigatori sub acoperire;
- Ordonanță de prelungire pentru o perioadă de 60 de zile a autorizării folosirii investigatorului sub acoperire cu numele de cod S. I.;
- Ordonanță de autorizare a folosirii în cauză a unui investigator cu identitate reală;
- Ordonanță de încetare autorizare a folosirii în cauză a unor investigatori;
- Ordonanță de punere la dispoziție și folosire de către investigatorul sub acoperire și de colaboratorul autorizat a unui autoturism;
- Ordonanță de punere la dispoziție și folosire de către investigatorii sub acoperire și de colaboratorul autorizat a unor autoturisme;
- Ordonanță de autorizare a folosirii a 2 investigatori sub acoperire, 1 investigator cu identitate reală și 1 colaborator cu altă identitate și de autorizarea desfășurării și participării la activități specifice;
- P-v redare înregistrare ambientală discuție între L. C. T., colaboratorul B. I. și investigatorul sub acoperire I. S. zis „Sever”
- P-v redare înregistrare ambientală discuție între colaboratorul B. I., N. A. S. și investigatorul sub acoperire I. S. zis „Sever”
- P-v redare înregistrare ambientală discuție între colaboratorul B. I. și N. A. S.
- P-v redare înregistrare ambientală discuție între colaboratorul B. I. și investigatorul sub acoperire A. P. zis „Raul” purtată între L. C. T. și colaboratorul B. I.

Pe baza materialului probatoriu s-a dispus trimiterea în judecată a inculpaților.

7.2. Activități didactice

Activitatea 1: Întrebări de recapitulare și reflecție

Întrebările pot fi adresate întregii grupe de seminar sau curs, sau studenții pot fi rugați să discute în perechi timp de câteva minute. Câteva răspunsuri se colectează și se discută împreună.

1. Cum se diferențiază o grupare infracțională de tip orizontal de o simplă asociere întâmplătoare, în funcție de colaborarea dintre membrii săi și durata acesteia?
2. Cum pot operațiunile/investigațiile sub acoperire contribui la combaterea eficientă a sclaviei moderne și traficului de ființe umane?
3. Ce aspecte trebuie luate în considerare în planificarea și aprobarea operațiunilor sub acoperire în contextul combaterii acestor forme de criminalitate?
4. Care sunt principalele elemente ale pregătirii specializate a personalului pentru desfășurarea cu succes a operațiunilor sub acoperire?
5. De ce este importantă protecția identității investigatorilor sub acoperire și cum poate fi asigurată în cadrul operațiunilor?
6. Cum influențează utilizarea aplicațiilor de mesagerie, precum WhatsApp și videoapelurile, activitățile infracționale transfrontaliere și ce măsuri de securitate sau verificare pot implementa autoritățile de la frontieră pentru a preveni racolarea și transportul ilegal al victimelor?

Activitatea 2: Scenariu de lucru de tip role play pe baza studiului de caz prezentat

Pașii activității & Task-uri	Răspunsuri
Citirea și analiza cazului Studenții vor citi cazul și vor nota elementele-cheie referitoare la activitatea grupării infracționale descrise în raport, incluzând structura grupării, modul de operare, țările implicate și modul de coordonare.	Structura grupării: _____ _____ _____ _____ Modul de operare: _____ _____ _____ _____ Țările implicate: _____ _____ _____ _____ Modul de coordonare: _____ _____ _____ _____ _____

Pașii activității & Task-uri	Răspunsuri
Discuție în grupuri 1. Care sunt caracteristicile grupării infracționale descrise în caz? Ce tip de structură și formă de organizare utilizează gruparea? 2. Ce mijloace de transport și rute transfrontaliere sunt folosite pentru traficul de persoane? 3. Care sunt provocările operaționale pentru autoritățile implicate în urmărirea acestor grupuri? 4. Cum au fost folosite măsurile de supraveghere tehnică și alte tehnici de investigație (de exemplu, folosirea investigatorilor sub acoperire) pentru a documenta activitatea infracțională?	1: _____ _____ _____ _____ 2: _____ _____ _____ _____ 3: _____ _____ _____ _____ 4: _____ _____ _____ _____
Exercițiu de simulare Fiecare echipă va simula o situație în care ar fi parte a unei echipe de investigatori care trebuie să coordoneze o operațiune pentru anihilarea unei astfel de grupări. În cadrul simulării, echipele vor: - propune măsuri concrete pentru prevenirea traficului de persoane pe rutele identificate. - elaborează un plan de supraveghere tehnică și de utilizare a investigatorilor sub acoperire pentru a monitoriza și prinde în flagrant membrii grupului infracțional. - identifică provocările juridice și operaționale legate de folosirea acestor tehnici în cadrul unei anchete transfrontaliere.	Măsuri concrete pentru prevenirea traficului de persoane pe rutele identificate: _____ _____ _____ _____ _____ Plan de supraveghere tehnică și de utilizare a investigatorilor sub acoperire: _____ _____ _____ _____ _____ Provocările juridice și operaționale legate de folosirea acestor tehnici în cadrul unei anchete transfrontaliere: _____ _____ _____ _____ _____
Prezentarea concluziilor Fiecare echipă va prezenta pe scurt concluziile la care a ajuns, explicând: i) cum ar aborda investigarea și destructurarea unei astfel de grupări; ii) măsurile de protecție pentru victime și de prevenire a traficului de persoane.	

Activitatea 3: Mijloacele de probă aduse de investigatorii sub acoperire

i) Analiza înregistrărilor ambientale

- Activitate: Studenții vor primi câteva fragmente din procese-verbale de redare a înregistrărilor ambientale și vor fi invitați să analizeze relevanța acestora pentru documentarea infracțiunilor. Vor trebui să identifice elementele cheie ale discuțiilor și să le interpreteze în contextul anchetei penale.
- Obiectiv: Dezvoltarea abilității de a analiza și interpreta dovezile obținute prin înregistrări ambientale.

ii) Completarea unui scenariu de investigație

- Activitate: Profesorul va prezenta câteva exemple de ordonanțe prezentate la mijloacele de proba, iar studenții vor avea sarcina de a completa scenariul investigației din cazul de mai sus, adăugând măsuri suplimentare necesare în desfășurarea anchetei. De exemplu, vor propune dacă ar fi nevoie de prelungirea autorizării sau de implicarea altor investigatori sub acoperire.
- Obiectiv: Dezvoltarea gândirii strategice în cadrul unei anchete și înțelegerea utilizării mijloacelor de probă în timp real.

iii) Dezbateri: Eficacitatea folosirii investigatorilor sub acoperire

- Activitate: Studenții sunt împărțiți în două echipe: una care susține eficiența investigatorilor sub acoperire în anchete complexe și cealaltă care discută potențialele riscuri și provocări (de exemplu, riscuri de securitate, etică, confidențialitate pentru siguranța investigatorului și soluționarea cazului). Fiecare echipă își va prezenta argumentele, iar la final, se va discuta în plen concluziile.

7.3. Resurse

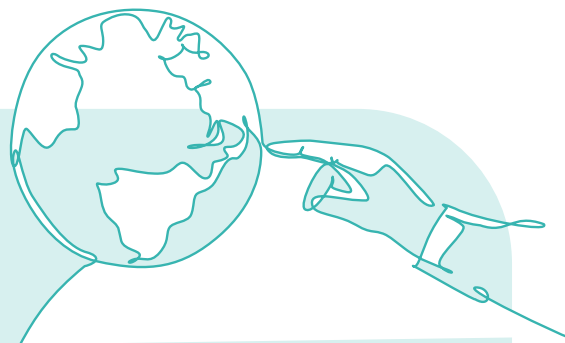
1. OSCE (2017) From reception to recognition: Identifying and protecting human trafficking victims in mixed migration flows” <https://www.osce.org/files/f/documents/b/e/367061.pdf>
2. Her Majesty’s Inspectorate of Constabulary and Fire and Rescue Services (2017) Stolen Freedom: the policing response to modern slavery and human trafficking, <https://assets-hmicfrs.justiceinspectorates.gov.uk/uploads/stolen-freedom-the-policing-response-to-modern-slavery-and-human-trafficking.pdf>
3. Islam, F. (2023). Human Trafficking Law Enforcement Over the Victims and Offenders: The Perspective of Anti-Trafficking Stakeholders. *Victims & Offenders*, 1–29. <https://doi.org/10.1080/15564886.2023.2227964>
4. Plant, R. (2014) Modern slavery: The concepts and their practical implications, ILO, <https://www.ilo.org/media/443241/download>
5. UNODC (2018) Undercover operations, <https://www.unodc.org/e4j/zh/organized-crime/module-8/key-issues/special-investigative-techniques/undercover-operations.html>
6. Principles of the Law, Policing (n.d.) General principles for undercover officers, <https://www.policingprinciples.org/chapter-12/12-07-general-principles-for-undercover-officers/>
7. U.S. Department of Justice Office of the Inspector General (2005) Chapter Four: The Attorney General's Guidelines on FBI Undercover Operations, <https://oig.justice.gov/sites/default/files/archive/special/0509/chapter4.htm>

Activități de prevenire și combatere a sclaviei moderne și a traficului de persoane la trecerea frontierei de stat

Instructor de poliție principal I dr. Aurelian-Gabriel Bădiță

Obiective de învățare:

- (1) Clasificarea modalităților de trecere a frontierei de stat de către persoane.
- (2) Analizarea diferențelor teoretice și practice ale traficului de persoane și traficului de migranți.
- (3) Identificarea noțiunilor conceptuale de prevenire și combatere la nivel transfrontalier a sclaviei moderne și a traficului de persoane.

8.1. Context

Sclavia modernă și traficul de persoane sunt concepte care îmbracă mai multe forme de manifestare și, totodată, în subsidiar poate da naștere mai multor comentarii, de natură politică, economică, administrativ-teritorială, culturală ș.a.

Cauzele care determină apariția acestui flagel, în situația persoanelor traficate, sunt reprezentate în principal de lipsa de educație, situația economică precară, de autosugestia eronată de validare, etc., iar în cazul traficanților de dorința de îmbogățire rapidă și fără depunerea de eforturi majore, manifestarea injustă a autorității asupra altor persoane, etc.

8.1.1. Trecerea frontierei de stat de către persoane

Frontiera de stat a României reprezintă hotarul de delimitare teritorială de statele cu care se învecinează și poate fi traversată numai prin locuri special amenajate, stabilite prin *Hotărâre de Guvern*¹⁴⁷, denumite Puncte de Trecere a Frontierei.

Punctele de Trecere a Frontierei de stat sunt:

- Terestre (rutiere, feroviare);
- Portuare (maritime, fluviale);
- Aeroportuare.

¹⁴⁷ Hotărârea nr. 445 din 9 mai 2002 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (cu modificările și completările ulterioare)

Regimul juridic al liberei circulații a persoanelor la intrarea în/ieșirea din România se realizează diferit, în funcție de statutul și/sau cetățenia acestora, precum și pentru apatrizi (persoane fără cetățenie).

Conform legii¹⁴⁸ atribuțiile pentru supravegherea și controlul frontierei de stat îi revin Poliției de Frontieră Române, structură subordonată Ministerului Afacerilor Interne.

Cine sunt victimele traficului de persoane?

Victimele traficului de persoane pot fi oricine, indiferent de vârstă, sex, rasă, naționalitate sau statut socio-economic. Cu toate acestea, anumite grupuri sunt mai vulnerabile la trafic, cum ar fi:

- **Femeile și fetele:** acestea sunt disproporționat reprezentate printre victimele traficului de persoane, în special în scopul exploatarei sexuale;
- **Copiii:** ei sunt deosebit de vulnerabili la trafic din cauza vârstei și a lipsei de experiență;
- **Persoanele sărace:** aici includem persoanele care trăiesc în sărăcie și pot fi predispuse la trafic din cauza lipsei de oportunități și a disperării sau dorinței de a ieși din această stare;
- **Minoritățile:** persoanele care aparțin minorităților etnice, rasiale sau religioase pot fi mai vulnerabile la trafic din cauza discriminării și a marginalizării;
- **Migranții:** migranții, în special cei care se află în situație ilegală, pot fi vulnerabili la trafic din cauza lipsei de documente și a cunoștințelor precare a limbii și a legilor țării de destinație.

Traficul de persoane are consecințe grave asupra victimelor. Acestea pot suferi violență fizică și sexuală, tortură, tratament umilitor și degradant, sclavie și condiții de muncă necorespunzătoare.

De asemenea, pot suferi traume psihologice severe, cum ar fi stresul post-traumatic, anxietatea și depresia. În unele cazuri, victimele traficului de persoane pot muri din cauza neglijenței medicale, a violenței sau a suicidului.

Victimele traficului de persoane se află deci într-o situație vulnerabilă și pot fi supuse coerciției sau amenințărilor.

Trecerea frontierei și apoi călătoria pot fi periculoase și implică adesea riscul de a fi exploatare, abuzate sau chiar ucise.

Odată ce au trecut frontiera, victimele pot fi ținute captive și supuse sclaviei moderne sau altor forme de exploatare.

Modalități de trecere a frontierei:

- **Legal**, prin prezentarea la controlul de frontieră a documentelor de călătorie valabile și autentice, și cu *îndeplinirea condițiilor legale*¹⁴⁹ de a ieși din țară;
- **Illegal**, fie prin traversarea frontierei prin alte locuri decât cele stabilite de actele normative, fie prin prezentarea la control în Punctele de Trecere a Frontierei a documentelor de călătorie fraudate sau cu substituiri de persoană (fals privind identitatea) ori *clandestin* (ascunderea într-un mijloc de transport).

¹⁴⁸ OUG nr. 104 din 27 iunie 2001 privind organizarea și funcționarea Poliției de Frontieră Române (cu modificările și completările ulterioare)

¹⁴⁹ Pentru **cetățenii străini**, condițiile sunt prevăzute la *Cap. II Dispoziții generale privind intrarea, șederea și ieșirea străinilor* din O.U.G. nr. 194 din 12 decembrie 2002 privind regimul străinilor în România (cu modificările și completările ulterioare) – informații suplimentare se regăsesc pe site-ul oficial al Inspectoratului general al Poliției de Frontieră Române;

Pentru **cetățenii statelor membre ale UE, SEE și a cetățenilor Confederației Elvețiene** condițiile sunt prevăzute la *Cap. II Intrarea, rezidența și ieșirea pe/de pe teritoriul României a cetățenilor Uniunii Europene, precum și a membrilor familiilor lor* din O.U.G. nr. 102 din 14 iulie 2005 privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European și a cetățenilor Confederației Elvețiene (cu modificările și completările ulterioare)

Pentru **cetățenii români**, condițiile de a călători în străinătate sunt prevăzute la *Cap. III Exercițarea dreptului la liberă circulație în străinătate* din Legea nr. 248 din 20 iulie 2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate (cu modificările și completările ulterioare)

Ce se poate face pentru a ajuta victimele traficului de persoane?

- **Identificarea victimelor:** Identificarea victimelor traficului de persoane poate fi dificilă, deoarece acestea se pot teme să se dezvăluie sau pot fi forțate să mintă. Este important ca victimele traficului de persoane să fie identificate și salvate din situația lor de exploatare. Acest lucru se poate face prin campanii de sensibilizare, prin instruirea profesioniștilor care intră în contact cu potențialele victime și prin oferirea de linii telefonice de urgență și alte servicii de sprijin.
- **Oferirea de asistență victimelor:** Oferirea de asistență și protecție victimelor poate fi costisitoare și necesită resurse specializate. Victimele traficului de persoane au nevoie de asistență medicală, psihologică și socială pentru a se recupera de la traumele pe care le-au suferit. De asemenea, au nevoie de sprijin pentru a-și reface viața și a deveni independente.
- **Urmărirea penală a traficantilor:** Urmărirea traficantilor și tragerea lor la răspundere poate fi dificilă din cauza caracterului transfrontalier al infracțiunii. Traficanții trebuie trași la răspundere pentru săvârșirea acestor fapte. Acest lucru se poate face prin legislație armonizată și prin cooperarea internațională.
- **Prevenirea traficului de persoane:** Prevenirea traficului de persoane este esențială pentru a proteja oamenii de a fi exploatați. Acest lucru se poate face prin abordarea cauzelor fundamentale ale traficului de persoane, cum ar fi sărăcia, inegalitatea și discriminarea. De asemenea, se poate face prin campanii de sensibilizare care să educe oamenii despre riscurile traficului de persoane și despre cum să se protejeze.

Printre atribuțiile principale ale Poliției de Frontieră Române se enumără și rolul de a „(...) preveni și combate migrația ilegală și criminalitatea transfrontalieră în zona de competență (...)”¹⁵⁰, dar și misiunea de a „apăra viața, integritatea corporală și libertatea persoanelor, proprietatea publică și privată, celelalte drepturi și interese legitime ale cetățenilor și comunității”¹⁵¹.

Un ultim moment de tranziție, din călător în victimă a MSHT, poate fi reprezentat de etapa imediat următoare a controlului de frontieră. Astfel, după efectuarea formalităților de ieșire din țară și părăsirea teritoriului României victima nu se mai află sub jurisdicția și protecția statului român. Acest lucru oferă traficantului posibilitatea de a confisca documentele de călătorie și bunurile valorice ale victimei cu ușurință, făcând-o astfel dependentă de acesta.

Importanța colaborării Poliției de Frontieră cu celelalte structuri competente în prevenirea și combaterea MSHT, precum și cu celelalte organisme implicate în domeniul de referință, este stringent. Această colaborare poate ajuta polițistul de frontieră pentru a cunoaște detaliile și, totodată, să aplice criteriile de identificare a victimei MSHT. De asemenea, polițistul de frontieră trebuie să recurgă la informarea cu celeritate a structurilor abilitate în oferirea de suport psihologic, medical, legislativ, includerea într-un program de protecție a martorilor.

8.1.2. Aspecte teoretice și practice de diferențiere între traficul de persoane (TP) și traficul de migranți (TM)

TP este prevăzut în Codul penal și definit ca fiind „recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatarea acesteia, săvârșită:

- a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;
- b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;
- c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane (...)”¹⁵².

¹⁵⁰ Art. 21, lit. a) (text adaptat) din O.U.G. nr. 104 din 27 iunie 2001 privind organizarea și funcționarea Poliției de Frontieră Române (cu modificările și completările ulterioare)

¹⁵¹ Ibidem – lit. b)

¹⁵² Art. 210, alin. (1) din Legea nr. 86 din 17 iulie 2009 privind Codul penal (cu modificările și completările ulterioare)

Exploatarea poate lua multe forme, inclusiv munca forțată, sclavia sexuală, cerșetoria forțată și traficul de organe.

TM este prevăzut de Codul penal și reprezintă „racolarea, îndrumarea, călăuzirea, transportarea, transferarea sau adăpostirea unei persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României”¹⁵³.

TP și TM sunt două forme grave de activități ilicite transnaționale care generează un profit imens traficantilor. Aceste două tipuri de activități ilegale pot fi confundate, în sensul că, au multe trăsături comune.

Asemănări ale TP și TM:

- ambele infracțiuni implică traficul de persoane și grupuri infracționale;
- ambele infracțiuni generează sume importante de bani pentru traficantii;
- ambele infracțiuni implică transportarea, transferarea sau adăpostirea persoanelor;
- existența consimțământului persoanelor, pentru TM este absolută, iar pentru TP este relativă (ex. în situația prostituției, victima poate consimți practicarea acesteia, aceeași situație întâlnindu-se și în cazul cerșetoriei);

Diferențe dintre TP și TM:

- TP implică exploatarea persoanelor, iar TM facilitează trecerea ilegală a frontierei de stat;
- TM are un caracter transnațional, spre deosebire de TP care nu implică un teritoriu anume (deși mai puțin frecvent poate fi săvârșită și pe teritoriul României);
- TM implică facilitarea intrării migranților pe teritoriul unui stat prin mijloace ilegale, în schimb, victimele TP pot intra pe teritoriul unui stat, atât legal, cât și ilegal;
- consimțământul victimei TP este relativ, în sensul în care, chiar dacă victima este acord cu privire la prostituție, de exemplu, nu poate exista un acord privind exploatarea;
- traversarea ilegală a frontierei de stat poate reprezenta activitatea subsidiară pentru TP, iar pentru TM principală;
- victimele TP nu sunt libere să pună capăt relației cu traficanții fără consecințe grave;
- activitatea infracțională continuă în cazul TP, iar la TM se încheie în momentul sosirii la destinație.

TP nu reprezintă doar o infracțiune, ci și o încălcare gravă a drepturilor omului. La fel și în cazul TM nu subzistă doar o infracțiune, ci și o încălcare gravă a suveranității statului de tranzit și/sau destinație.

Fiind o infracțiune care aduce atingere dreptului omului, infracțiunea de TP a fost considerată de legiuitorul român mai gravă decât TM. Astfel, pedeapsa prevăzută de legea penală pentru TP este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi, iar pentru infracțiunea de TM, în formă simplă, este închisoarea de la 2 la 7 ani.

Atenție! Migranțul participant în TM poate ajunge victimă a TP!

8.1.3. Noțiuni conceptuale de prevenire la nivel transfrontalier a sclaviei moderne și a traficului de persoane

Principala autoritate națională investită cu atribuții în prevenirea MSHT este ANITP (Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane)¹⁵⁴, care „dezvoltă campanii de prevenire a traficului de persoane și programe de facilitare a asistenței victimelor traficului de persoane și colaborează cu instituțiile publice, private și organizațiile neguvernamentale pentru implementarea unor campanii și programe comune”¹⁵⁵.

¹⁵³ Ibidem - art. 263, alin. (1)

¹⁵⁴ Structură din cadrul Ministerului Afacerilor Interne

¹⁵⁵ Art. 3, alin. (1), lit. k) din Hotărârea de Guvern nr. 460 din 11 mai 2011 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane

La nivel transfrontalier, Poliția de Frontieră reprezintă un actor important în prevenirea MSHT, întrucât intră în contact direct cu potențiala victimă a TP în momentul trecerii frontierei de stat.

ANITP și IGPF desfășoară în baza unor protocoale de colaborare activități tematice de conștientizare a populației din zona de frontieră privind metodele și mijloacele de identificare ale MSHT.

La nivelul Uniunii Europene, polițiștii de frontieră ai fiecărui stat membru, parcurg „Curriculum de pregătire”, care „include formarea specializată privind modul de detectare și gestionare a situațiilor în care sunt implicate persoane vulnerabile, cum ar fi minorii neînsoțiți și victimele traficului de persoane”¹⁵⁶.

Totodată, la nivel național, Ministerul Afacerilor Interne se preocupă, ca la fiecare Punct de Trecere a Frontierei de stat, să existe „personal special instruit pentru identificarea și preluarea victimelor, în vederea îndrumării acestora către instituțiile specializate”¹⁵⁷. Astfel că, polițiștii de frontieră sunt instruiți în permanență să detecteze orice indiciu sau semnalment care să identifice potențialele victime ale MSHT.

Monitorizarea pasagerilor de către polițiștii de frontieră, încă de la depărtare, înainte de a se apropia de toneta unde se realizează controlul documentelor de călătorie, este esențială pentru identificarea potențialelor victime.

În funcție de mișcările transnaționale ale victimelor, prevenirea la nivel transfrontalier a MSHT se poate manifesta diferit, România fiind „(...) țară de origine, de tranzit și din ce în ce mai mult, de destinație pentru traficul de persoane”¹⁵⁸. Astfel că, se impun abordări diferite, întrucât potențialele victime se pot comporta diferit, atât din punct de vedere fizic, cât și emoțional.

În funcție de statutul social, nivelul de educație, starea de sănătate, cultură, religie, gen, și alți factori determinanți, presupușii traficanți pot influența convingerile potențialelor victime. Astfel că, de multe ori sunt dificil de observat indicii și/sau semnalmente că un pasager poate fi potențiala victimă a MSHT (ex. potențiala victimă nu este conștientă că este sau urmează a fi victima MSHT, ea fiind convinsă că scopul deplasării este altul).

Polițiștii de frontieră, aflați în exercițiul atribuțiilor de control la frontieră, urmăresc anumiți *indicatori comportamentali*¹⁵⁹:

- presupusul traficant care însoțește potențiala victimă vorbește în numele acesteia/folosește interpret;
- presupusul traficant pretinde că este rudă sau prieten cu potențiala victimă, fără să cunoască detalii despre aceasta;
- urme ale unor acte de agresiune fizică observate pe victimă (ex. vânătăi);
- îmbrăcămintea și/sau igiena personală a potențialei victime este precară și/sau se află într-o stare de malnutriție;
- frica sau depresia observată la potențiala victimă;
- potențiala victimă folosește terminologie utilizată în industria pornografică (ex. din discuțiile purtate de victimă cu traficanțul reiese practicarea unor activități de prostituție);
- potențiala victimă citește script/formular.

Dacă potențiala victimă a MSHT nu observă indiciile și/sau semnalmentele situației existente și își continuă deplasarea către destinația propusă de presupusul traficant, traversând frontiera de stat, devine victima MSHT.

¹⁵⁶ Art. 16, alin. (1) *Punerea în aplicare a controlului* din Regulamentul (UE) nr. 399 din 9 martie 2016 cu privire la Codul Uniunii privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (**Codul Frontierelor Schengen**)

¹⁵⁷ Art. 31 din Legea nr. 678 din 21 noiembrie 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane

¹⁵⁸ Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, Legislație – Acte normative care reglementează organizarea și funcționarea ANITP, Prezentare generală;

¹⁵⁹ Oficiul Național de Prevenire și Combateră a Spălării Banilor - *Raport de orientări și tipologii privind traficul de ființe umane și sclavia modernă în Moldova și România*, p. 16

8.1.4. Noțiuni conceptuale de combatere la nivel transfrontalier a sclaviei moderne și a traficului de persoane

ANITP a realizat un grafic denumit „dinamica numărului de victime ale traficului de persoane identificate (2014-2023)”¹⁶⁰, care include numeric victimele traficului de persoane din ultimii 10 ani.

În anul 2023, au fost „451 de victime identificate”¹⁶¹, din care „o victimă din două este copil, 3 victime din 4 sunt femei și 3 victime din 5 sunt exploatate sexual”¹⁶².

Autoritatea desemnată cu atribuții de combatere a infracțiunilor aferente MSHT este Direcția de Combatere a Criminalității Organizate (DCCO)¹⁶³, implicit cu structurile organizate la nivelul fiecărui județ, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Unitatea de Parchet, din cadrul Ministerului Public, care instrumentează infracțiunile aferente MSHT este Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT)¹⁶⁴, sub coordonarea procurorilor căreia lucrătorii din cadrul DCCO desfășoară activități specifice domeniului de referință.

„Colaborarea începe de la nivel național”¹⁶⁵, astfel că, Poliția de Frontieră, la solicitarea DCCO, instituie *consemne la frontieră*¹⁶⁶ împotriva traficantilor pentru a preveni ieșirea din țară și a facilita ancheta.

Prin instituirea consemnului la frontieră, autoritățile statului se asigură ca persoanele suspectate de săvârșirea infracțiunilor circumscrise MSHT nu părăsesc țara și pot fi aduse în fața justiției.

Un interes sporit este acordat minorilor, care fac parte din categoria persoanelor vulnerabile și pentru care se impune o monitorizare și un control special.

Față de minorul care se impune a fi abordat, polițistul de frontieră trebuie să adopte o atitudine echilibrată, pentru a crea o relație de încredere. Totodată, este de preferat ca polițistul de frontieră să îmbrace haine civile și să creeze un ambient confortabil, oferindu-i minorului explicații și posibilitatea unei comunicări adaptate nivelului acestuia.

„Polițiștii de frontieră trebuie să acorde o atenție specială minorilor, indiferent dacă aceștia călătoresc însoțiți sau neînsoțiți”¹⁶⁷. Astfel că, polițistul de frontieră desfășoară activități de verificare suplimentară, atât asupra însoțitorului, cât și asupra documentului de călătorie pentru ca minorul să nu părăsească țara împotriva voinței părinților sau părintelui care deține autoritate parentală ori a oricărei persoane care deține tutela acestuia.

La apariția oricărei suspiciuni, polițistul de frontieră apelează la Punctele naționale de contact în vederea consultării în ceea ce privește minorul.¹⁶⁸

¹⁶⁰ ANITP - *Analiză succintă privind traficul de persoane în anul 2023*, p. 1 (anul 2014 – 757 victime, anul 2015 – 880 victime, anul 2016 – 756 victime, anul 2017 – 662 victime, anul 2018 – 497 victime, anul 2019 – 698 victime, anul 2020 – 596 victime, anul 2021 – 505 victime, anul 2022 – 500 victime, anul 2023 – 451 victime)

¹⁶¹ Ibidem, p. 7

¹⁶² Ibidem

¹⁶³ Art. 3, alin. (1), lit. b), pct. 2 din OUG nr. 30 din 25 aprilie 2007 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne

¹⁶⁴ Art. 11, alin. (1), pct. 2. din OUG nr. 78 din 16 noiembrie 2016 privind organizarea și funcționarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative

¹⁶⁵ United Nations, Office on Drugs and Crime, *An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action*, Vienna, 2008 p. 11

¹⁶⁶ Secțiunea a 3-a *Consemnele la frontieră* (art. 24-26) din Hotărârea nr. 445 din 9 mai 2002 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (cu modificările și completările ulterioare)

¹⁶⁷ Ibidem, p. 27

¹⁶⁸ Ibidem, p. 28

Polițiștii de frontieră pot interveni în situațiile următoare:

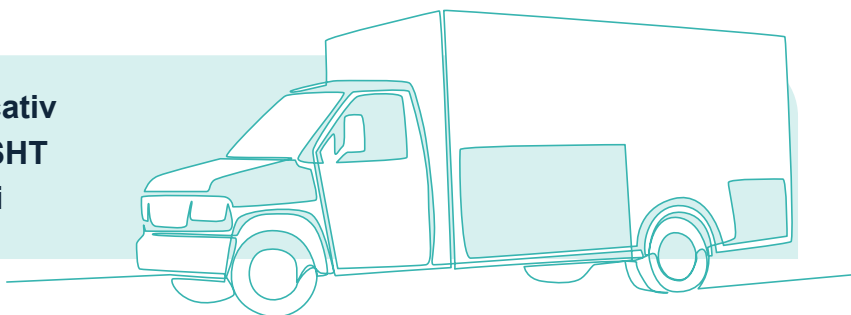
- la sesizarea de către structurile abilitate, când este instituit consemn la frontieră, pentru depistarea traficantului la nivelul trecerii frontierei de stat;
- flagrant, în situația în care victima este însoțită de traficant, iar aceasta sesizează polițiștul de frontieră.

La nivelul Uniunii Europene, Frontex¹⁶⁹ a elaborat pentru pregătirea polițiștilor de frontieră ghiduri care privesc minorii însoțiți, respectiv neînsoțiți, atât pentru traversarea frontierei terestre¹⁷⁰, cât și aeroportuare¹⁷¹.

Atenție! Victima MSHT, din motive de teamă, sentimente de rușine, îngrijorarea de a fi discriminată nu apelează întotdeauna la autorități!

8.2. Activități didactice

Activitatea 1: Exercițiu practic-aplicativ de identificare a particularităților MSHT în comparație cu traficul de migranți

La trecerea frontierei de stat, pe sensul de ieșire din țară, un autocamion transportă materiale textile, conform documentelor prezentate de conducătorul auto. În urma verificărilor efectuate asupra autocamionului au fost descoperite urme de tăiere a prelatei. Polițiștii de frontieră au identificat mai multe persoane în interiorul camionului.

Întrebări:

- a) Care sunt elementele care determină polițiștul de frontieră să stabilească natura faptei?
- b) Ce indicii pot duce la identificarea faptei?
- c) Care sunt rațiunile (convingerile) în baza cărora migranții pot deveni victime ale MSHT?
- d) Care sunt principalele diferențe între TM și MSHT?

Răspunsurile vor fi oferite pe grupuri de lucru 4-6 studenți. Răspunsurile vor fi scrise pe note adezive pentru fiecare întrebare și lipite pe tablă sub fiecare întrebare (timp alocat 5 minute pentru dialog de grup și 3 minute pentru transcriere pe bilețele). Profesorul apoi citește răspunsurile colectate, cere clarificări dacă sunt necesare de la autorii biletelelor. Apoi, profesorul oferă un sumar și o explicație a cazului în fața întregului colectiv de studenți participanți (timp alocat 5 minute).

¹⁶⁹ European Border and Coast Guard Agency - Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă

¹⁷⁰ Frontex, Manualul Vega: Copii la frontierele terestre (Situații de risc la care pot fi supuși copiii aflați la frontiera terestră. Ghid pentru polițiștii de frontieră), Varșovia, 2019

¹⁷¹ Frontex, Manualul Vega: Copii în aeroporturi (Situații de risc la care pot fi supuși copiii aflați în aeroporturi. Ghid pentru polițiștii de frontieră), Varșovia, 2017

Activitatea 2: Întrebări suport pentru identificarea potențialelor victime ale MSHT

- a) Care sunt semnele și indicii care pot ajuta la identificarea potențialelor victime ale MSHT?
- b) Care sunt cele mai mari provocări și obstacole întâmpinate de Poliția de Frontieră în identificarea victimelor MSHT?
- c) Ce activități procedurale sunt întreprinse la identificarea victimelor MSHT?
- d) Care sunt principalii colaboratori în situația identificării victimelor MSHT?

8.3. Resurse

1. European Border and Coast Guard Agency (Frontex), „Joint Action Days - Against Trafficking in Human Beings”: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/multimedia/videos/joint-action-days-against-trafficking-in-human-beings-OGztox>
2. Freedom United: <https://www.freedomunited.org/home/>
3. UNODC - United Nations Office on Drugs and Crime: <https://www.youtube.com/shorts/4bhJWjQWUSo>
https://www.youtube.com/watch?v=bQmD5W2u_aU
<https://www.unodc.org/e4j/en/secondary/human-trafficking-and-migrant-smuggling.html>
<https://www.unodc.org/e4j/en/tip-and-som/module-6/key-issues/crime-of-trafficking-in-persons.html>
4. TED Talks, „Understanding human trafficking through real stories”: <https://www.youtube.com/watch?v=ivyQ0BdRL1A>
5. Prof. dr. Melissa Siegel – profesor în domeniul migrației la United Nations University – MERIT și la Universitatea din Maastricht, „Human trafficking vs smuggling” https://www.youtube.com/watch?v=A_Oe24le2mY

Glosar

Exploatarea unei persoane - „activitățile prevăzute la art. 182 din Codul penal” – art. 2 lit. b) din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.

Grupări de crimă organizată de tip ierarhic - Mafia italiană: Cosa Nostra, N'draghetta, Camora Yakuza japoneză etc.

Grupările de crimă organizată tip network-colaborativ, așa-numitele "loose networks"

Operațiunile sau investigațiile sub acoperire - infiltrarea discretă a investigatorilor sub acoperire în medii suspectate de activități ilegale, cu scopul de a obține informații esențiale și de a documenta încălcările legii. În contextul combaterii sclaviei moderne, operațiunile sub acoperire pot fi deosebit de eficiente în identificarea rețelelor infracționale și a modurilor lor de funcționare.

Push factors - circumstanțele economice și sociale din țările de origine. Potențialele victime experimentează circumstanțe personale cum ar fi: lipsa de educație, șomaj, standarde scăzute de viață, discriminare de gen sau inechități pe piața muncii. De asemenea, pot fi persoane care experimentează violări ale drepturilor omului și abuzuri sau persoane care părăsesc zone de conflict.

Pull factors - sunt reprezentați de condiții de trai ridicate și standarde ridicate, oportunități de angajare; cererea în creștere pentru forță de muncă ieftină, comunități de străini stabiliți în UE, diferențele legislative și, am adăuga, unele lacune legislative. Sensul migrației ilegale este întotdeauna din zone mai puțin dezvoltate economic și social înspre zonele dezvoltate. Mai multe statistici arată că, în cazul Europei, traficul ilegal pornește din zonele ce se aflau anterior în spațiul fostei Uniuni Sovietice sau în sfera sa de influență, având ca destinație zonele din Vestul Europei, SUA, Canada sau alte țări precum Japonia, Turcia etc.

Sclavia modernă și traficul de persoane - infracțiunile descrise în Capitolul VII al Codului Penal Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, în cuprinsul căruia sunt prevăzute următoarele fapte penale, art. 209 Sclavia, art. 210 Traficul de persoane, art. 211 Traficul de minori, art. 212 Supunerea la muncă forțată și obligatorie, art. 213 Proxenetismul, art. 214 Exploatarea cerșetoriei, art. 215 Folosirea unui minor în scopul cerșetoriei, art. 216 Folosirea serviciilor unei persoane exploatate, art. 216¹ Folosirea prostituției infantile.

Sclavie - statutul sau condiția unei persoane asupra căreia este exercitată oricare putere sau toate puterile atașate dreptului de proprietate.

Traficul de migranți - racolarea, îndrumarea, călăuzirea, transportarea, transferarea sau adăpostirea unei persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României

Traficul de persoane - „recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatarea acesteia, săvârșită: a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate; b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane; c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane (...)"

Victimă a traficului de persoane - „persoana fizică, subiect pasiv al faptelor prevăzute la art. 210, 211, 264 și 374 din Codul penal sau al tentativei la una dintre aceste fapte, indiferent dacă participă sau nu în procesul penal în calitate de persoană vătămată” - art. 2 lit. c) din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.”

Lista de acronime si abrevieri

A.N.I.T.P - Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane

C.C.P.I. - Centrul de Cooperare Polițienească Internațională

D.I.I.C.O.T. - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism

E.M.P.A.C.T. - Platforma Multidisciplinară Europeană Împotriva Amenințărilor Criminale

E.U.C.A.R.I..S - sistemul european de informare privind mașinile și permisele de conducere

I.G.P.F. – Inspectoratul General al Poliției de Frontieră

Î.C.C.J. – Înalta Curte de Casație și Justiție

J.I.T. – Echipa Comune de Anchetă

M.N.I.R. - Mecanismul Național de Identificare și Referire a Victimelor

M.S.H.T. – Modern Slavery and Human Trafficking

O.N.G. – Organizații Non-Guvernamentale

T.P. – Traficul de persoane

T.M .- Traficul de migranți

U.E. – Uniunea Europeană

U.N.O.D.C. – United Nations Office on Drugs and Crime

University of
Nottingham
Rights Lab